

Gemeente Rotterdam

Flora- en faunatoets

**t.b.v. bestemmingsplannen
Polder Schieveen**

geactualiseerd maart 2016

Opsteller SO PM&E MRO

Olaf van Velthuisen

Projectleider SO PM&E MRO

Erica Koning

Datum

24 maart 2016

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	8
2.	Planbeschrijving	10
2.1	Plangebied	10
2.2	Beoogde ontwikkelingen	10
2.3	Natuur- en recreatieplan	11
2.4	Realisatie woningen Oude Bovendijk	12
2.5	Faciliteren van duurzame (agrarische) bedrijven en wijzigingsbevoegdheden	13
2.5.1	Aanvullende ontwikkelingen duurzame (agrarische) bedrijven	13
2.5.2	Wijzigingsbevoegdheden	14
2.5.3	Gemeenschapshuis Oude Bovendijk 212	15
2.6	Toekomstige ontwikkelingen: ruimtebeslag A13/A16 & bedrijventerrein	15
3.	Wetgeving en beleid	17
3.1	Het bestemmingsplan en natuurwetgeving	17
3.1.1	Natuurbeschermingswet	17
3.1.2	Flora en faunawet	18
3.2	Provinciaal beleid: ecologische Hoofdstructuur / Natuurnetwerk Nederland	18
3.2.1	EHS	18
3.2.2	Weidevogelgebied	20
3.2.3	Natuurbeheerplan Provincie Zuid Holland	22
4.	Analyse natuurwaarden in het plangebied	24
4.1	Beschikbare onderzoeksgegevens	25
4.2	Grondgebonden zoogdieren	25
4.3	Vleermuizen	26
4.4	Amfibieën en reptielen	27
4.5	Vogels	28
4.5.1	Vogels met vaste rust- en verblijfplaats	28
4.5.2	Weidevogels, trekvogels, wintergasten en rode lijst soorten	29
4.5.3	Lepelaar	30
4.6	Vissen	31

4.7	Vlinders	31
4.8	Libellen	31
4.9	Hogere planten / Flora	32
4.10	Overige soortgroepen	32
5.	Conclusies	34
5.1	Gebiedsbescherming	34
5.1.1	Natuurbeschermingswet	34
5.1.2	Provinciaal beleid: EHS/Natuurnetwerk Nederland	34
5.2	Soortbescherming: flora	35
5.3	Soortbescherming: fauna	35
5.3.1	Kleine zoogdieren	35
5.3.2	Vleermuizen	36
5.3.3	Vogels	36
5.3.4	Vissen	38
5.3.5	Amfibieën	38
5.3.6	Vlinders & libellen	39
6.	Resultaat toets bestemmingsplan	40
6.1	Natuur- en Recreatieplan	40
6.2	Woningbouw Oude Bovendijk	41
6.3	Faciliteren van economisch duurzame (agrarische) bedrijven	42
6.3.1	Oude Bovendijk 217/220	42
6.3.2	Hofweg 93	43
6.4	Realisatie multifunctioneel gebouw Oude bovendijk	43
6.5	Wijzigingsbevoegdheden	44
6.5.1	Wijzigingsbevoegdheid locatie woning, gronden en stallen Van Vliet	44
6.6	Aanbevelingen	44
6.7	Ontheffing tijdelijke natuur	45
	Bijlage 1 Bronvermelding	47
	Bijlage 2 Wet- en regelgeving	48
	Bijlage 3 Concept BP Polder Schieveen	50
	Bijlage 4: Concept BP Oude Bovendijk	51
	Bijlage 5: Voorgenomen locatie multifunctioneel gebouw	52

Bijlage 6 Soortenlijst Polder Schieveen	53
Bijlage 7 Waarnemingen vlemmuizen (bSR)	57
Bijlage 8a Waarnemingen vogels FF-wet (bSR)	58
Bijlage 8b: Roofvogels (van der Helm)	59
Bijlage 8c: Zwaluwen (Van der Helm)	60
Bijlage 8d: Categorie vijf vogels (Van der Helm)	61
Bijlage 8e Waarnemingen rode lijst vogels (bSR)	62
Bijlage 9 Beschermde vissen (bSR)	63
Bijlage 10 Voortoets Lepelaar	64
Bijlage 11 Aanvraag tijdelijke natuur	65
Bijlage 12 Aanvullende toets ontwikkelingen Polder Schieveen	66

Samenvatting

Planontwikkeling Polder Schieveen

Voor de nieuwe ontwikkelingen in Polder Schieveen worden twee bestemmingsplannen opgesteld door de gemeente Rotterdam: Natuur en Recreatie Polder Schieveen resp. Nieuwbouw woningen en multifunctioneel gebouw Oude Bovendijk.

Het Natuur- en recreatieplan wil het gebied voor recreatie ontsluiten en wil bestaande natuurwaarden van het gebied versterken en aanvullen. De natuurmaatregelen betreffen een meer op weidevogels gericht beheer, aanleg van een duurzaam watersysteem met natuurvriendelijke oevers en het continueren van een ecologische verbinding tussen de Rottemeren en de Akerdijkse Plassen. Voor recreatie worden een fietspad en wandelroutes aangelegd door het gebied. Langs de Oude Bovendijk worden percelen vrijgegeven voor realisatie van nieuwbouw. Het betreft hoogwaardige nieuwbouw op ruim opgezette percelen. Inpassing in het landschap wordt hierbij als een belangrijk uitgangspunt genomen. Voorts is het voornemen om langs de Oude Bovendijk op een bestaand erf bij een boerderij een multifunctioneel gebouw te realiseren. Hiervoor zal sloop plaats gaan vinden van bestaande opstallen zoals schuren en stallen. Daarnaast worden ook enkele duurzaam agrarische ontwikkelingen mogelijk gemaakt, alsmede wijzigingsbevoegdheden.

Natuur- en Recreatieplan

Toetsing Gebiedbescherming Natuurbeschermingswet en EHS/Natuurnetwerk Nederland

De Natuurbeschermingswet (Natura 2000) is slechts beperkt van toepassing. Het bestemmingsplan heeft geen effect heeft op de kwaliteit van de polder als foerageergebied voor de Vogelrichtlijnsoort Lepelaar. De voortoets die hiervoor is uitgevoerd is als bijlage toegevoegd aan dit rapport.

De Provincie Zuid-Holland heeft tussen de Rottemeren en Akerdijkse Plassen oorspronkelijk een ecologische verbinding aangewezen in het kader van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS 32). Een tussentijdse bezuiniging (de EHS moest compacter, met minder, financiële, middelen en een langere realisatietermijn) heeft geleid tot een herijkte EHS. In Zuid-Holland hebben PS op 11 december 2013 de omvang en de ligging van de herijkte EHS vastgesteld. De EHS is later onderdeel geworden van het Natuurnetwerk Nederland (waar ook de Natura 2000 gebieden deel van uitmaken). Binnen het plangebied van het Natuur- en Recreatieplan zijn gronden aangewezen als onderdeel van de EHS (bestaande en nieuwe natuur).

Conclusies

In het bestemmingsplan krijgen gronden aangewezen als onderdeel van de EHS ook grotendeels de bestemming Natuur, waarbij weidevogelbeheer en een ecologisch gezonder watermilieu wordt nagestreefd. Dit sluit aan op het gestelde natuurdoeltype in het natuurbeheerplan van de Provincie te weten 'vochtig weidevogelgrasland'. Effecten op de (herijkte)EHS als gevolg van het Natuur- en recreatieplan zijn dan ook niet te verwachten. .

Toetsing Soortbescherming Flora en Faunawet

Ontwikkelingen opgenomen in het bestemmingsplan mogen niet conflicteren met de natuurwetgeving. Sloop, nieuwbouw, maar ook aanpassingen aan watergangen en bomenkap kunnen een negatief effect hebben op aanwezige flora- en fauna.

De Natuurbeschermingswet (Natura-2000) is slechts beperkt van toepassing. Er is in dit kader onderzoek uitgevoerd naar de effecten van de ontwikkelingen op de Lepelaar (die foerageert in de Polder, maar nestelt in het Quakjeswater in Voornse Duin. Ook is gekeken naar de effecten van de plannen op de PEHS (provinciale ecologische hoofdstructuur).

In het bestemmingsplangebied is in het verleden al veel onderzoek uitgevoerd, vooral naar vogels. Het betrof hier weidevogels, vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (zoals diverse roofvogels en zwaluwen) en rode lijst soorten. Daarnaast is onderzoek uitgevoerd naar vissen. Er is slechts zeer beperkt onderzoek gedaan naar vleermuizen. De volgende beschermde soorten zijn in het bestemmingsplangebied vastgesteld: Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Huismus, Steenuil, Ransuil, Kleine modderkruiper en Bittervoorn. Daarnaast zijn grote hoeveelheden weidevogels aangetroffen (zoals grutto) en zwaluwen (boerenzwaluw en huiszwaluw).

Een deel van het plangebied krijgt mogelijk in de toekomst een bestemming als bedrijventerrein. De gemeente wil niet dat de nu ingezette natuurontwikkeling dit later onmogelijk maakt. Hiervoor is een ontheffing tijdelijke natuur aangevraagd bij het ministerie.

Conclusies

Het bestemmingsplan Natuur en recreatie Polder Schieveen is aanvaardbaar in het kader van de flora- en fauna wet. Er worden wel werkzaamheden uitgevoerd zoals vergraven van watergangen en ander grondverzet. Dit kan echter met een gedegen ecologisch werkprotocol (o.a. gebaseerd op de gedragscode waterschappen) worden uitgevoerd. Er is dan ook geen ontheffing nodig. Soorten waarvoor een gedragscode en/of werkprotocol niet volstaat, zoals b.v. vleermuizen, worden naar verwachting niet verstoord door de ontwikkelingen gerelateerd aan het Natuur- en Recreatieplan.

Woningbouw Oude Bovendijk en overige ontwikkelingen

Ook voor het bestemmingsplan Nieuwbouw Oude Bovendijk staat de Flora- en faunawet de ontwikkelingen niet in de weg. Ook hier geldt dat met een gedegen ecologisch werkprotocol de zorgplicht kan worden nageleefd en er daarmee vanuit de Flora- en faunawet geen bezwaren zijn. De nieuwbouw langs de Oude Bovendijk wordt vooral gerealiseerd op nu onbebouwde locaties, die geen deel uitmaken van EHS, waardoor hier eveneens geen effecten zijn te verwachten. Wel zal een deel van de woningbouw in een gebied worden gerealiseerd wat is aangewezen als belangrijk weidevogelgebied. Doordat in het Natuur- en Recreatieplan echter fors gestuurd wordt op weidevogelbeheer zal er gekeken naar het areaal geen vermindering van geschikt oppervlak weidevogelgebied optreden.

De ontwikkelingen die wel extra aandacht behoeven zijn de realisatie van het multifunctionele gebouw aan de Oude Bovendijk 212. Voor deze locatie is eerder Flora en fauna onderzoek uitgevoerd maar dit is inmiddels gedateerd en betrof een verkennend onderzoek. Gericht

onderzoek naar bijvoorbeeld vleermuizen is toen niet uitgevoerd. Gezien de gedateerdheid en ontbreken van informatie over bepaalde soorten is voor beide kavels daarom nader onderzoek noodzakelijk voorafgaand aan de uitvoering van sloop van de opstallen. Mogelijk geldt er een ontheffingsplicht (indien bijvoorbeeld verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast). Deze ontheffing zal naar verwachting verkregen kunnen worden mits de initiatiefnemer de nodige mitigerende en compenserende maatregelen treft. Dit kan o.a. betekenen dat er 'inclusief' moet worden gebouwd. Hierbij worden gebouwen geschikt gemaakt voor medebewoning door vleermuizen. Naast vleermuizen moet hierbij ook aandacht worden besteedt aan andere gebouwde bewonende soorten zoals huismussen.

Twee aanvullende locaties waar (duurzame) agrarische ontwikkelingen beoogd zijn betreffen Oude Bovendijk 217/220 en Hofweg 93. voor beide locaties geldt hetzelfde als voor de locatie Oude Bovendijk 212. Voorafgaand aan de uitvoering zal, in geval van sloop, nader onderzoek naar bepaalde soortgroepen nodig zijn. Mogelijk geldt er een ontheffingsplicht (indien bijvoorbeeld verblijfplaatsen van vleermuizen worden aangetast). Deze ontheffing zal naar verwachting verkregen kunnen worden mits de initiatiefnemer de nodige mitigerende en compenserende maatregelen treft.

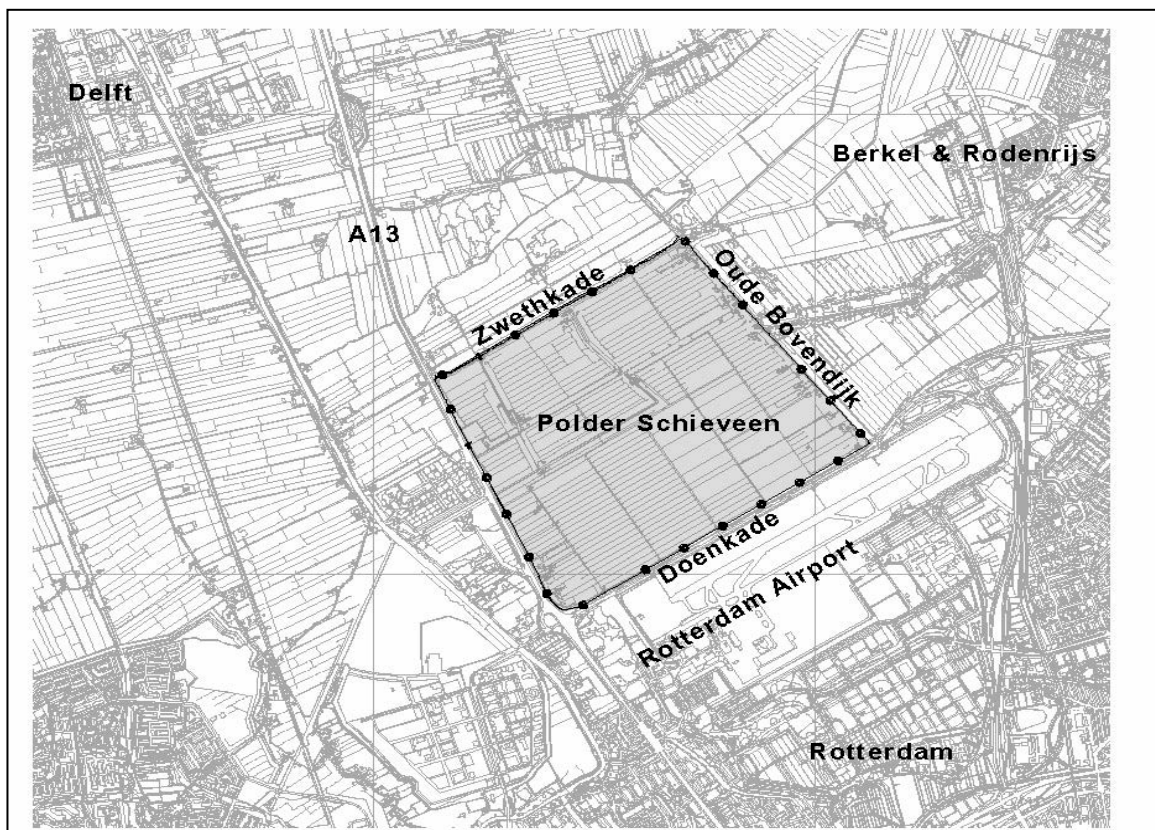
De laatste ontwikkeling betreft de realisatie van de A13/A16. Deze wordt op zich zelf niet meegenomen in het bestemmingsplan, maar de reservering voor deze weg bevindt zich deels over een bestaand agrarisch bedrijf, te weten Van Vliet. Het betreft de woning, stallen en een deel van de in eigendom zijnde grond. De realisatie van de A13/A16 heeft als gevolg dat dit bedrijf hier niet kan worden gehandhaafd en verplaatst moet worden naar elders in de polder. In de huidige situatie is de reservering van de A13/A16 ook gelegen in gebied wat onderdeel uitmaakt van de EHS (ook gronden van Van Vliet bevinden zich hierbinnen). Met de verplaatsing van het bestaande agrarische bedrijf dient ook de EHS gecompenseerd te worden als gevolg van de realisatie van de A13/A16. Een gelijk areaal aan compensatie dient elders in de polder te worden ingericht (conform natuurdoeltype zoals in het Natuurbeheerplan van de provincie Zuid-Holland). Idealiter zou hier de combinatie kunnen worden gezocht met Van Vliet, aangezien dit bedrijf open staat om weidevogelvriendelijk te gaan beheren. Er zal dan wel meer grond nodig zijn dan in de huidige situatie om de bedrijfsvoering gelijk te kunnen houden. Daarnaast wordt in de wijzigingsbevoegdheid de mogelijkheid geboden om maximaal twee nieuwe woningen te realiseren op de nieuwe locatie voor Van Vliet. Deze locatie is gelegen binnen bestaand EHS gebied. Daarvoor zal elders in de polder compensatie moeten worden gevonden. De gemeente is daarvoor in overleg met Rijkswaterstaat, de initiatiefnemer van de nieuwe rijksweg en verantwoordelijk voor de compensatie. Deze compensatie zal binnen de beide andere locaties met een wijzigingsbevoegdheid worden gerealiseerd.

1. Inleiding

Tussen Rotterdam Airport en de Akerdijkse Plassen ligt de polder Schieveen (figuur 1). Enkele jaren geleden was het voornemen van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Rotterdam om in de Polder Schieveen, het deel ten oosten van de Rijksweg A13, een combinatie van natuur/recreatiegebied en bedrijventerrein te realiseren. Door diverse (economische) ontwikkelingen zijn er echter fundamentele aanpassingen nodig gebleken. De ontwikkeling van het bedrijventerrein gaat de eerste decennia niet door en maakt in die hoedanigheid geen onderdeel meer uit van de plannen. Ook zijn er aanpassingen gedaan betreffende de geplande nieuwbouwwoningen. De plannen zijn bijgesteld en verwoord in een nieuw Natuur- en Recreatieplan. Dit Natuur- en Recreatieplan dient als basis voor het opstellen van een bestemmingsplan voor de polder Schieveen.

Een bestemmingsplan opstellen, een wijziging of een actualisatie moet altijd getoetst worden aan vigerende natuurwet- en regelgeving en mag hier geen conflicten mee opleveren. De voorliggende rapportage heeft tot doel in beeld te brengen welke natuurwaarden in de huidige situatie aanwezig zijn en de effecten die de voorgenomen ontwikkelingen hierop hebben. Er wordt aandacht besteedt aan:

- juridische kaders: Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet;
- beleidskaders: Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS).

Figuur 1: Polder Schieveen

2. Planbeschrijving

2.1 Plangebied

Polder Schieveen is gelegen in het open gebied tussen de verstedelijkte gebieden van Rotterdam, Berkel en Rodenrijs/Lansingerland en Delft. Het plangebied ligt ten noorden van Rotterdam Airport en wordt begrensd door de N209 (Doenkade) aan de zuidzijde, de A13 aan de westzijde, de Oude Bovendijk aan de oostzijde en de Zwethkade aan de noordzijde (de plangrens komt hier overeen met de gemeentegrens). Het gebied heeft een omvang van circa 460 hectare. Het bestemmingsplan valt geheel binnen het plangebied van het bestemmingsplan 'Schieveense Polder' (376), welke op 2 mei 1974 is vastgesteld door de gemeenteraad van Rotterdam en op 28 mei 1975 is goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland.

2.2 Beoogde ontwikkelingen

De gemeente is voornemens polder Schieveen ten oosten van de A13 te ontwikkelen als natuur- en recreatiegebied. Hiervoor worden twee bestemmingsplannen opgesteld. In het plangebied Polder Schieveen worden de volgende initiatieven genomen door de gemeente Rotterdam en enkele particulieren.

1. Verbeteren leefmilieu voor weidevogels;
2. Verbeteren ecologische verbinding tussen Rottemeren, Akerdijkse Plassen en Midden Delfland;
3. Ontwikkelen van recreatieve mogelijkheden; polderpad, struinpaden, recreatief en educatief programma agrariërs;
4. Faciliteren van economisch duurzame (agrarische) bedrijven:
 - a. Educatieve schapenboerderij aan de Oude Bovendijk 217/220
 - b. Rundveehouderij / Loonwerkbedrijf Hofweg 93
 - c. Gemeenschapsgebouw stichting GCN Oude Bovendijk
5. Wijzigingsbevoegdheden:
 - a. Agrarische gronden met natuurwaarden (aankoop)
 - b. Schieveensedijk, verplaatsing agrarisch bedrijf van Vliet

Figuur 2: Plangebied Polder Schieveen

2.3 Natuur- en recreatieplan

Polder Schieveen is de laatste oorspronkelijke polder die nog resteert in de gemeente Rotterdam. De cultuurhistorische waarde is daarmee van groot belang. Daarbij is de stedelijke druk en het ruimtegebruik in de polder Schieveen nog beperkt. Het Natuur- en Recreatieplan wil het gebied beter toegankelijk voor recreanten (door aan te sluiten op de recreatieve verbindingen als fiets- en wandelpaden). Op gebied van ecologie wordt gestreefd naar functioneren van het gebied als ecologische verbinding en versterken van geschiktheid als weidevogelgebied. Bij al deze ontwikkelingen is respect en behoud van de huidige structuur van de polder steeds maatgevend.

M.b.t. natuurwaarden worden de volgende natuurtypen nagestreefd:

- Bloemrijk grasland (mozaiekbeheer)
- Oeverzones (natuurvriendelijke oevers)
- Struweel en bomen
- Open water (poldersloten en vaarten)

Hierbij wordt zoveel mogelijk de bestaande verkaveling aangehouden. Oeverzones worden gecreëerd als lijnvormige elementen in het landschap, rekening houdend met de randvoorwaarden vanuit onder andere de Fauna Effect Rapportage (FER) in verband met de nabij gelegen luchthaven. Plasdras situaties zijn niet toegestaan. Door baggeren en maaien van natuurvriendelijke oevers (en afvoeren van het maaisel en/of dit verspreiden over de weilanden)

wordt gestreefd naar (enige) verlaging van N en P waarden in het watersysteem. Het apart opgestelde waterplan Polder Schieveen gaat uitgebreid in op de maatregelen die worden genomen ten einde een waterkwaliteitsverbetering te bewerkstelligen.

Voor overige arealen, in beheer en eigendom bij agrariërs, wordt waar mogelijk samengewerkt om ook hier tot een verbetering van ecologische kwaliteit te komen en meer weidevogelvriendelijk beheer. Ook zullen enkele agrariërs overgaan tot het ontplooiën van recreatieve activiteiten. In bijlage 3 is een kaart met het ontwerpbestemmingsplan bijgesloten.

De initiatieven van de agrariërs worden beoordeeld als onderdeel van het natuur en recreatieplan en niet als zelfstandige initiatieven.

Ten opzichte van het oorspronkelijke plan voor natuurontwikkeling in Polder Schieveen, waar grotere oppervlakten moeras en open water in waren beoogd, is het huidige plan minder ingrijpend. Zoals aangegeven wordt de cultuurhistorische waarde van het gebied sterk gerespecteerd en dient dit zoveel mogelijk intact te blijven, evenals de natuurfunctie 'weidevogelgebied'. Effecten op flora en fauna zullen dan ook minder groot zijn, daar ontwikkelingen m.b.t. Het Natuur- en Recreatieplan vooral gericht zijn op watergangen en plaatselijk het waterpeil opzetten (t.b.v. weidevogels). Bestaande groenelementen worden zoveel mogelijk gespaard en rond en op erven waar mogelijk versterkt. Voor weidevogels wordt gestreefd naar een verbetering (opzetten waterpeil in juist seizoen) van het leefgebied. De aandacht zal verder uitgaan naar effecten op (beschermde) soorten uit het aquatische milieu, zoals vissen, amfibieën en flora.

2.4 Realisatie woningen Oude Bovendijk

Het plangebied, waarbinnen de realisatie van nieuwe woningen mogelijk wordt gemaakt, betreft het deel van de Oude Bovendijk gelegen tussen de N209 en de Zwethkade. In het meest zuidelijke deel vindt geen verdichting van woningen plaats. Aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door het Natuur- en Recreatieplan Schieveen en is wisselend van breedte. De woningbouwkavels bevinden zich langs driekwart deel van de Oude Bovendijk. De nieuwe bebouwing aan de Oude Bovendijk is vanuit het hele gebied zichtbaar. Het huidige karakter van het gebied blijft behouden, inclusief de erfbeplanting en de bestaande slotenstructuur. De bestaande relatie tussen polder en dijk, met het kenmerkende 'opendicht' wordt gerespecteerd. De kavels zijn ruim opgezet, zodat er gegarandeerd uitzicht is op de polder. In totaal gaat het om 28 kavels. Deze kavels zijn onderverdeeld in 7 particuliere kavels en 21 kavels van de gemeente Rotterdam. Het natuur- en recreatiegebied en de strook met woningen langs de Oude Bovendijk wordt fysiek gescheiden met een dubbele poldersloot. In bijlage 4 is een kaart bijgesloten van het concept ontwerpbestemmingsplan m.b.t. de beoogde woningbouw.

Bij de woningbouw langs de Oude Bovendijk worden woningbouwkavels en/of opstallen gecreëerd waar nu grasland aanwezig is, alsmede bij een tweetal agrarische bedrijven. Op 2 locaties is sloop van stallen en bijgebouwen aan de orde. Aandacht voor gebouwbewonende soorten, zoals o.a. vleermuizen, is hierbij een belangrijk punt. Grootschalige kap/rooi van groenelementen is niet te verwachten.

2.5 Faciliteren van duurzame (agrarische) bedrijven en wijzigingsbevoegdheden

2.5.1 Aanvullende ontwikkelingen duurzame (agrarische) bedrijven

Een aantal bedrijven is in een later stadium getoetst. De samenvattende resultaten zijn in voorliggende toets meegenomen. In bijlage 12 is voor deze ontwikkelingen de uitgebreide toets bijgesloten.

Het betreft:

- Oude Bovendijk 217 en 220 een educatieve schapenboerderij: met schapenstal, groentekas/tuin, boomgaard en een speeltuin, mobiel stadsherdersmuseum en educatief centrum;
- Hofweg 93 een rundveehouderij en loonwerkbedrijf met multifunctionele ruimte waar groepen ontvangen kunnen worden en eventueel overnachtingsmogelijkheden worden gerealiseerd.

Figuur 3: onderzochte locaties t.b.v. ontwikkeling duurzame (agrarische) bedrijven binnen Polder Schieveen

2.5.2 Wijzigingsbevoegdheden

Wijzigingsbevoegdheid locatie woning, stallen en gronden Van Vliet

Met de realisatie van de A13/A16 zal een deel van de gronden in eigendom bij Van Vliet worden doorsneden. Ook de bedrijfswoning is hier gelegen. De grond en de woning kunnen daardoor niet op de huidige locatie worden gehandhaafd en dienen een nieuwe plek te krijgen in de polder.

figuur 4: eigendommen Van Vliet, het zuidelijke perceel vervalt door A13/A16

figuur 5: nieuwe locatie Van Vliet t.b.v. woningbouw

2.5.3 Gemeenschapshuis Oude Bovendijk 212

De realisatie van een gemeenschapshuis (multifunctioneel gebouw) aan de Oude Bovendijk is apart getoetst. In de huidige situatie staat hier al bebouwing (boerderij met stallen/schuren). Het voornemen is dat de bijgebouwen gesloopt worden om er nieuwbouw (multifunctioneel gebouw/gemeenschapshuis) voor in de plaats te zetten. De gewenste hoogte is 2 bouwlagen met een kap, waarmee de maximale bouwhoogte op ca.13 meter uit zou komen. De begane grond is dan ongeveer 5 meter hoog, wat nodig is omdat het om een multifunctioneel gebouw gaat. Er wordt uitgegaan van een bezetting voor ca. 150 leden bij een verwachte van groei de komende jaren met maximaal 100 mensen. De bijeenkomsten zijn 1x per 2 weken (150 mensen) en de tussendoor komen dan subgroepen bijeen van maximaal 50 mensen (hooguit 3x per week). Op het terrein staat één woning, deze blijft voorlopig behouden en wordt conserverend vastgelegd (bestemming wonen). Het deel dat in het bestemmingsplan is opgenomen als gemengde bebouwing wordt voorzien van een gelijkwaardige bestemming. De rest van het perceel krijgt een groenbestemming. Qua functies gaat het dus uitsluitend om een multifunctioneel gebouw (gemeenschapshuis). Er zijn geen functies voorzien die geluidgevoelig zijn. Om een compleet beeld te krijgen t.b.v. de ontwikkelingen in Polder Schieveen wordt bovengenoemde ontwikkeling (multifunctioneel gebouw) ook meegenomen in de natuurtoets. Voorafgaande aan de vergunningaanvraag moet aanvullend flora en fauna onderzoek uitgevoerd worden door de initiatiefnemer. De locatie is opgenomen in bijlage 5.

2.6 Toekomstige ontwikkelingen: ruimtebeslag A13/A16 & bedrijventerrein

Ten behoeve van de aanleg verbinding A13/A16 wordt de bestaande Doenkade (N209) opgewaardeerd en verbreed. Hiervoor is een ruimtebeslag gereserveerd. Een gedeelte van deze ruimte komt te liggen binnen de grenzen van Polder Schieveen. Dit heeft mogelijk gevolgen voor (beschermde) flora en fauna. Door de Provincie Zuid Holland is in 2009 reeds het grootste deel van dit gebied onderzocht op het voorkomen van beschermde flora en fauna (*Bakker, G., 2007, Natuurwaarden van het N209-Tracé: onderzoek in het kader van de MER, bSR Rotterdam*). In het kader van de aanleg van het bedrijventerrein en tevens het Natuur- en Recreatieplan voor Polder Schieveen is in 2010 ook onderzoek gedaan in de gehele polder naar vissen, amfibieën, slakken en lepelaar (*Bakker, G., e.a., 2010, natuurwaarden Polder Schieveen, bSR*). Ook hieruit bleek dat verspreid door de polder de gewone modderkruiper voorkomt. Strikt beschermde amfibieën en slakken zijn niet gevonden. De lepelaar is wel waargenomen, Polder Schieveen vormt een foerageergebied voor deze soort. De meest recente inventarisatie is uitgevoerd door van der Helm Advies, hierbij is echter uitsluitend gekeken naar vogels, met een grote focus op weidevogels. Inmiddels is duidelijk dat het bedrijventerrein er voorlopig niet komt en dat de situatie vooralsnog niet drastisch zal wijzigen, ook niet ten gevolge van het Natuur en Recreatieplan.

Om de bestemming bedrijventerrein mogelijk te houden is ervoor gekozen om voor dit gebied een ontheffing tijdelijke natuur aan te vragen (*Velthuisen, O. van, 2012, ontheffing tijdelijke natuur Polder Schieveen, gemeente Rotterdam*). In de aanvraag voor tijdelijke natuur wordt geanticipeerd op de mogelijke vestigingen van strikt beschermde soorten die in de huidige situatie nog niet aanwezig zijn, maar door uitvoering van het Natuur en Recreatieplan er mogelijk wel kunnen komen. Hierbij moet gedacht worden aan o.a. waterspitsmuis, rugstreppad, grote modderkruiper, roofvogels en vleermuizen.

Het ontheffingsgebied overlapt voor een deel de ruimtereservering t.b.v. A13-A16. De kans dat deze soorten daadwerkelijk dit deel van het gebied gaan koloniseren na inrichting is niet zeer groot. De boerderij op de hoek van de Doenkade/Oude Bovendijk is in een eerder stadium al onderzocht, hierbij is alleen huismus aangetroffen. Voor deze soort is reeds ontheffing aangevraagd en zijn maatregelen getroffen. In de huidige situatie is de boerderij inmiddels gesloopt. Ook bij de boerderij in de zuidwestelijke hoek (Schieveensedijk 11-13) is een inventarisatie uitgevoerd. Hierbij is geen enkele strikt beschermde soort waargenomen. Alleen bij de boerderijen ten noorden hiervan (o.a. Schieveensedijk 23, 27 etc.) is geen onderzoek uitgevoerd. Indien deze woningen/bedrijven verplaatst moeten worden in het kader van de aanleg A13-16 zal hier nog nader onderzoek naar moeten worden uitgevoerd. Gezien de ouderdom (2009) van de gegevens is het zelfs aan te bevelen de gehele zone opnieuw te inventariseren.

Het deel wat binnen het ontheffingsgebied tijdelijke natuur is gelegen heeft voor reeds aanwezige soorten (zoals ransuil, steenuil, torenvalk, vleermuizen) geen essentiële waarde, deze hebben hun vaste rust- en verblijfplaats ter hoogte van de Oude Bovendijk. De gehele Polder dient als foerageergebied voor deze soorten. Ook voor de verwachte soorten, vanuit de ontheffing tijdelijke natuur, zal deze zone weinig tot geen belangrijke functie hebben.

De enige strikt beschermde soorten die binnen de reserveringszone en het ontheffingsgebied tijdelijke natuur voorkomen en potentieel negatieve effecten ondervinden van de aanleg van A13-A16 zijn vissen, zoals kleine modderkruiper en bittervoorn. Beide soorten zijn opgenomen in de ontheffing tijdelijke natuur. Voor de verbreding van de Doenkade zal het echter nodig zijn om apart een ontheffing aan te vragen, daar het een groter gebied betreft en het om een andere ontwikkeling gaat. Er kan voor deze vissoorten echter ook gewerkt worden conform een vastgestelde gedragscode (zoals die van de Unie van Waterschappen), een ontheffing is dan niet noodzakelijk. Naast vissen zijn ook weidevogels te verwachten in deze zone, echter hiervoor geldt de zorgplicht. Daarbij is het zo dat door uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan, waarin ook naar waterkwaliteitsverbetering wordt gestreefd, er meer geschikt leefgebied ontstaan voor vissen en weidevogels.

Bij verwijdering van bomen en beplanting is het van belang onderzoek te doen naar vaste rust- en verblijfplaatsen van soorten zoals steenuil, ransuil en mussen en routes van vleermuizen.

3. Wetgeving en beleid

3.1 Het bestemmingsplan en natuurwetgeving

De Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet (*bijlage 2*) kennen geen procedurele vereisten bij het opstellen van ruimtelijke plannen. In de toelichting van het bestemmingsplan moet worden gemotiveerd dat het plan aanvaardbaar is vanuit het oogpunt van de Flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet. Het begrip 'aanvaardbaar' betekent dat bij de uitvoering van het plan een vrijstelling geldt of een ontheffing mogelijk is. Bij vaststelling van het (ontwerp) bestemmingsplan moet de toetsing aan de Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet dus afgerond zijn.

3.1.1 Natuurbeschermingswet

Het bestemmingsplangebied Polder Schieveen valt niet binnen de begrenzing van een gebied beschermd onder de Natuurbeschermingswet (zoals Natura 2000). Van directe negatieve effecten is daardoor geen sprake. Het dichtstbijgelegen Habitatrichtlijngebied (Natuurbeschermingswet) is de Oude Maas, op meer dan 10 kilometer van het plangebied. Gezien deze afstand is het eveneens onwaarschijnlijk dat de in het bestemmingsplan mogelijk gemaakte ontwikkelingen negatieve invloed (externe effecten) op de Oude Maas kunnen veroorzaken. Te meer doordat er bij Polder Schieveen geen ontwikkelingen plaatsvinden die kunnen leiden tot een toename van bijvoorbeeld stikstofdepositie of geluid.

Lepelaar

Een specifiek geval vormt de kwestie 'de Lepelaar' in Polder Schieveen. In eerdere jurisprudentie (zienswijze) is aangegeven dat er mogelijk een (gering) effect kan worden verwacht op de lepelaar door voorgenomen natuurontwikkeling. De Lepelaars in Polder Schieveen zijn afkomstig uit de kolonie van het Quakjeswater in Voornes Duin. Dit gebied is aangewezen als Natura 2000 gebied, waarbinnen de Lepelaar een vogelrichtlijnsoort is. Ontwikkelingen die de populatie negatief zouden kunnen beïnvloeden (i.a.w. de instandhoudingsdoelstellingen) zijn niet toegestaan. Een deel van de Lepelaars foerageert in Polder Schieveen, waarbij wordt gesteld dat dit gebied daarmee deel uitmaakt van het leefgebied van de soort. Indien het wegvallen van een foerageergebied (door bepaalde ontwikkelingen) leidt tot negatieve effecten op de instandhouding van de populatie, kan mogelijk een vergunningplicht gelden. Om hier een uitspraak over te kunnen doen is een voortoets uitgevoerd, specifiek t.b.v. de Lepelaar. Input voor de voortoets vormde een inventarisatie van bureau Stadsnatuur, waarbij ook de lepelaar is onderzocht (*bSR*, 2009). Uit de voortoets is geconcludeerd dat er geen negatief effect op de Lepelaar is te verwachten door de voorgenomen ontwikkelingen. Het betrof hier het oorspronkelijke inrichtingsplan, waarbij moerasnatuur was beoogd. Dit zal eerder een positief effect hebben op lepelaar, daar deze foerageert in wateren met lage waterstanden. In de huidige situatie is grootschalige moerasnatuur niet meer aan de orde en vinden ingrepen veel beperkter plaats en zijn deze vooral gericht op watergangen, door inrichting met natuurvriendelijke oevers. Ook hier wordt eerder een positief dan negatief effect verwacht op lepelaar, daar er plaatselijk ondiepere plekken zullen ontstaan en daarmee geschikte foerageerplekken. De voortoets is aangepast n.a.v. het meest recente Natuur- en Recreatieplan en bijgesloten in bijlage 10.

3.1.2 Flora en faunawet

Binnen het bestemmingsplangebied Polder Schieveen zijn beschermde soorten niet op voorhand uit te sluiten. In hoofdstuk 4 is daartoe per soortgroep een analyse uitgevoerd om effecten op (mogelijk) aanwezige soorten in beeld te brengen.

3.2 Provinciaal beleid: ecologische Hoofdstructuur / Natuurnetwerk Nederland

3.2.1 EHS

De Provincie Zuid-Holland heeft in 1996 tussen de Rottemeren en Ackerdijkse Plassen een ecologische verbinding aangewezen in het kader van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS 32). Ten tijden van de ontwikkeling van het Natuur- en recreatieplan was dit het vigerende kader. Met het afsluiten van het bestuursakkoord Natuur tussen de provincies en het Rijk in 2012 heeft het natuurbeleid een andere koers gekregen. Het kabinet heeft daarop een herijking van de EHS aangekondigd en de budgetten voor natuur naar beneden bijgesteld. Met het Lenteakkoord 2012 is het budget voor natuur weer iets opgehoogd. De bezuinigingen zetten druk op de wijze waarop de natuurontwikkeling in Nederland tot nu toe werd aangepakt. De EHS moest compacter, met minder (financiële) middelen en een langere realisatietermijn. Dit heeft geleid tot de herijkte EHS. In Zuid-Holland hebben PS op 11 december 2013 de omvang en de ligging van de herijkte EHS vastgesteld. Figuur 6 toont de situatie zoals nu bekend op basis van gegevens Provincie Zuid Holland en Esri Arcgis Open Data.

figuur 6: Ligging EHS gebieden (groen = bestaande + nieuwe natuur), bron: Arcgis.com, PZH

De Verordening Ruimte 2014 (onderdeel van de Visie ruimte en mobiliteit) geeft inzake de EHS bij Artikel 2.3.4 Ecologische Hoofdstructuur en strategische reservering natuur aan:

Lid 1 Bestaande en nieuwe natuur, waternatuurgebied of ecologische verbinding

Een bestemmingsplan voor gronden binnen de ecologische hoofdstructuur, onderverdeeld in bestaande en nieuwe natuur, waternatuurgebied en ecologische verbinding, waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op 'de kaart "Ecologische Hoofdstructuur", wijst geen bestemmingen aan die de instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van deze gebieden significant beperken, of leiden tot een significante vermindering van de oppervlakte, kwaliteit of samenhang van die gebieden.

Lid 2 Wijziging begrenzing EHS

De begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur bedoeld in het eerste lid, kan door provinciale staten worden gewijzigd in overeenstemming met artikel 2.10.5 van het Besluit algemene regels ruimtelijke ordening.

Lid 4 Strategische reservering natuur

Een bestemmingsplan voor gronden binnen de strategische reservering natuur waarvan de plaats geometrisch is bepaald en verbeeld op 'Kaart Ecologische Hoofdstructuur', wijst geen bestemmingen aan die de mogelijkheden tot instandhouding en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden significant beperken, tenzij het een ontwikkeling betreft die past binnen het huidige agrarische grondgebruik.

Lid 5 Compensatieregeling

Bij compensatie, bedoeld in artikel 3.2, tweede lid, onder b, worden in ieder geval de volgende voorwaarden in acht genomen:

a. de compensatie leidt niet tot een nettoverlies van areaal, samenhang en kwaliteit van de wezenlijke kenmerken en waarden;

b. de compensatie vindt plaats:

i aansluitend aan of nabij het aangetaste gebied, met dien verstande dat een duurzame situatie ontstaat; door realisering van kwalitatief gelijkwaardige waarden of fysieke compensatie op afstand van het gebied als fysieke compensatie aansluitend aan of nabij het gebied niet mogelijk is, of

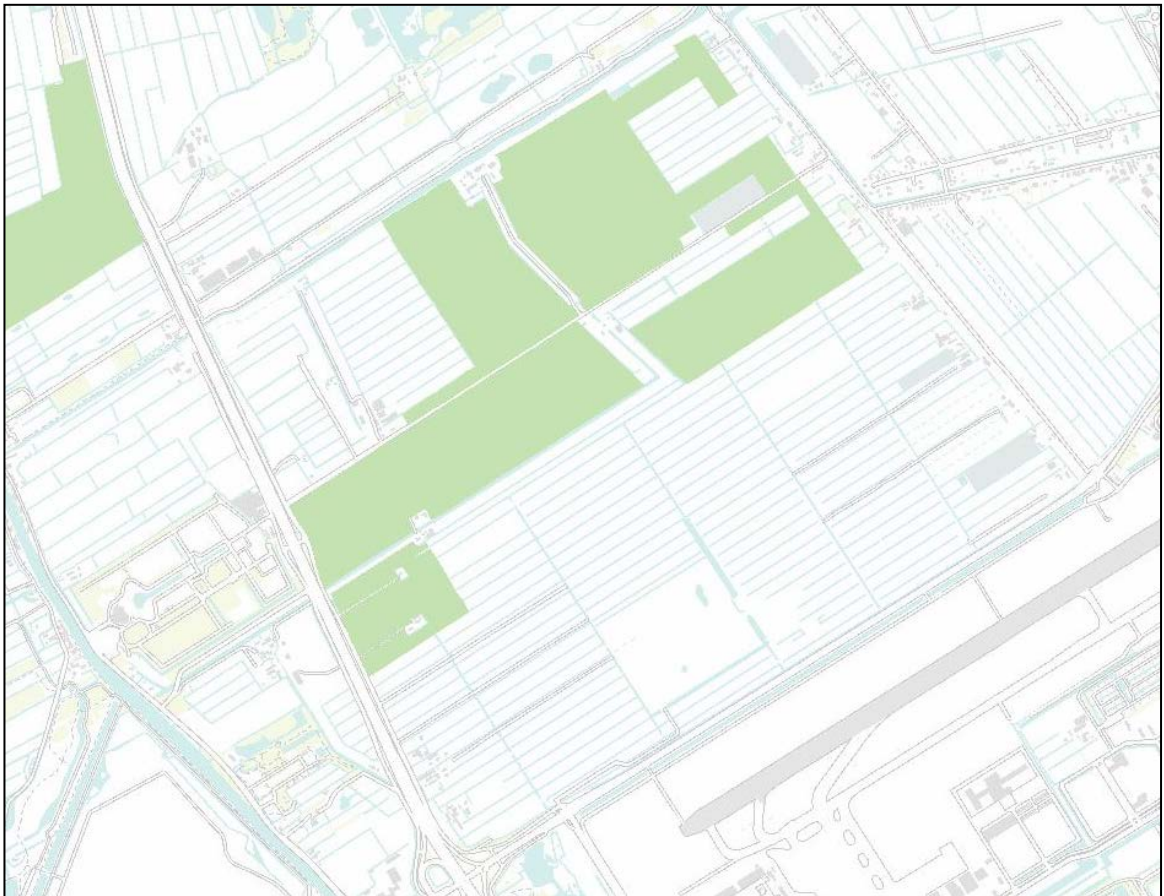
iii op financiële wijze als zowel fysieke compensatie als compensatie door kwalitatief gelijkwaardige waarden op korte termijn redelijkerwijs niet mogelijk is.

Lid 6 Verantwoording effectbeperking en compensatie in toelichting bestemmingsplan

De toelichting bij het bestemmingsplan dat een ontwikkeling mogelijk maakt waarvoor ontheffing als bedoeld in artikel 3.2, tweede lid, nodig is, bevat een verantwoording over de aard van de effect beperkende of compenserende maatregelen, de begrenzing van het compensatiegebied, en de wijze waarop die compensatie duurzaam is verzekerd.

3.2.2 Weidevogelgebied

Polder Schieveen heeft diverse ecologische relaties met de omgeving. Er zijn de trekvogels en de wintergasten, die op hun lange internationale reis neerstrijken in Polder Schieveen. Maar ook de lepelaars van het Quackjeswater en moerasvogels van Ackerdijk bezoeken geregeld het gebied om te foerageren. Juist door deze ecologische relaties is Schieveen meer dan zo maar een polder. Door de Provincie zijn diverse delen van de Polder aangewezen als 'belangrijk weidevogelgebied' (figuur 6). Er is gedeeltelijk overlap met de EHS gebieden (welke als natuurdoeltype "vochtig weidevogelgrasland" hebben). Bij verlies van oppervlakte belangrijk weidevogelgebied geldt ook een compensatieplicht.

figuur 7: belangrijke weidevogelgebieden in Polder Schieveen (bron: Provincie Zuid-Holland, 2016)

Ook de Ackerdijkse Plassen is een belangrijk (weide)vogelgebied in Nederland. Het is echter een vrij geïsoleerd natuurgebied. Toch zijn ook voor deze soorten ecologische uitwisselingsmogelijkheden van belang. Want juist in een versnipperd en verstedelijkt gebied zijn natuurgebieden vaak te klein om 'duurzame populaties' te kunnen herbergen. Lokale populaties kunnen uitsterven als ze niet tijdig 'aangevuld' worden met instroom van elders. Door verschillende leefgebieden met elkaar te verbinden wordt dit voorkomen. Mede ingegeven vanuit de huidige kwaliteit van de polder met de grote hoeveelheden weidevogels en de ruimtelijke randvoorwaarden vanuit de omgeving is ervoor gekozen om de weidevogelkwaliteiten te versterken en om een ecologische verbindingzone te ontwikkelen tussen Ackerdijk en de Rottemeren.

Voor zowel EHS als weidevogelgebieden is het “Compensatiebeginsel natuur, recreatie en landschap” relevant:

In een dynamische omgeving is het onvermijdelijk dat er plannen ontwikkeld worden die inbreuk maken op de te beschermen waarden. In het algemeen wordt bij nieuwe plannen, projecten of initiatieven gevraagd om een goede landschappelijke inpassing en mitigatie van de negatieve effecten. Voor een aantal gebiedscategorieën is compensatie van het verlies aan waarden nodig. Het compensatiebeleid is vastgelegd in de beleidsregel Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013). Compensatie moet plaatsvinden bij ingrepen in de volgende gebieden:

- *ecologische hoofdstructuur, zoals aangeduid op de desbetreffende kaart in de verordening;*
- *belangrijk weidevogelgebied, zoals aangeduid op de kaart Natuur en biodiversiteit in de Visie ruimte en mobiliteit;*
- *recreatiegebieden in de Zuidvleugel, aangeduid als recreatiegebied rond de stad op de kaart Natuur en biodiversiteit in de Visie ruimte en mobiliteit;*
- *strategische reservering natuur, zoals aangeduid op de desbetreffende kaart in de verordening;*
- *karacteristieke landschapselementen, zoals bedoeld in de genoemde beleidsregel.*

De compensatiemaatregelen komen niet per se bovenop de hierboven genoemde aanvullende ruimtelijke maatregelen, maar kunnen –als dat mogelijk is- ook gecombineerd worden. De bescherming van de belangrijke weidevogelgebieden brengt geen beperkingen met zich mee voor ontwikkelingen binnen het huidige agrarische grondgebruik. Ontwikkelingen zoals intensivering van het graslandgebruik, de aanleg van kavelpaden, slootdempingen, ruwvoederteelt en de uitbreiding van boerderijen, blijven dus mogelijk.

Het Natuur- en Recreatieplan van de gemeente Rotterdam heeft als doel het versterken van de polder zowel op het gebied van recreatie als natuurwaarden. De Polder Schieveen kan binnen de Rotterdamse Regio, maar ook daarbuiten, gezien worden als een belangrijk gebied voor weidevogels. Daarom ligt hier de focus in de planontwikkeling. Door aanpassingen van waterpeilen en weidevogelvriendelijker beheer kunnen de aantallen broedparen van grutto, maar ook tureluur en andere weidevogelsoorten toenemen en wordt het belang van de polder voor weidevogels gerespecteerd en gekoesterd. Het watersysteem wordt verduurzaamd door het water langer vast te houden, waterpeilen (waar mogelijk) aan te passen en natuurvriendelijke oevers te ontwikkelen. De inrichting van de polder vindt zodanig plaats dat de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur vanaf Ackerdijkse plassen aansluit op Vlinderstrik en de ecologische verbinding gewaarborgd en verder versterkt wordt.

Dit wordt bereikt door de polder in te richten met een duurzaam watersysteem en het behouden en versterken van de beplanting op/rond erven en de landschapsstructuren in de polder (landscheiding, Hofweg).

Dit beheer geldt voor beide bestemmingen natuur en agrarisch van het bestemmingsplan en sluit daarmee aan op het beleid van de provincie Zuid-Holland. Op onderdelen is sprake van

compensatie, vooral door de ontwikkeling van de nieuwe rijksweg A13/16 en de verplaatsing van het agrarisch bedrijf van Van Vliet.

3.2.3 Natuurbeheerplan Provincie Zuid Holland

In het Natuurbeheerplan van Zuid-Holland is voor de hele provincie aangegeven waar nieuwe natuur moet komen, waar welk (agrarisch) natuurbeheer mogelijk is en welk type landschap waar gewenst is. Feitelijk betreft dit het soort natuurtype wat wordt nagestreefd voor gebieden aangewezen als onderdeel van de EHS. Het plan wordt jaarlijks herijkt. Het natuurbeheerplan is op 14 april 2015 door Gedeputeerde Staten besproken en vastgesteld.

Voor alle gebieden in Schieveen die bestemd zijn als EHS is het volgende natuurtype relevant:

“N13.01 Vochtig weidevogelgrasland”

Algemene beschrijving:

Vochtig weidevogelgrasland omvat natte en vochtige graslanden met primair een weidevogeldoelstelling; beiden zijn belang voor een diversiteit in soorten. De zuurgraad dient matig zuur tot neutraal te zijn, de voedselrijkdom is minimaal licht voedselrijk. Het kan zowel kruidenrijke als door bemesting voedselrijke (raaigras)graslanden bevatten. Goede weidevogelgraslanden worden gekenmerkt door een open karakter, een mozaïek van diverse vormen van graslandbeheer en soorten als grutto, Kievit, scholekster en tureluur. Ook eenden als zomertaling en slobbeend zijn kenmerkend. Vochtig weidevogelgrasland komt op diverse bodems en in diverse landschapstypen voor. Het zwaartepunt ligt in het landschapstype Laagveen en zeeklei: hier komt het voor op zowel klei-als veengrond. Ook in het Rivierengebied (voornamelijk uiterwaarden) komt Vochtig weidevogelgrasland voor. Weidevogels kwamen in het verleden in (veel) grotere aantallen voor dan tegenwoordig. Door ondermeer intensivering van landbouw en veeteelt zijn de aantallen weidevogels afgenomen. Daarom is speciaal op weidevogels afgestemd beheer nodig om ze te behouden. Internationaal gezien zijn onze weidevogels heel bijzonder en heeft ons land een grote verantwoordelijkheid voor de populaties. Een goede kwaliteit kenmerkt zich door een mozaïek van verschillende beheersvormen van grasland (diversiteit in maaidata, beweiding, plasdras etc.), een rijke en bereikbare bodemfauna, insectenrijkdom ('kuikengrasland'), een open landschap met weinig dekking voor predatoren en brede, rijkbegroeide slootkanten. Heel laat gemaaide delen (na 1 augustus) zijn van belang voor de kwartelkoning, andere vogelsoorten en insecten.

Afbakening

- Het beheertype omvat grasland met per 100 ha minimaal 35 broedparen van Grutto, Tureluur, Watersnip, Kempshaan, Slobbeend, Zomertaling, Veldleeuwerik, Wulp, Kluit, Krakeend, Kuifeend, Wintertaling, Graspieper en/of Gele kwikstaart.
- Het maai- en grasbeheer wordt zodanig gevoerd dat niet meer dan 10% van de jongen slachtoffer worden van beheeringrepen.

Gebieden die in de EHS liggen dienen conform bovenstaand natuurdoeltype te worden beheerd. Ook gebieden die ter compensatie van verloren gegaan EHS gebied worden aangelegd dienen te voldoen aan dit natuurdoeltype (inrichting en beheer).

Het Natuur- en recreatieplan voor de Polder Schieveen en de pachtovereenkomst met de natuurbeheerder van de polder sluit aan bij het Natuurbeheerplan van de provincie voor de EHS gebieden in de polder.

4. Analyse natuurwaarden in het plangebied

Op dit moment bestaat het overgrote deel van de Polder Schieveen uit agrarisch (beheerd) grasland (*figuur 8*). In de systematiek van het 'handboek natuurdoeltypen' (*Bal 2001*) is dit geen natuurdoeltype, maar valt het onder 'hoofdgroep 4' waarin sprake is van een andere primaire functie, type 'multifunctioneel agrarisch grasland met natuurwaarden'. In het ecologisch onderzoek ten behoeve van dit bestemmingsplan is het agrarisch grasland echter als een volwaardig natuurtype beschouwd.

In de polder komt een dicht netwerk van sloten en vaarten voor. Ze zijn in het algemeen eutroof en arm aan vegetatie. De Berkelse Zweth en de boezem zijn de grotere boezemvaarten, pleksgewijs komen hier wel oevervegetaties voor, maar niet in grote oppervlakken. Bos van enig formaat komt in de huidige situatie niet voor in de polder. Alleen in de uiterste noordoostpunt bevindt zich een klein boselement en in de zuidwesthoek een langgerekte houtsingel. Rondom de bebouwing (boerderijen, woningen, stallen etc.) in het gebied o.a. langs de Oude Bovendijk bevinden zich op kleine schaal erfbeplantingen en bomen.

Figuur 8: Luchtfoto Polder Schieveen

Thans ontleent de polder zijn ecologische waarde vooral aan de hoge aantallen weidevogels. Ondanks het feit dat weidevogels landelijk sterk onder druk staan komen in polder Schieveen hoge dichtheden van o.a. grutto's voor. Daarnaast is de polder van belang voor foeragerende trekvogels en wintergasten. Verder heeft de Polder een sterk aantrekkende werking op roofvogels, aanwezig zijn o.a. steenuil, ransuil, torenvalk en buizerd. Al deze soorten foerageren

in de polder en sommige hebben hier ook hun verblijfplaats (zoals steenuil en ransuil) langs de Oude Bovendijk. In het aquatische milieu (watergangen) zijn diverse vissoorten aanwezig, waaronder kleine modderkruiper en bittervoorn. Langs de Oude Bovendijk komen ook vleermuizen voor. Tot slot heeft het gebied ook nog een functie voor kleinere, grondgebonden zoogdieren. Aangetroffen zijn o.a. vos, konijn, haas en diverse muizensoorten zoals veldmuis. Voor de meeste andere soorten en soortgroepen, heeft de polder een vrij bescheiden betekenis.

4.1 Beschikbare onderzoeksgegevens

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens, ze worden geraadpleegd voorafgaand aan terreinbezoeken en/of gerichte inventarisaties.

Voor een indicatie van natuurwaarden is o.a. gebruik gemaakt van de database Natuur uit het gemeentelijk GIS systeem (*natuurkaart, GISWEB gemeente Rotterdam*). Hierin zijn alle waarnemingen flora en fauna opgenomen binnen gemeente Rotterdam van de afgelopen jaren (2005-2011). In en rond Polder Schieveen zijn in het verleden al diverse onderzoeken verricht, sommige in opdracht van de gemeente, andere door particulieren of Provincie Zuid Holland. Er is o.a. door bureau Stadsnatuur in diverse jaren onderzoek gedaan naar flora, amfibieën, reptielen, vissen, vleermuizen, weekdieren (slakken) en broedvogels (*bSR, 2009*). Specifiek is er door o.a. ecologisch onderzoeksbureau Van der Helm onderzoek verricht naar weidevogels (*Van der Helm, 2012*). Daarnaast zijn er nog onderzoeken uitgevoerd in het kader van de N209 (provincie Zuid Holland), waarbij delen van Polder Schieveen zijn meegenomen. Ook in het kader van de FER zijn nog waarnemingen beschikbaar (vogels). Tot slot zijn er nog veel losse waarnemingen beschikbaar (opgenomen in de natuurdatabase van gemeente Rotterdam). De gegevens uit de natuurdatabase hebben een hoog betrouwbaarheidsgehalte, aangezien het gecontroleerde waarnemingen betreft van veelal deskundigen op het gebied van de soort in kwestie. Een compleet overzicht is opgenomen in de bronvermelding (*bijlage 1*). Naast beschikbare gegevens is de afgelopen jaren meerdere keren een oriënterend veldbezoek gebracht aan het gebied. Dit heeft echter niet de status van een uitvoerige inventarisatie, maar heeft tot doel een inschatting van de potentie van het gebied voor beschermde soorten te kunnen maken. Met al deze gegevens kan een goed beeld worden verkregen van de huidige ecologische kwaliteit van de Polder en de soortdiversiteit.

4.2 Grondgebonden zoogdieren

In de polder komen diverse kleine zoogdieren voor. Hazen zijn tijdens het veldbezoek meerdere keren gezien, alsook holen van konijnen. De aanwezigheid van molshopen geeft aan dat er ook mollen in het gebied aanwezig zijn. De bunzing, welke in de omgeving (Schiebroeksepark, Terbregseplein) is aangetroffen, kan ook in het plangebied niet worden uitgesloten, zeker op plekken waar voldoende hogere vegetaties aanwezig zijn om in te schuilen. Alle genoemde soorten staan vermeld in tabel 1 van de Flora- en faunawet, wat betekent dat het algemene soorten betreft, waarvoor de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen van toepassing is. Wel geldt bij uitvoering van werkzaamheden altijd de zorgplicht. De doelsoorten voor de ecologische verbinding zijn kleine marterachtigen en de waterspitsmuis.

Interessant zijn ook de meerdere waarnemingen van de vos in Polder Schieveen (figuur 8, volgende bladzijde). In de zandopspuiting aan de zuidzijde van Polder Schieveen is in het

verleden (2009, bron: bureau stadsnatuur: rapport stadsvossen) een vossenburcht aangetroffen. Er zijn verder meerdere waarnemingen bekend binnen de periode 2005 tot 2011. Ook bij Akerdijk is in het verleden een burcht gevonden. In het rapport “Stadsvossen” van bureau Stadsnatuur wordt het mogelijke negatieve effect van vossen op de weidevogelstand ter discussie gesteld. Vossen roven weidevogelnesten leeg. De aanwezigheid van vossen zou daarmee kunnen botsen met het voornemen om meer weidevogelvriendelijk beheer te gaan toepassen. Aanleg van paden e.d. zou wellicht er toe kunnen leiden dat vossen makkelijker bij de gebieden met nesten kunnen komen. In deze polder broeden jaarlijks ruim 400 paar weidevogels (Van der Helm, 2011). Weidevogelnesten worden echter niet alleen door vossen, maar ook door andere roofdieren (bunzing, hermelijn, roofvogels) leeggeroofd (Teunissen et al. 2005). In polder Schieveen is voorlopig nog veel onduidelijkheid over de verhoudingen tussen het broedsucces van weidevogels, predatie en maaibeheer (Van der Helm, 2011). Vooralsnog lijkt de Vos niet in belangrijke mate effect te hebben op weidevogelstanden en zijn aanvullende maatregelen hiervoor niet noodzakelijk. Wettelijk gezien is vos ook een soort van tabel 1, en geldt voor deze soort dus ook vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkelingen. De zorgplicht blijft echter ook onverminderd voor de vos van toepassing bij uitvoering van werkzaamheden.

Figuur 9: Vos in Polder Schieveen (bron: bureau Stadsnatuur, foto Henk Suurbach)

Voor de strikt beschermde waterspitsmuis is het plangebied als leefgebied in de huidige situatie niet geschikt. Uit inventarisaties in de directe omgeving bleek dat de soort hier niet voorkwam, terwijl er plaatselijk wel geschikt biotoop aanwezig is. Dit zijn echter relatief geïsoleerde plekken, waardoor het bereiken van deze locaties bemoeilijkt wordt. De voorgenomen natuurontwikkeling, waarbij ingezet wordt op aanleg natuurvriendelijke oevers, kan de potentie en geschiktheid als leefgebied voor de soort vergroten, waardoor in de toekomst mogelijk wel de waterspitsmuis kan worden verwacht.

4.3 Vleermuizen

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd onder de Flora en faunawet. Binnen het leefgebied van vleermuizen is onderscheid te maken in drie functies. Dit zijn de verblijfplaatsen, essentiële vliegroutes en essentiële foerageergebieden. Al deze functies zijn afzonderlijk beschermd.

Aantasting van een vliegroute kan namelijk indirect een effect hebben op de andere functies (zoals het niet meer kunnen bereiken van de verblijfplaats).

Polder Schieveen is een overwegend open gebied met alleen langs de randen (o.a. oude Bovendijk, De Zweth, Schieveensedijk en Doenkade) enige boombeplanting. Uit inventarisaties blijkt dat aanwezigheid van vleermuizen vrijwel geheel beperkt is tot deze elementen. Zowel de Oude Bovendijk als de Hofweg maken zeer waarschijnlijk onderdeel uit van een vliegroute. De geschiktheid is terug te leiden door de combinatie van boombeplantingen (erven) en boerderijen. Bij bebouwing aan de noordzijde van de Oude Bovendijk zijn meerdere (balts)verblijfplaatsen aangetroffen van de gewone dwergvleermuis, ook wordt hier gefoerageerd evenals bij de Hofweg. Meer zuidelijk zijn weinig gegevens bekend over aanwezigheid van vleermuizen. Enkele jaren geleden is echter nog een paarverblijfplaats aangetroffen in een boerderij bij de kruising Oude Bovendijk en Doenkade. Deze boerderij is inmiddels gesloopt. Het is niet onwaarschijnlijk dat bij andere boerderijen langs de Oude Bovendijk ook verblijfplaatsen aanwezig zijn. Bij sloop, in dit geval t.b.v. de realisatie van een multifunctioneel gebouw, kunnen vleermuizen dus een aandachtspunt zijn. Verder dient bij het kappen van dikkere en oudere bomen (b.v. populieren) men bedacht te zijn op aanwezigheid van vleermuizen. Aanwezigheid van bijvoorbeeld ruige dwergvleermuis in bomen is niet geheel uit te sluiten, vooral gedurende het najaar (baltsperiode). Het Natuur- en recreatieplan, dat zich vooral richt op natuurvriendelijke oevers en weidevogels, zal naar verwachting geen negatief effect hebben op geschikt van het gebied voor vleermuizen. De versterking van erfbeplanting bij boerderijen langs de Oude Bovendijk heeft eerder een positief effect op de geschiktheid als leefgebied. Vleermuizen kunnen deze elementen o.a. gebruiken als vliegroute of beschutting bij het foerageren. Bij de nieuwbouw zou men met relatief kleine toevoegingen (zoals gebruik inheemse beplanting en toepassen toegankelijke spouwmuren) extra mogelijkheden kunnen creëren voor deze soortgroep. De sloop van bebouwing t.b.v. de realisatie van een multifunctioneel gebouw blijft wel een aandachtspunt. Nader onderzoek voorafgaand aan de sloop wordt in dit geval noodzakelijk geacht. Mogelijk leidt hieruit dat een ontheffing moet worden aangevraagd, hierin zullen dan voorwaarden worden gesteld aan de nieuwbouw. Een kaart met waarnemingen is opgenomen in bijlage 7.

4.4 Amfibieën en reptielen

Uit eerder onderzoek (o.a. visbemonstering) blijkt dat er amfibieën in Polder Schieveen voorkomen, te weten Groene kikker, Bruine kikker, Gewone pad en Kleine watersalamander. De weilanden met sloten die begroeid zijn met o.a. waterpest, maar ook zwanenbloem en riet vormen een geschikt biotoop voor deze soorten. Het betreft hier echter soorten van tabel 1 Flora- en faunawet, waarvoor een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Naar strikt beschermde amfibieën, met in bijzonder de rugstreeppad, is ook onderzoek gedaan, maar deze is nooit aangetroffen (bSR, 2009).

Aanwezigheid van reptielen, zoals ringslang, wordt in de huidige situatie uitgesloten, daar het gebied in de huidige situatie hiervoor niet geschikt is. In de toekomstige situatie, waarbij o.a. natuurvriendelijke oevers zijn voorzien zou het gebied wel potentie kunnen ontwikkelen voor de soort.

4.5 Vogels

Vogels vormen binnen Polder Schieveen verreweg de belangrijkste soortgroep. Het gebied is kenmerkend door een grote variatie in soorten, waaronder weidevogels, trekvogels, wintervogels en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen (o.a. roofvogels). Wat betreft reguliere broedvogels kan worden aangenomen dat diverse soorten tot broeden zullen komen binnen de Polder. De meeste van deze soorten gebruiken bomen om in te broeden, waardoor verspreiding vooral langs de randen is te verwachten. Zeker met het oog op kleinere broedvogels (gezien zijn o.a. koolmees, pimpelmees, winterkoning, roodborst en witte kwikstaart) is het aannemelijk dat deze in boombeplanting op erven van boerderijen broeden. Ook van diverse weidevogels, zoals grutto, is al bekend dat deze in de Polder broedt, evenals roofvogels als de steenuil die in nestkasten bij boerderijen verblijft. Voor ganzen, eenden, meeuwen & o.a. de lepelaar is de polder nu vooral een foerageer- en/of winters overloopgebied.

4.5.1 Vogels met vaste rust- en verblijfplaats

Binnen de Flora- en faunawet worden vogels die jaarrond gebruik maken van hun nest aangemerkt als vogels met een vaste- rust en verblijfplaats. Hieronder vallen o.a. diverse roofvogels (buizerd, sperwer, steenuil, ransuil etc.), maar ook vogels als gierzwaluw en huismus.

In Polder Schieveen zijn waarnemingen bekend van buizerd, ransuil, sperwer, steenuil, boomvalk, huismus en gierzwaluw. Van steenuil zijn meerdere verblijfplaatsen aanwezig in boerderijen aan en in de omgeving van de Oude Bovendijk (*Van der Helm, 2012*). Steenuil broedt in speciale steenuil nestkasten op erven. Bij bebouwing meer zuidelijk langs de Oude Bovendijk zijn ook huismusnesten aangetroffen, deze broeden overwegend onder dakranden en dakpannen. Ook andere specifiek gebouwbewonende soorten, zoals gierzwaluw, zijn niet op voorhand uit te sluiten (echter niet aangetroffen). Bij sloop van bebouwing (zoals in het geval van de locatie waar een multifunctioneel gebouw gerealiseerd gaat worden) kunnen deze soorten een aandachtspunt zijn. Bij nieuwbouw dient altijd aandacht te worden besteed aan het geschikt houden van de omgeving als foerageergebied. De boombeplanting, o.a. langs Oude Bovendijk, biedt ook geschikte nestgelegenheid aan sperwer en ransuil. De laatste is aangetroffen in een boom (pers. med. bewoner, 2012). Het bleek hier te gaan om een rustplaats (geen broedgeval). Het is zeker niet onwaarschijnlijk dat in de directe omgeving het feitelijke nest aanwezig is. Bij nieuwbouw zal aandacht moeten worden besteed aan het geschikt houden van de omgeving voor ransuil en moet er gezorgd worden voor voldoende aanbod aan potentiële rustplaatsen. Ook nesten van sperwer zijn niet uit te sluiten, deze soort wordt steeds vaker aangetroffen in de buurt van mensen en, indien er voldoende, dichtere begroeiing aanwezig is, kan deze zelfs tot broeden komen in bv. een grote tuin. Buizerd maakt een nest meestal hoog in een boom. Plekken met hogere bomen kunnen dus geschikt zijn voor deze soort. Indien er kap noodzakelijk is van grote, hoge en oude bomen is aandacht voor roofvogels noodzakelijk. Voorafgaand dient dan vastgesteld te worden dat er geen nestboom wordt gekapt (ander is namelijk een ontheffing noodzakelijk). Een overzicht van jaarrond beschermde soorten (o.a. roofvogels) is opgenomen in bijlage 8a (*Ff-wet soorten, bSR*) en 8b (*roofvogels, Van der Helm*).

Een andere roofvogel die ook in de polder broedt, is de torenvalk. Hiervan zijn ook meerdere nestplaatsen gevonden, de soort broedt in speciale nestkasten. Echter is de torenvalk, met de wijziging van de Flora- en faunawet, sinds 2009 niet langer jaarrond beschermd. Hetzelfde geldt

voor huiszwaluw en boerenzwaluw, waarvan ook nesten binnen de polder aanwezig zijn langs de Oude Bovendijk. Het gaat hier in alle gevallen om zogenoemde 'categorie vijf' soorten. Dit betekent dat, zolang er voldoende leefgebied behouden blijft, de soort niet ontheffingsplichtig is. Er geldt dan uitsluitend de zorgplicht. De torenvalk broedt in speciale nestkasten bij boerderijen. De soort is aangemerkt als doelsoort voor de PEHS32. Daarom geldt vanuit dit kader voor deze soort toch een bijzondere bescherming in het gebied. In gebouw 'de zwaluw' is een huiszwaluw kolonie aanwezig. Gezien dat deze soort karakteristiek is voor poldergebied is het uitgangspunt ook voor deze soort een bijzondere bescherming tot te kennen.

De boerenzwaluw heeft nesten in veeschuren, waaronder langs de Oude Bovendijk. Hier zijn in het verleden neststenen opgehangen waarvan een aantal zijn bezet. Ondanks dat bovengenoemde vogels (torenvalk, huiszwaluw en boerenzwaluw) niet langer jaarrond beschermd zijn sinds de wijziging van de Flora- en faunawet in 2009 is het toch aan te bevelen om aandacht te besteden aan deze soorten, bijvoorbeeld door het aanbieden van nestgelegenheid als bestaande nesten verloren gaan door sloop. Een overzicht van vogels uit categorie vijf (o.a. zwaluwen) is opgenomen in bijlage 8c (*zwaluwen, van der Helm*) en 8d (*categorie vijf soorten, van der Helm*).

Algemeen kan worden aangenomen dat door het Natuur- en Recreatieplan de geschiktheid van het gebied om te foerageren door b.v. roofvogels niet wezenlijk zal veranderd. Er blijven voldoende open plekken bestaan, waar kan worden gejaagd op o.a. muizen. Voor huismus is het van belang de kleinschalige elementen in tuinen en erven zoveel mogelijk in stand te houden, daar deze essentieel zijn om te foerageren (en in te schuilen). Zoals aangegeven zijn zwaluwen en torenvalk sinds 2009 in de zogenaamde categorie 5 groep geplaatst, waarmee strikte bescherming alleen aan de orde is bij verdwijnen van het complete leefgebied. Uitzondering vormt de gierzwaluw, maar hier zijn geen nesten van vastgesteld. Zolang agrarische activiteiten worden voortgezet (veehouderij) zal het gebied ook zijn geschiktheid behouden voor boerenzwaluw en huiszwaluw als foerageergebied. Voor Torenvalk kan het blijven aanbieden van nestgelegenheid (nestkasten) volstaan. Ook hier geldt dat er voldoende open plekken blijven bestaan waar gejaagd kan worden op o.a. muizen.

4.5.2 Weidevogels, trekvogels, wintergasten en rode lijst soorten

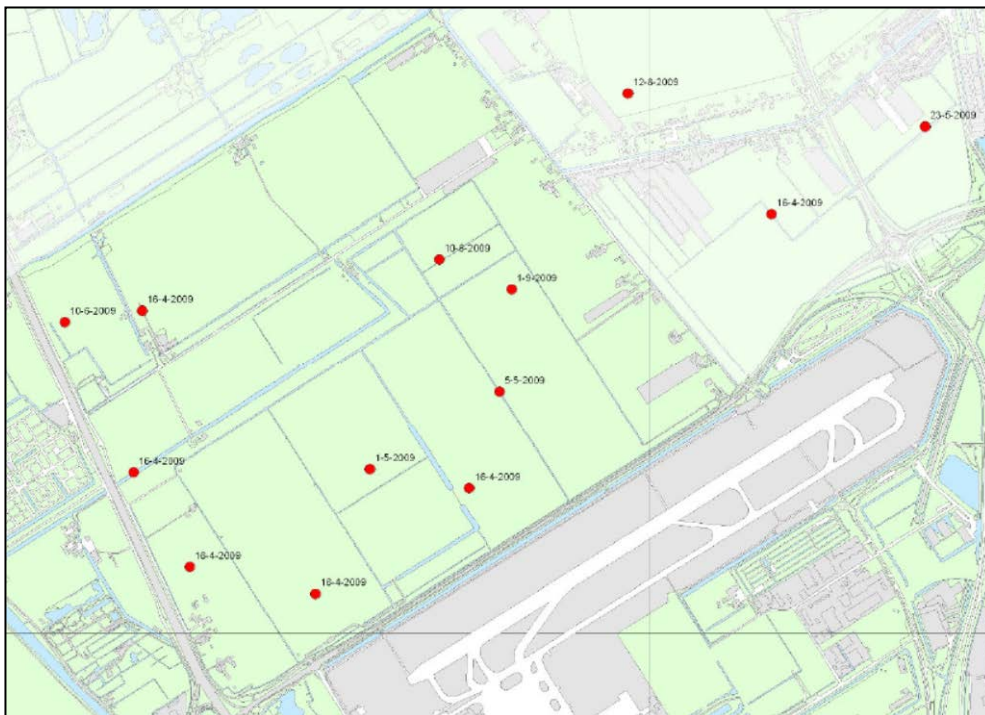
Polder Schieveen heeft een grote aantrekkingskracht op weidevogels. In 2009 en 2011 zaten er ongeveer 450 paar weidevogels in polder Schieveen (van der Helm, 2011). Dit betekent, dat er ongeveer 110 weidevogels per 100 hectare zitten. Onder de weidevogels bevonden zich bijna 200 paar kritische soorten, waaronder bijna 100 paar grutto's, maar ook tureluur, Kievit en scholekster. Dat betekent 50 paar kritische soorten per 100 hectare. Een vergelijking met de Index Natuurbeheertypen (thans in gebruik zijnde Natuurtypologie) Vochtig weidevogelgrasland met 35 paar kritische soorten per 100 ha laat zien dat Polder Schieveen dan ook zeer gunstig scoort. In het Natuur- en recreatieplan wordt ingezet op een verbetering van het gebied voor weidevogels, o.a. door plaatselijk opzetten van waterpeil. Overigens is het zo dat weidevogels binnen de Flora- en faunawet geen specifieke bescherming genieten, maar hiervoor dezelfde regels gelden als bij reguliere broedvogels. Echter worden weidevogels binnen het Natuur- en Recreatieplan wel als een belangrijke groep benoemd. De aanleg van een fietspad dwars door de polder, evenals struinpaden en ander recreatief gebruikt kan tijdens de broedperiode wel lijden tot

negatieve effecten. Weidevogels zijn gevoelig voor verstoring. Daarom worden paden afgesloten gedurende het broedseizoen. Polder Schieveen is niet erg in trek als overwinteringsgebied (*van der Helm, 2011*). Hoewel het voor kan komen dat er groepen kleine zwanen pleisteren of dat er groepen brandganzen en kolganzen neerstrijken, is dit eerder uitzondering dan regel. Polder Schieveen fungeert meer als een overloopgebied van de echte overwinteringsgebieden voor deze soorten. Het Natuur- en Recreatieplan heeft naar verwachting geen invloed op de huidige geschiktheid als overwinteringsgebied. De effecten van de planontwikkeling op de weidevogelstand zullen door de gebiedsbeheerder gemonitord gaan worden.

Naast weidevogels en wintergasten worden er ook broedvogels aangetroffen die vermeld staan op de rode lijst. Het betreft hier soorten met een zeldzame en/of bedreigde status. Binnen de Flora- en faunawet hebben rode lijst soorten echter geen specifieke bescherming, maar gelden dezelfde regels als bij reguliere broedvogels. Een overzicht van weidevogels en rode lijst soorten is opgenomen in bijlage 8e.

4.5.3 Lepelaar

Een gering aantal lepelaars foerageert in Polder Schieveen (bSR, 2009). Er wordt hierop echter geen effect verwacht. Lepelaars foerageren in een zeer ruim gebied rondom hun broedkolonies. Polder Schieveen maakt daar slechts een gering deel van uit. Er zijn voldoende alternatieve foerageergebieden in de (wijde) omgeving. Bovendien is Polder Schieveen zeer waarschijnlijk ook na planrealisatie geschikt voor foeragerende lepelaars. Een substantieel deel van het agrarisch grasland inclusief slotjes blijft intact, daarnaast is ook de gerealiseerde natte natuur geschikt als foerageergebied. Er wordt daarom geen negatief effect verwacht op foeragerende lepelaars. Figuur 10 (volgende bladzijde) toont de waarnemingen van Lepelaar

Figuur 10: Waarnemingen Lepelaar (bron: bSR, 2009)

4.6 Vissen

In het plangebied zijn tijdens eerdere inventarisaties diverse soorten vissen aangetroffen, zoals karper, riviergrondel, kroeskarper, gibel, kolblei, brasem, kleine modderkruiper, driedoornig stekelbaarsje, tiendoornig stekelbaarsje, zeelt, blankvoorn en de bittervoorn. Kleine modderkruiper en bittervoorn zijn strikt beschermd onder de Flora- en faunawet (resp. tabel 2 en 3). Indien er sprake is van aantasting van leefgebied van deze soorten is mogelijk een ontheffing nodig. Echter kan er ook voor gekozen worden om te werken conform een goedgekeurde gedragscode (b.v. die van de unie van Waterschappen). Indien maatregelen uit de gedragscode strikt worden opgevolgd (middels vastlegging in een bestek/werkprotocol) is een ontheffing niet nodig. Overigens geldt voor alle vissen (beschermd of niet) altijd de zorgplicht. Een overzicht van waarnemingen beschermde vissen is opgenomen in bijlage 9.

4.7 Vlinders

De weilanden vormen niet bepaald een aantrekkelijk biotoop voor vlinders. Hooguit zijn de slootkanten waarin oeverbegroeiing aanwezig is nog enigszins geschikt. Het met zand opgespoten terrein is in principe meer geschikt voor vlinders, daar hier extensief beheer plaatsvindt waardoor een meer weelderige begroeiing is ontstaan. Echter doordat het is ingezaaid met een grasmengsel is het minder waardevol dan dat de vegetatie zich op spontane wijze had kunnen ontwikkelen. Met het Natuur- en recreatieplan wordt ingezet op een verbetering van het watersysteem, waarbij o.a. natuurvriendelijke oevers worden aangelegd. Ook wordt waar mogelijk erfbeplanting versterkt. De vlindersoorten die als doelsoorten zijn benoemd in het Natuur- en Recreatieplan (o.a. gehakelde Aurelia) hebben vooral baat bij grillige overgangen van bosachtige begroeiing naar een meer open omgeving. Bosachtige plekken zijn met oog op de vogelaantrekkende werking van risicosoorten voor de luchthaven niet geoorloofd. Daarom is gekozen voor het aandikken van de erfbeplanting en landschapsstructuren in het gebied om habitats aan te bieden aan de vlinderdoelsoorten.

Strikt beschermde vlindersoorten komen niet voor binnen de regio Rotterdam. Wel zijn er vindplaatsen bekend van enkele rode lijst soort o.a. bruin blauwtje en groot dikkopje. Van beide soorten zijn waarnemingen gedaan in Polder Schieveen. Echter hebben deze vlinders geen specifieke bescherming binnen de Flora- en faunawet, waardoor feitelijk alleen de zorgplicht hiervoor geldt. Het Natuur- en recreatieplan heeft naar verwachting wel een positief effect op vlinders, daar er natuurvriendelijke oevers zijn voorzien die over het algemeen gunstig zijn voor de vlinderstand.

4.8 Libellen

Soorten die kunnen worden verwacht zijn algemeen voorkomende soorten zoals lantaarntje, de gewone oeverlibel, de paardenbijter alsook verschillende soorten heidelibellen. Vooral de oever van de verbrede watergang bij het opgespoten terrein vormt, vanwege de aanwezige oever- en rietbegroeiing een geschikt biotoop.

Strikt beschermde libellen worden op voorhand niet verwacht, Deze stellen veel eisen aan hun biotoop en polder Schieveen voldoet hier in de huidige situatie niet aan. In Rotterdam en de directe omgeving zijn overigens geen waarnemingen en inventarisatiegegevens bekend van Flora- en Faunawet beschermde soorten libellen, met uitzondering van een éénmalige

waarneming van de Rivierrombout langs de Nieuwe Maas. Wel is een waarneming bekend van een rode lijst soort ter hoogte van het opgespoten gebied, te weten Glassnijder. Rode lijst soorten hebben echter geen specifieke status binnen de Flora- en faunawet, waardoor alleen de zorgplicht van toepassing is. In het Natuur- en recreatieplan is de Houtpantserjuffer opgenomen als doelsoort. Deze soort komt vooral voor langs stilstaande en zwakstromende wateren met overhangende bomen en/of struiken. De volwassen dieren verkiezen ruige oevervegetatie als jachterrein. De inrichting van de polder met natuurvriendelijke oevers, zal de libellenstand positief beïnvloeden, aangezien in de oeverbegroeiing eieren kunnen worden afgezet en kan worden gefoerageerd. Plekken waar begroeiing dichter is of waar beschutting van bomen/struiken aanwezig is (b.v. watergangen langs erfbeplantingen of wilgensingels) kunnen leefgebied vormen voor Houtpantserjuffer.

4.9 Hogere planten / Flora

Polder Schieveen heeft over het algemeen geen bijzondere vegetatie. Als enige beschermde soort is de Zwanenbloem meerdere keren gevonden langs een aantal sloten binnen de polder. Het betreft hier een soort van tabel 1 Flora- en faunawet, waarvoor bij ruimtelijke ontwikkelingen een vrijstellingsregeling geldt. Dit betekent dat soort niet ontheffingsplichtig is en alleen de zorgplicht van toepassing is. Meer strikt beschermde soorten flora zijn niet aangetroffen. In de graslanden komen vooral algemeen kenmerkende soorten voor als Glanshaver, Gestreepte witbol, Grote vossenstaart, raaigrassen, Rietzwenkgras, Timoteegras, Fioringras, Veldbeemdgras en Zachte dravik voor. Verder komen er onder andere Scherpe en Behaarde boterbloem, Paardenbloem, Ridderzuring en Akkerdistel voor en bij dammen en paden staan soorten als Vogelmuur, Herderstasje, Paarse dovenetel en Straatgras. Rond de boerderijen groeien soorten zoals Fluitenkruid, Grote brandnetel en Gewone berenklauw. De slootkanten hebben soorten als Liesgras, Rietgras, Watermunt, Moeraswalstro, Moeras vergeet-mij-nietje en in de watergangen staan onder andere Pijlkruid, Kikkerbeet en de eerder vermelde Zwanenbloem.

Het gedeelte waar in het verleden zand is aangebracht leek in beginsel geschikt voor de spontane vestiging van (strikt) beschermde soorten. Echter is het onwaarschijnlijk dat dit uiteindelijk zal gebeuren daar er direct na de ophogingen de bodem met een bindmiddel (aardappelzetmeel) en een grasmengsel is vastgelegd en ingezaaid. Dit om verstuiving van het zand naar het glastuinbouwbedrijf aan de Oude bovendijk te voorkomen. Als gevolg daarvan kunnen beschermde soorten zich, i.v.m. de concurrentie met grassen, niet vestigen. Het zand betreft zeezand, wat een afwijkende vegetatie geeft nl. plantensoorten die passen in het kuststelsel: Aandoddegras, Zeeraket, Melkkruid, Echt duizendguldenkruid, Strandduizendguldenkruid, Bitterling, Hertshoornweegbree en verder soorten als Gewone rolklaver, Bleekgele droogbloem, Scherpe fijnstraal, Sierlijke vetmuur en Kandelaartje (*van der Helm, 2011*).

4.10 Overige soortgroepen

De soortgroep 'overige soorten' heeft vooral betrekking op weekdieren (slakken). Er zijn twee slakkensoorten strikt beschermd onder de Flora- en faunawet, te weten de Platte schijfhoren en de Bataafse stroommossel. Uit inventarisatiegegevens blijkt dat de platte schijfhoren in het verleden in plangebied is aangetroffen. Het is een soort die voornamelijk in veenweidegebieden

voorkomt in watergangen met helder stilstaand water met een rijke plantengroei. Hoofdzakelijk de westzijde van het plangebied bestaan uit sloten met water- en oevertvegetatie. In de oostzijde van het plangebied zijn de watergangen overwegend troebel en begroeid met draadalg. In 2009 heeft nog een uitgebreide bemonstering plaatsgevonden naar o.a. de Platte schijfhoren. Deze is echter niet meer aangetroffen.

Een complete lijst van alle waargenomen soorten is te vinden in bijlage 6.

5. Conclusies

5.1 Gebiedsbescherming

5.1.1 Natuurbeschermingswet

De Polder Schieveen maakt geen onderdeel uit van een gebied beschermd onder de Natuurbeschermingswet (zoals Natura 2000), noch bevinden zich in de directe omgeving dergelijke gebieden. De voorgenomen herinrichting van de polder heeft dan ook geen directe effecten op een beschermd natuurgebied.

Wel zou de herinrichting van Polder Schieveen van invloed kunnen zijn op de functie als foerageergebied voor Lepelaars uit het Natura 2000-gebied 'Voornes Duin' (zoals voortgekomen uit eerdere jurisprudentie). Voor de Lepelaar geldt een instandhoudingsdoel vanuit het aanwijzingsbesluit Natura 2000. Als een mogelijk negatief effect op instandhoudingsdoelen niet valt uit te sluiten, moet nader onderzoek ("passende beoordeling") worden uitgevoerd de omvang van dat effect. Om een beeld te krijgen of er al dan niet sprake is van een mogelijk negatief effect is hiervoor een voortoets uitgevoerd. De eindconclusie uit deze voortoets luidde: de herinrichting van de polder Schieveen heeft geen (significant) negatief effect op de instandhouding van de Lepelaarskolonie Quakjeswater. Gezien de grote afstand tussen het Quakjeswater en het geringe aantal exemplaren wat foerageert in Polder Schieveen is een negatieve invloed op broedsucces in Quakjeswater niet te verwachten. In de directe omgeving, maar ook verder daarbuiten, zijn voldoende alternatieve foerageermogelijkheden aanwezig, in de vorm van agrarisch weiland en moeras zoals Delfland en Oranjevuitenpolder. De Lepelaar zoekt tot 40 kilometer buiten de kolonie naar voedsel. Daarbij is de verwachting dat het aandeel voedselaanbod afneemt door de ontwikkeling in Polder Schieveen m.b.t. het Natuur en Recreatieplan. Er zal eerder sprake zijn van enige toename van geschikt foerageergebied door de inzet op natuurvriendelijke oevers waarbij ook plas-dras bermen ontstaan. De gunstige staat van instandhouding van de Zuid-Hollandse populatie is niet in het geding. Aangezien op basis van de voorliggende voortoets geen (significante) negatieve effecten op instandhouding van de Lepelaar worden verwacht is er geen noodzaak tot verder onderzoek en is ook een vergunningsaanvraag niet aan de orde.

5.1.2 Provinciaal beleid: EHS/Natuurnetwerk Nederland

Het Natuur- en Recreatieplan heeft tot doel een verbetering van Polder Schieveen als ecologische verbinding te bewerkstelligen: dit door verbeteren watersysteem met aanleg van natuurvriendelijke oevers, versterken erfbeplantingen en meer weidevogelvriendelijke beheer (door plaatselijk verhogen van waterpeil in de voor weidevogels belangrijke perioden). De Provinciale Ecologische Hoofdstructuur wordt hiermee dus gewaarborgd en verder versterkt.

Een groot deel van het als EHS gebied aangewezen terrein in Polder Schieveen krijgt in het bestemmingsplan ook de bestemming Natuur. Dit zal beheerd worden conform het natuurdoeltype "vochtig weidevogelgebied" zoals beschreven in het Natuurbeheerplan van de

Provincie Zuid Holland. In Polder Schieveen zullen ook de agrarisch bestemde delen beheerd worden gericht op behoud en ontwikkeling van weidevogels.

Ten behoeve van de aanleg verbinding A13/A16 wordt de bestaande Doenkade (N209) opgewaardeerd en verbreed. Hiervoor is een ruimtebeslag gereserveerd, waardoor een deel van de hier gelegen EHS verloren gaat. Hier zijn gronden gelegen van Van Vliet. Dit bedrijf zal vanwege de komst van de A13/A16 verplaatst moeten worden (wijzigingsbevoegdheid). De nieuwe locatie is eveneens gelegen in (een deel van) bestaand EHS gebied. Het oppervlak EHS gebied wat verloren gaat door de komst van de A13/A16, verplaatsing van het bedrijf van Van Vliet en realisatie nieuwe woningen van Van Vliet zal gecompenseerd moeten worden (door het rijk, aangezien de A13/A16 een rijksbesluit betreft). Het gebied waar gecompenseerd wordt dient ingericht te worden volgens het natuurdoeltype uit het Natuurbeheerplan.

Een klein gedeelte van de woningbouw aan de Oude Bovendijk valt binnen gebied wat is aangewezen als 'belangrijk weidevogelgebied'. Ook hiervoor zal compensatie nodig zijn. Hier is echter in voorzien met het Natuur- en Recreatieplan, waarin gronden bestemd worden als Natuur met beheer gericht op weidevogels. De Gemeente heeft extra gronden aangekocht, welke beheerd gaan worden door Natuurmonumenten. Voor gronden overige gronden die als weidevogelgebied zijn aangewezen wordt het agrarisch gebruik gecontinueerd (en veranderd er dus niets).

5.2 Soortbescherming: flora

Bij eerdere inventarisatie zijn geen strikt beschermde plantensoorten aangetroffen in Polder Schieveen. Wel is de Zwanebloem gevonden langs oevers van een aantal watergangen. Deze soort is beschermd onder tabel 1 van de Flora- en faunawet, waarvoor vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen.

5.3 Soortbescherming: fauna

5.3.1 Kleine zoogdieren

In Polder Schieveen zijn vrijwel overal waar groen aanwezig is algemeen beschermde kleine zoogdieren te verwachten. Het gaat dan o.a. m soorten als egel, mol, konijn, haas, vos, veldmuis en huisspitsmuis. Langs de Oude Bovendijk zijn daarnaast kleine marterachtigen te verwachten. Bij de uitvoering van het Natuur- en recreatieplan kunnen, als gevolg van werkzaamheden waarbij bv. sprake is van grondverzet dieren verontrust, verstoord of onopzettelijk worden gedood. Voor deze soorten geldt echter sinds 2005 de vrijstellingsregeling bij ruimtelijke ontwikkeling. Dit betekent dat de soorten niet ontheffingsplichtig zijn. Wel geldt altijd de zorgplicht (artikel 2 FF-wet). Hierbij is het vooral van belang zoveel mogelijk te voorkomen dat dieren worden gedood en altijd de mogelijkheid hebben de vluchten bij verstoringe werkzaamheden. De maatregelen dienen, ruim voorafgaand aan de uitvoering, te worden vastgelegd in een ecologisch werkprotocol wat tijdens de werkzaamheden op de werkplek aanwezig dient te zijn en nageleefd dient te worden.

De waterspitsmuis komt nog niet voor in het gebied. Met de aanleg wordt getracht de soort in het gebied te krijgen. De soort is namelijk wel aanwezig in nabijgelegen gebieden (ten noorden van

Schieveen). Met de realisatie van een ecologische verbinding komt Polder Schieveen binnen bereik van deze soort.

5.3.2 Vleermuizen

Verblijfplaatsen

In Polder Schieveen zijn op een aantal plaatsen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in bebouwing langs de Oude Bovendijk. Het betreft hier de noordelijke gelegen woningen, waar in 2004 onderzoek is gedaan (*bSR, 2004*). Het is niet op voorhand uit te sluiten dat vleermuizen ook verblijfplaatsen hebben in bebouwing meer zuidelijk langs de Oude Bovendijk en aan de Hofweg, almede in dikkere, oudere bomen op erven. Ten aanzien van het Natuur- en Recreatieplan is geen sloop voorzien, evenals bij de realisatie van nieuwbouw. Wel is sloop aan de orde bij de voorgenomen ontwikkeling van een multifunctioneel gebouw. Op het perceel waar het multifunctioneel gebouw moeten komen zullen bijgebouwen behorend bij een boerderij worden gesloopt. Het betreft o.a. stallen en schuren. Hierbij is niet uit te sluiten dat er negatieve effecten optreden op vleermuizen (de locatie is niet gericht onderzocht). Onderzoek kan noodzakelijk zijn voorafgaand aan eventuele sloop. Indien verblijfplaatsen worden aangetroffen kan dit betekenen dat in de nieuwbouw (multifunctioneel gebouw) maatregelen worden getroffen om deze eveneens geschikt te maken voor vleermuizen (zogenaamde 'inclusief bouwen'). Indien dikkere bomen gekapt dienen te worden, wordt aanbevolen (ruim) voorafgaand aan de uitvoeringsfase deze te laten inspecteren op aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen.

Vliegroutes en foerageergebieden

De randen van het plangebied, met in bijzonder de Oude Bovendijk en de Hofweg, vormen een foerageergebied en vliegroute voor o.a. de gewone dwergvleermuis. Er is vooralsnog geen voornemen voor grootschalige bomenkap, waarbij de groenstructuur langs zowel de Oude Bovendijk als Hofweg ingrijpend zal veranderen. Dit is zowel van toepassing bij het Natuur- en Recreatieplan, als bij nieuwbouw aan de bovendijk en de realisatie van een multifunctioneel gebouw. Het voornemen is juist om erfbepantingen te versterken. De vliegroutes kunnen daardoor ook in de toekomstige situatie blijven bestaan. Mocht er wel sprake zijn van ingrijpen in de groenstructuur dan kan mogelijk een ontheffingsplicht gelden, er vindt dan immers aantasting van een essentieel onderdeel van het leefgebied van vleermuizen plaats. Hierbij zal dan als voorwaarde worden gesteld dat de vliegroute in de nieuwe situatie wordt hersteld, door bijvoorbeeld het terugplanten van bomen. Verder dient rekening te worden gehouden met verlichting. Aangeraden wordt alleen gerichte verlichting (armaturen) toe te passen op plekken waar extra verlichting noodzakelijk is. Hiermee wordt overmatige uitstraling naar de omgeving voorkomen.

5.3.3 Vogels

Vogels met een vaste rust- en/of verblijfplaats

Met betrekking tot het Natuur- en Recreatieplan evenals de voorgenomen nieuwbouw langs de Oude Bovendijk is er geen sloop van bebouwing aan de orde. Dit is wel het geval bij de realisatie van een multifunctioneel gebouw (ook aan de Oude Bovendijk). Langs de Oude Bovendijk zijn bij diverse boerderijen verblijfplaatsen aanwezig van steenuil en huismus. Beide soorten zijn jaarrond beschermd. De steenuil is aangetroffen op het erf van het perceel waar het multifunctioneel gebouw gerealiseerd gaat worden. Het gaat hier echter om een steenuil die in

een nestkast zit (*Van der Helm, 2011*). Huismus is op deze locatie niet aangetroffen (*Van der Helm, 2011*), maar is gezien de aanwezigheid bij omringende boerderijen niet geheel uit te sluiten. Ook gierzwaluw is niet aangetroffen, maar van deze soort zijn wel waarnemingen bekend uit de omgeving. Verder is een verblijfplaats van ransuil bekend op deze locatie. Het betreft hier waarschijnlijk een roestplaats in een boom op het erf, maar ook deze is onder de Flora- en faunawet jaarrond beschermd. Echter is het voornemen om bestaan groen zoveel mogelijk te handhaven. De boom met roestplaats dient gespaard te worden, anders is een ontheffing noodzakelijk.

Effecten op andere (roof)vogels met een vaste rust- en verblijfplaats die specifiek in bomen broeden zijn alleen te verwachten indien delen van de boombeplanting op en rond bebouwing wordt gekapt. Het is niet uit te sluiten dat o.a. bij de Oude Bovendijk in grotere bomen of dichtere bosplantsoenen nesten aanwezig zijn van zowel sperwer als buizerd. Indien er toch grotere bomen gekapt moeten worden, dient vooraf vastgesteld te worden dat deze geen functie hebben voor soorten met een vaste rust- en verblijfplaats. Tot slot moet nog vermeld worden dat er in de polder nog boerenzwaluw, huiszwaluw en torenvalk aanwezig zijn. Een huiszwaluwkolonie bevindt zich bij gebouw 'de zwaluw'. Daarnaast zijn er op een aantal plaatsen boerenzwaluwnesten aangetroffen, o.a. een koeienstal bij de oude bovendijk. Hier zijn in het verleden zwaluwneststenen opgehangen, waarvan een aantal zijn bezet. Torenvalk bezet nestkasten op erven bij boerderijen. Zowel de huis- als boerenzwaluw en torenvalk hebben echter sinds 2009 niet langer de status binnen de Flora- en faunawet als jaarrond beschermde soort. Hiervoor geldt daarom feitelijk alleen de zorgplicht voor deze soorten, welke voorschrijft dat broedende vogels niet verstoord mogen worden. Een uitzondering hierop is als het gehele leefgebied verdwijnt, dit is echter niet waarschijnlijk. De huiszwaluwkolonie bij gebouw 'de zwaluw' is echter wel karakteristiek voor het agrarische gebied en zit hier al langere tijd. Het is daarom sterk aan te bevelen om bij een eventuele functiewijziging rekening te houden met deze soort. Dit kan rekenen op de nodige goodwill bij omwonenden en draagt bij aan beleving van de polder als agrarisch (natuur)gebied. Met beperkte middelen zijn deze soorten te behouden, bijvoorbeeld door neststenen te plaatsen onder dakranden voor huiszwaluw en boerenzwaluw. De Torenvalk is doelsoort van de PEHS 32 en vraagt dus bij de uitvoering van het bestemmingsplan wel bescherming- en zorgplicht. Handhaven van bestaande (gebruikte) nestkasten is hierbij een voorwaarde. Indien dit niet kan dient er een nieuwe nestkast aan een gebouw te worden gehangen of aan een paal aan de rand van het weiland.

Algemene broedvogels, weidevogels en overige vogelsoorten (zoals wintergasten)

Als gevolg van de werkzaamheden zal het leefgebied van weidevogels tijdelijk worden verstoord. Het aantal weidevogels zoals de, tureluur, scholekster en Kieviet, zal door uitvoering van het Natuur- en Recreatieplan naar verwachting toenemen, daar hier specifiek maatregelen voor worden genomen. Van verstoring van broedvogels is echter alleen sprake tijdens het broedseizoen. Buiten deze periode kunnen ze uitwijken naar geschikte gebieden in de directe omgeving (Midden Delfland). De Flora- en faunawet staat slechts in zeer uitzonderlijke gevallen toe dat er actieve nesten mogen worden verstoord (b.v. bij acuut gevaar betreffende openbare veiligheid, vliegverkeer etc.). Dit is voor Polder Schieveen niet aan de orde. De werkzaamheden in de directe omgeving van broedende vogels dienen dan ook buiten de broedperiode plaats te vinden. De broedperiode van de meeste vogelsoorten loopt in de regel van begin maart t/m eind

juli. Van belang is echter de aanwezigheid van een broedgeval. Sommige vogels kunnen nog op latere tijdstippen broeden (zoals zwaluw) of maken nog een tweede legsel. Maatregelen m.b.t. de omgang met broedvogels dienen te worden vastgelegd in een bestek/ecologisch werkprotocol wat voorafgaand aan de werkzaamheden opgesteld moet worden.

Voor de Lepelaar zijn geen aanvullende beschermende maatregelen noodzakelijk. In de beheerfase is behoud van voldoende open en ondiepe waadplekken in de greppels en de oevers voldoende om een aantrekkelijk foerageergebied te blijven voor deze soort.

5.3.4 Vissen

In het Natuur en Recreatieplan is de aanleg en ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers beoogd. Hiervoor zal grondverzet (afgraving) plaats moeten vinden om flauwe oevers te creëren. De aanwezige vissen kunnen als gevolg hiervan schade ondervinden d.w.z. worden verontrust of onopzettelijk worden gedood. In het kader van de zorgplicht is het noodzakelijk om voorafgaand aan de werkzaamheden watergangen waar gewerkt gaat worden visvrij te maken. Dit kan door wegvangen, maar ook door bijvoorbeeld vissen op te drijven naar andere watergangen en een tijdelijke dam te plaatsen. Na de werkzaamheden kan de dam weer verwijderd worden. Voor witvis, zoals (bitter)voorn, is opdrijven een goede manier. In watergangen waar bittervoorn aanwezig is, dienen ook eventuele mosselen te worden opgeschept en overgezet. Voor kleine modderkruiper (beschermde soort tabel 2) ligt dit iets lastiger. Deze soort verstopt zich in de modder op de bodem. De opdrijfmethode is daardoor voor kleine modderkruipers niet optimaal. Hiervoor zou geschept moeten worden, zodat een deel van de bodem met daarin de modderkruipers verplaatst kan worden. In veel gevallen kan voor het werk aan watergangen aangehaakt worden bij de gedragscode van de Unie van Waterschappen. De maatregelen uit deze gedragscode kunnen worden opgenomen in een bestek/ecologisch werkprotocol. Er hoeft dan geen ontheffing voor kleine modderkruiper en/of bittervoorn te worden aangevraagd. Indien opdrijven en/of wegvangen van vis nodig is, dient dit uitgevoerd te worden door een beroepsvisser. Voor de voorgenomen nieuwbouw langs de Oude Bovendijk en de realisatie van het multifunctioneel gebouw lijkt er vooralsnog geen aandacht nodig t.a.v. vissen.

5.3.5 Amfibieën

Soorten waarvan bekend zijn dat ze in het plangebied voorkomen, zijn algemeen voorkomende soorten zoals de groene kikker, bruine kikker, gewone pad en de kleine watersalamander. Voor deze soorten is sinds 2005 de vrijstellingsregeling van toepassing bij ruimtelijke ontwikkelingen en geldt alleen de zorgplicht. In het Natuur en Recreatieplan is de aanleg en ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers beoogd. Hiervoor zal grondverzet (afgraving) plaats moeten vinden om oevers te creëren. De aanwezige amfibieën kunnen als gevolg hiervan schade ondervinden d.w.z. worden verontrust of onopzettelijk worden gedood. In het kader van de zorgplicht dient met amfibieën zorgvuldig te worden omgegaan. Bijvoorbeeld door bij het wegvangen van vissen ook te letten op amfibieën en deze ook gelijktijdig weg te vangen. Verder dienen gedurende de voortplantingsperiode geen watergang te worden gedempt (periode half maart – half juli). Bij het aantreffen van amfibieën tijdens de werkzaamheden dienen deze gelegenheid te krijgen om te vluchten of indien nodig te worden gevangen en verplaatst. De maatregelen t.b.v. amfibieën dienen overgenomen te worden in een bestek/ecologisch werkprotocol. Voor de voorgenomen

nieuwbouw langs de Oude Bovendijk en de realisatie van het multifunctionele gebouw lijkt er vooralsnog geen aandacht nodig t.a.v. vissen.

5.3.6 Vlinders & libellen

In Polder Schieveen zijn geen strikt beschermde soorten aanwezig. Het Natuur en Recreatieplan heeft tot doel het gebied aantrekkelijk te maken voor vlinders en de libellensoort Houtpantserjuffer.

6. Resultaat toets bestemmingsplan

6.1 Natuur- en Recreatieplan

Effecten op de EHS/Natuurnetwerk

In het Natuur- en Recreatieplan wordt veel aandacht besteedt aan instandhouding van de Weidevogelpopulaties. Gebieden die bestemd worden als natuur zullen optimaal beheerd worden, waarbij het natuurdoeltype zoals aangegeven in het natuurbeheerplan van de provincie uitgangspunt is. Effecten n.a.v. het Natuur- en Recreatieplan op de EHS zijn dan ook niet te verwachten.

Gunstige instandhouding beschermde soorten

In Polder Schieveen is aanwezigheid van een aantal beschermde soorten vastgesteld of, op basis van biotoopinschatting, niet op voorhand uit te sluiten. Het betreft hier soorten uit de soortgroepen vissen, vleermuizen en vogels met vaste rust- en verblijfplaatsen. Aangezien het bestemmingsplan voor een groot deel juist gericht is op verhoging van natuurwaarden, zijn weinig tot geen effecten op deze soorten te verwachten.

Ecologisch werkprotocol

Bij de feitelijke uitvoering van werkzaamheden zoals grondverzet t.b.v. watergangen, aanleg fietspaden, kappen van bomen en rooien struwelen kunnen negatief uitwerken op het voorkomen van beschermde soorten.

Direct negatieve invloeden worden alleen verwacht voor vissen (bij vergraven watergangen). De beschermde soorten hier zijn kleine modderkruiper en bittervoorn. Hiervoor is het niet noodzakelijk om een ontheffing aan te vragen mits gewerkt kan worden conform de gedragscode Unie van waterschappen. De maatregelen uit de gedragscode dienen vastgelegd te worden in een ecologisch werkprotocol. Indien dit niet mogelijk is zal alsnog ontheffing aangevraagd moeten worden. Een eventuele ontheffing zal naar verwachting verleend worden, mits mitigerende en compenserende maatregelen worden opgenomen en de ontheffing wordt onderbouwd met gericht en recent onderzoek

Daarom zal de gemeente een ecologisch werkprotocol voor Polder Schieveen opstellen.

Beperkte toegankelijkheid en werkzaamheden tijdens broedseizoen

Verder kan verstoring optreden doordat het gebied meer ontsloten wordt voor recreanten (op weidevogels). Dit kan weggenomen worden door in het broedseizoen gebieden met weidevogels zoveel mogelijk af te schermen van recreatie.

Kappen dient altijd te gebeuren buiten het broedseizoen (of pas nadat is vastgesteld dat er geen broedende vogels aanwezig zijn). Voor kappen van bomen met jaarrond beschermd vogels, zoals ransuil, dient altijd ontheffing te worden aangevraagd. Vooralsnog is het echter niet de bedoeling om bomen te kappen waarin jaarrond beschermd vogelsoorten hun nesten hebben. Deze bevinden zich deels op erven, waar het aanwezige groen gehandhaafd wordt en zelfs plaatselijk

versterkt. Werkzaamheden worden zoveel mogelijk buiten het broedseizoen van vogels uitgevoerd. Indien werkzaamheden plaatsvinden gedurende het broedseizoen worden maatregelen getroffen om verstoring van broedende vogels te voorkomen.

Uitgaande van deze situatie staat Flora- en faunawet de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan niet in de weg.

6.2 Woningbouw Oude Bovendijk

De woningbouw is voorzien langs de Oude Bovendijk op locaties die nu nog grotendeels onbebouwd zijn. Voor zover bekend is er geen sprake van sloop t.b.v. nieuwbouw. Bestaande boerderijen met bijgebouwen blijven gehandhaafd, evenals de erfbeplantingen. De nieuwbouw wordt hieromheen ingepast en komt voor een groot deel achter het bestaande bebouwingslint te liggen. Het gaat om ruime kavels, waardoor er veel ruimte is voor groen (tuin). Inpassing in het landschap is hierbij van belang, maar ook afscherming vanwege de verwachte toename van recreatie in Polder Schieveen. Negatieve effecten op beschermde soorten worden niet verwacht, al zal dit afhankelijk zijn van een aantal factoren.

Effecten op de EHS/Natuurnetwerk

De woningbouw concentreert zich langs de Oude Bovendijk (bebouwingslint). De ontwikkelingen vinden plaats buiten gebieden die deel uitmaken van de EHS. Wel is een klein gedeelte gelegen in gebied wat is bestemd als 'belangrijk weidevogelgebied'. Echter gezien dat er meer gronden bestemd worden als Natuur waarop specifiek weidevogelbeheer zal worden gevoerd is een afname van het areaal geschikt weidevogelgebied niet te verwachten.

Straatverlichting

Een belangrijk punt betreft licht. Indien er gebruik gemaakt wordt van straatverlichting (toegangswegen naar woningen) dan is het van belang dat gerichte armaturen worden toegepast. Hiermee wordt overmatige uitstraling naar de omgeving voorkomen.

Inclusief bouwen

De nieuwbouw biedt verder juist kansen om de situatie voor bepaalde soorten te verbeteren. Gedacht kan worden aan 'inclusief bouwen', waarmee o.a. vleermuizen de nieuwbouw kunnen gebruiken als verblijfplaats. Maar ook toepassen van nestkasten (al dan niet inbouw) of mussen en/of gierzwaluw dakpannen kan winst bepaald worden. Evenals met zwaluwvoorzieningen.

Alsnog sloop

Uitgaande van de situatie dat nieuwbouw zorgvuldig in het landschap wordt ingepast en er geen sloop plaatsvindt van bestaande bebouwing staat Flora- en faunawet de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan niet in de weg. Indien er WEL sloop plaatsvindt b.v. van stallen en/of schuren dan kan een nader onderzoek noodzakelijk zijn en geldt mogelijk een ontheffingsplicht indien verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten worden aangetast.

6.3 Faciliteren van economisch duurzame (agrarische) bedrijven

6.3.1 Oude Bovendijk 217/220

In het bestemmingsplan is de volgende bestemming beoogd voor gecombineerd de locatie Oude Bovendijk 217 en 220: "Een educatieve schapenboerderij met schapenstal, groentekas/tuin, boomgaard en een speeltuin, mobiel stadsherdersmuseum en educatief centrum". Aan de Oude Bovendijk 217 staat 1 gebouw nl. 'De zwaluw'. In principe geldt dat wanneer gebruik/bestemming veranderd en dit gepaard gaat met activiteiten als sloop, renovatie en nieuwbouw een negatief effect op strikt beschermde soorten (zoals vleermuizen) niet op voorhand valt uit te sluiten. In beschrijving van flora en fauna in hoofdstuk 4 is aangegeven dat de locatie Oude Bovendijk geschikt is voor vleermuizen. Er zijn echter geen waarnemingen bekend, waaruit blijkt dat dit gebouw inderdaad een verblijfplaats vormt voor vleermuizen. Gezien dat er echter meerdere verblijfplaatsen zijn vastgesteld in andere gebouwen aan de Oude Bovendijk (meer noordelijk) is ook hier aanwezigheid zeer goed mogelijk. Als er n.a.v de voorgenomen ontwikkelingen veranderingen aan de buitenzijde van het gebouw plaatsvinden dan dient voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering onderzoek naar vleermuizen plaats te vinden. Indien er sprake is van negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten dient mogelijk een ontheffing te worden aangevraagd. Hieraan worden mitigerende, en indien nodig, compenserende maatregelen gekoppeld.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde vogelsoorten) worden niet op deze locatie verwacht. Wel is het gebouw een trekpleister voor huiszwaluw. Het betreft feitelijk de enige locatie in Polder Schieveen waar huiszwaluw massaal tot broeden komt. Dit wordt ook gestimuleerd doordat er kunstnesten onder de nokken zijn opgehangen. De huiszwaluw is echter geen soort met een jaarrond beschermde verblijfplaats. In het kader van de Flora- en faunawet dient dan uitsluitend de zorgplicht te worden nageleefd voor deze soort (wat neerkomt op niet verstoren gedurende het broeden). Aangezien het echter de enige bekende locatie is waar huiszwaluw broedt wordt wel sterk aanbevolen om in de nieuwe situatie ook weer mogelijkheden op te nemen voor vestiging van huiszwaluw. Indien de bebouwing aan de Oude Bovendijk 217 niet wezenlijk veranderd (het wordt in huidige staat gehandhaafd of alleen intern gerenoveerd) zijn er geen effecten te verwachten op strikt beschermde soorten.

Met het oog op de ontwikkelingen t.a.v. Oude Bovendijk 220 zal een deel van de nu aanwezige stallen in de nieuwe situatie voor dezelfde doeleinden worden gebruikt (bijvoorbeeld als schapenstal, wat het nu ook al is). Voor een groot deel geldt voor deze locatie hetzelfde als voor Oude Bovendijk 220. Vooral de woning aan de Oude Bovendijk 220 wordt als potentieel geschikt beschouwd voor diverse strikt beschermde diersoorten zoals vleermuizen en huismus. Mits het woonhuis in de huidige situatie gehandhaafd wordt (of alleen intern gerenoveerd) zijn er geen effecten te verwachten op al dan niet hier aanwezige soorten. Mocht de woning grondig aangepast worden, waarbij ook werkzaamheden aan de buitenzijde plaatsvinden dan is nader onderzoek wel noodzakelijk.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde vogelsoorten) worden niet op deze locatie verwacht. Wel zijn de stallen in gebruik door vooral boerenzwaluw. Deze soort is niet jaarrond beschermd. Het wordt echter wel aanbevolen om de stal in de nieuwe situatie ook weer

geschikt te maken voor bewoning door boerenwaluw. De komst van een eventuele boomgaard wordt als positief gezien, dit zou mogelijk als foerageergebied voor vleermuizen kunnen gaan dienen.

6.3.2 Hofweg 93

In het bestemmingsplan is de volgende bestemming beoogd voor locatie Hofweg 93: "Een rundveehouderij en loonwerkbedrijf met multifunctionele ruimte waar groepen ontvangen kunnen worden. Ook het aanbieden van overnachtingsmogelijkheden wordt overwogen". Volgens de eigenaar blijven alle stallen en schuren gehandhaafd in de huidige staat. Mogelijk vind er nieuwbouw plaats, dit zou echter gelokaliseerd worden op het achterterrein wat nu dienst doet als opslag. Strikt beschermde soorten zijn op deze locatie op voorhand uit te sluiten.

Indien uiteindelijk alsnog sprake zou zijn van bijvoorbeeld aanpassingen/sloop/renovatie van stallen en schuren zijn hier eveneens geen effecten te verwachten op strikt beschermde soorten aangezien ze niet geschikt zijn. Alleen boerenwaluw is op de locatie waargenomen die gebruikt maakt van de grote stallen. Boerenwaluw is echter geen jaarrond beschermde vogelsoort. Het wordt echter wel aanbevolen om stal, indien aangepast, in de nieuwe situatie ook weer geschikt te maken voor bewoning door boerenwaluw. Alleen de woning (93) gelegen aan direct aan de Hofweg is geschikt voor strikt beschermde soorten als vleermuizen, maar ook huismus. Indien aan deze woning aanpassingen worden verricht zoals werkzaamheden aan het dak dan dient voorafgaand een onderzoek te worden uitgevoerd naar eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen en jaarrond vogels als huismus.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde roofvogels) worden niet op deze locatie verwacht.

6.4 Realisatie multifunctioneel gebouw Oude bovendijk

Op deze locatie is sloop van de opstallen voorgenomen. Het betreft dan sloop van bijgebouwen, zoals stallen/schuren om ruimte te creëren voor de bouw van een multifunctioneel gebouw. Het woonhuis blijft gehandhaafd.

Vogels en vleermuizen

Op de locatie is uit eerder onderzoek (*bSR, van der Helm*) gebleken dat er vaste rust- en verblijfplaatsen van steenuil en ransuil aanwezig zijn. De steenuil verblijft in een nestkast. De verblijfplaats van de ransuil is in een van de bomen op het erf. Vooralsnog is uit eerder onderzoek (*bSR, Van der Helm*) niet gebleken dat in de bijgebouwen vogelsoorten met een vaste rust- en verblijfplaats aanwezig zijn. Het gaat dan om huismus, gierwaluw en soorten uit de soortgroep vleermuizen. Van al deze soorten zijn wel waarnemingen uit de directe omgeving bekend. Naar vleermuizen heeft op de locatie niet eerder een gericht onderzoek plaatsgevonden. Aangezien meer noordelijk bij boerderijen wel verblijfplaatsen van zowel huismus als vleermuizen zijn aangetroffen is het niet op voorhand uit te sluiten dat bebouwing op de planlocatie ook een functie heeft voor soorten uit deze soortgroep. Immers dateert het laatste onderzoek uit 2011. Ook gierwaluw is hierbij een aandachtspunt, van de soort zijn geen nesten bekend, maar wel foeragerend boven de polder waargenomen. Bij sloop van de bijgebouwen dient daarom ruim voorafgaand nader onderzoek plaats te vinden naar huismus, gierwaluw en vleermuizen. Indien

er ook (grotere) bomen gekapt gaan worden dient dit uitgebreid te worden met roofvogelonderzoek. Het onderzoek kan worden uitgevoerd als op termijn concrete plannen geformuleerd zijn, maar kan ook gekoppeld worden aan een projectbestemmingsplan, specifiek voor b.v. een bouwplan. Als uit onderzoek blijkt dat er strikt beschermde soorten aanwezig zijn en deze schade ondervinden van de voorgenomen plannen dan geldt mogelijk een ontheffingsplicht.

Inclusief bouwen

Hierbij kan als voorwaarde worden gesteld bij de nieuwbouw (multifunctioneel gebouw) 'inclusief' wordt gebouwd (geschikt maken nieuwbouw voor bewoning door beschermde soorten). Uitgaande van de situatie dat er voorafgaand aan sloop onderzoek wordt uitgevoerd en dat, indien nodig, maatregelen worden getroffen is de verwachting dat een eventuele ontheffing wel verleend zal worden. De Flora- en faunawet staat vaststelling van een nieuw bestemmingsplan daarmee niet in de weg.

6.5 Wijzigingsbevoegdheden

6.5.1 Wijzigingsbevoegdheid locatie woning, gronden en stallen Van Vliet

Door de realisatie van de A13/A16 kunnen in de zuidwestelijke hoek de gronden met daarop de woning en stallen van Van Vliet niet gehandhaafd worden. Deze dienen dus elders in de polder een plek te krijgen. In de huidige situatie ligt een deel van de gronden van Van Vliet binnen als EHS aangewezen gebied. De A13/A16 heeft een groot deel van deze grond bestempeld als reseveringsgebied, waarbinnen de A13/A16 zal worden gerealiseerd. Voor het Rijk, als initiatiefnemer van de A13/A16 geldt daarmee dus een compensatieverplichting. Gronden binnen de EHS die door de A13/A16 verloren gaan dienen elders in de Polder gecompenseerd te worden, waarbij een gelijk natuurdoeltype (Vochtig Weidevogelgebied) dient te worden nagestreefd. De realisatie van nieuwe woningen t.b.v. het bedrijf van Van Vliet vindt plaats in bestaand EHS gebied. Ook dit dient gecompenseerd te worden, door een gelijk areaal aan gebied elders in de polder te creëren.

6.6 Aanbevelingen

Het Natuur- en recreatieplan heeft als inzet de verhoging van natuurwaarden in het plangebied, waarbij een ecologische verbindingzone is beoogd alsmede meer geschikt maken van de polder voor weidevogels. Dit gebeurt door o.a. aanleg van natuurvriendelijke oevers en door waterpeilen op te zetten (weidevogels).

Woningbouw en herontwikkeling bestaande gebouwen

De nieuwbouw bij de Oude Bovendijk biedt echter ook kansen om ecologische waarden in het gebied te versterken. Tegen zeer geringe kosten is eventuele nieuwbouw geschikt te maken voor medebewoning door dieren zoals gebouwbewonende vleermuizen, huismussen en (gier)zwaluwen. Deze dieren zijn reeds in de omgeving aanwezig. Aangepaste nieuwbouw biedt dus een uitgelezen kans om de geschiktheid van de Oude Bovendijk nog verder te vergroten voor gebouwbewonende soorten. Ook bij renovaties van bestaande gebouwen zijn voorzieningen voor vleermuizen, huismussen en (gier)zwaluwen eenvoudig te treffen. Anderzijds, als interne aanpassingen aan gebouwen niet mogelijk is, kan ook overwogen worden nestkasten te plaatsen aan gevels en/of hogere bomen (voor o.a. ransuil kunnen ook manden worden opgehangen).

Het geschikt maken van bebouwing dient in samenhang met inrichting van groen te worden uitgevoerd. Het is juist de combinatie die de geschiktheid bepaald. Voor huismus zijn bijvoorbeeld kleinschalige elementen als hagen zeer geschikt en voor vleermuizen boomsingels (b.v. knotwilgen) en extensief beheerde groenelementen (ter bevordering insectenstand). Bij de versterking van bestaande erfbeplantingen is hiermee al rekening gehouden. Afstemming met maatregelen op gebouwniveau behoeft aandacht in de betreffende bouwplannen.

Hetzelfde geldt ook voor de realisatie van een multifunctioneel gebouw. Hoewel er hier wel sprake is van sloopplannen, hoeft dit niet te betekenen dat natuurwaarden ook daadwerkelijk negatief worden beïnvloed. Indien er strikt beschermde soorten in de te slopen gebouwen aanwezig zijn, zal hier mogelijk een ontheffingsplicht voor gelden. Hieraan zullen voorwaarden worden verbonden voor de nieuwbouw (inclusief bouwen). Worden er echter geen verblijfplaatsen van strikt beschermde soorten aangetroffen dan kan nog steeds, tegen geringe kosten, de nieuwbouw aantrekkelijk worden gemaakt voor vestiging door o.a. vleermuizen, huismus en (gier)zwaluw. Hiervoor geldt hetzelfde als in voorgaande paragraaf.

6.7 Ontheffing tijdelijke natuur

In het oorspronkelijke plan was ooit sprake van de komst van een bedrijventerrein. De plannen hiervoor zijn op de lange baan geschoven. Het is echter niet uit te sluiten dat in de toekomst de plannen voor een bedrijventerrein alsnog in gang gezet gaan worden. Tot die tijd kan het gebied volledig benut worden voor natuur, agrarische en recreatieve functies. Omdat de komst van een bedrijventerrein nog niet is uitgesloten, is ervoor gekozen om een "ontheffing tijdelijke natuur" aan te vragen bij het ministerie, zoals ook wordt gedaan bij bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkelingen met effecten op beschermde soorten. Alleen nu wordt de ontheffing aangevraagd in het kader van bescherming van natuur en t.b.v. educatieve doeleinden. De Natuur mag feitelijk voor een x aantal jaren zijn gang gaan, waarbij vestiging van nieuwe soorten, waaronder strikt beschermde niet wordt ontmoedigd (bijvoorbeeld waterspitsmuis, rugstreeppad etc.). Indien de plannen voor het bedrijventerrein weer in gang worden gezet is er zodoende reeds een ontheffing aanwezig en hoeft deze niet opnieuw aangevraagd te worden. Voorwaarde is wel dat er om de 3 jaar monitoring plaatsvindt gedurende de tijd dat het gebied de bestemming natuur heeft. Een aanvraag is al ingediend bij het Ministerie van Economische zaken, Landbouw en Innovatie. De procedure is inmiddels afgerond en de ontheffing is per 19-02-2013 verleend onder nummer FF/75C/2012/0259. Hierbij is ontheffing verleend voor de onderstaande soorten:

- Waterspitsmuis
- Boomvalk
- Buizerd
- Kerkuil
- Ransuil
- Sperwer
- Steenuil
- Rugstreeppad
- Bittervoorn
- Giebel
- Grote modderkruiper
- Kleine modderkruiper

- Platte Schijfhoorn

Een aantal van deze soorten is al aanwezig, een aantal andere kunnen zich mogelijk de komende jaren in het gebied gaan vestigen. De ontheffing is vooralsnog geldig voor 10 jaar (2013-2023), daarna moet een verlenging aangevraagd worden. Een afschrift van de ontheffing is opgenomen in bijlage 11.

Bijlage 1 Bronvermelding

Soortgroepen(en)	Titel	Auteur	Jaartal
Flora, amfibieën, reptielen, vleermuizen, broedvogels, vissen, vlinders, libellen	Inventarisatie flora en fauna Polder Schieveen	bureau Stadsnatuur Rotterdam,	2004
Flora, amfibieën, reptielen, vleermuizen, broedvogels, vissen, vlinders, libellen	Beschermde soorten Oude bovendijk	bureau Stadsnatuur Rotterdam,	2006
Vissen	Vangresultaten Bedrijvenpark Schieveen 24 en 27 maart 2006	C. van Wijk & Zn. visserijbedrijf en vishandel	2006
Broedvogels	Bezoek polder Schieveen, aanleg industrieterrein Doenkade.	John Kleijweg en Ferry van der Lans	2007
Trek- en wintervogels	Resultaten telling vogels in de vogelpost op 6 – 10 – 2007 in Polder Schieveen - Rotterdam	Vogel- en vleermuiswerkgroep noordrand	2007
Weidevogels	Meetnet weidevogels Zuid Holland Meetnetplots polder Schieveen 2000 - 2006	Provincie Zuid Holland	2007
Broedvogels	BPM vogels Polder Schieveen (natuurgebied)	Vereniging Natuurmonumenten	2008
Flora, amfibieën, reptielen, vleermuizen, broedvogels, vissen, vlinders, libellen, weekdieren	Natuurinventarisatie. Tracé A13 en A13 – A16	Nieuwland adviesbureau	2008
Rugstreeppad, vissen, platte schijfhoorn en lepelaar	Inventarisatie Polder Schieveen	bureau Stadsnatuur Rotterdam	2009
Vossen	Vossen in Rotterdam	bureau Stadsnatuur Rotterdam	2011
Broedvogels, weide, trek- en wintervogels	Beheerplan Weidevogels Polder Schieveen	Van der Helm adviesbureau	2011 / 2012

Bijlage 2 Wet- en regelgeving

Natuurbeschermingswet

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora- en fauna kunnen op basis van Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van Natura 2000. De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober van kracht is geworden. Hierin zijn ook de al bestaande staatsnatuurmonumenten opgenomen. Van initiatieven in de omgeving van deze gebieden moet worden vastgesteld in hoeverre er externe werking kan optreden met mogelijk significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelen. Het betreft hier de kwaliteit van de natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten. Hieronder vallen ook activiteiten die een verstrend effect kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Een passende beoordeling is verplicht als er door de ontwikkelingen niet op voorhand kan worden uitgesloten dat er significante effecten kunnen optreden. Aangezien een passende beoordeling een flinke verdiepingslag inhoudt (met kwantitatieve berekeningen) moet zo vroeg mogelijk aangetoond worden dat er geen sprake is van significante effecten. De noodzaak tot een passende beoordeling vervalt dan.

Flora- en faunawet

De bescherming van dier- en plantensoorten is sinds 1 april 2002 in de Flora- en faunawet geregeld. Het doel van deze wet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. In Nederland komen ongeveer 35.000 planten- en diersoorten voor. Daarvan zijn er ongeveer 1.300 wettelijk beschermd onder de Flora- en faunawet, variërend van zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen en vissen tot flora, insecten en schaaldieren. De Flora- en faunawet kent zowel verbodsbepalingen als een zorgplicht. Voor verschillende categorieën soorten en verschillende activiteiten zijn vrijstellingen of ontheffingen van deze verbodsbepalingen mogelijk. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in de volgende vier groepen: algemeen (tabel 1), overige (tabel 2), strikt beschermd (tabel 3) en vogels.

1. algemene beschermde soorten: hiervoor geldt ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer een vrijstelling mits de gunstige staat van instandhouding niet wordt aangetast;
2. strikt beschermde soorten: voor soorten die minder algemeen zijn geldt een strikter beschermingsregime. Vrijstelling is mogelijk als op basis van een goed gekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing wordt alleen verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige instandhouding van de soort;
3. zeer strikt beschermde soorten: voor zeldzame, (zeer) bedreigde soorten die ook in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen bij opzettelijke verstoring. Voor bestendig beheer en gebruik geldt wel een vrijstelling voor een aantal verbodsbepalingen mits gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Dit is uitsluitend van toepassing op soorten die niet vermeld zijn op de habitatrichtlijn. Als niet volgens een gedragscode kan worden gewerkt en/of er sprake is van soorten van de habitatrichtlijn moet altijd een ontheffing worden aangevraagd. Een zware toets, waarin nauwkeurig de verwachte effecten en

maatregelen worden beschreven is vereist om de ontheffing te verkrijgen. Als mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om eventuele negatieve effecten weg te nemen dienen tevens de ADC criteria te worden beargumenteerd (alternatieven, dwingende redenen groot openbaar belang, compensatie om instandhouding de waarborgen);

4. vogels: vogels worden veelal binnen de Flora- en faunawet als aparte groep beschouwd. Dit aangezien alle inheemse vogels op het grondgebied van de EU beschermd zijn. In de praktijk betreft het vooral de bescherming van actieve nesten van vogels, die gedurende de broedperiode (globaal van maart t/m juli) niet mogen worden vernield, verstoord of verwijderd. Voor sommige vogelsoorten geldt dat nesten ook buiten het broedseizoen beschermd zijn. Hieronder vallen roofvogels, die jaarrond gebruik maken van hun nesten. Hetzelfde geldt voor nesten van vogels als de gierzwaluw en huismus die elk jaar naar hetzelfde nest terugkeren om te broeden. Overigens zijn niet alle jaarrond beschermde vogels even strikt beschermd. In de gewijzigde lijst (augustus 2009) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit wordt onderscheid gemaakt in categorie één t/m vijf. De laatste categorie (vijf) is bedoeld voor soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding momenteel niet kritisch is, maar die wel aandacht behoeven als er ontwikkelingen plaatsvinden waarbij grote delen van het leefgebied verdwijnen. Als bij een ruimtelijke ontwikkeling een jaarrond beschermde vogel in het geding is (bv. een gierzwaluw of sperwer) moet gewerkt worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Wanneer dit niet mogelijk is moet een mitigatieplan worden opgesteld en voorgelegd aan het bevoegde Ministerie. Als mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om eventuele negatieve effecten weg te nemen dienen tevens de ADC criteria te worden beargumenteerd (alternatieven, dwingende redenen groot openbaar belang, compensatie om instandhouding de waarborgen).

Zorgplicht

Naast verbodsbepalingen geldt de zorgplicht ten aanzien van alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Artikel 2 van de Flora- en faunawet formuleert de algemene zorgplicht als volgt:

- Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, evenals voor hun directe leefomgeving;
- Deze zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken;
- De zorgplicht is altijd, voor iedereen en in alle gevallen van toepassing.

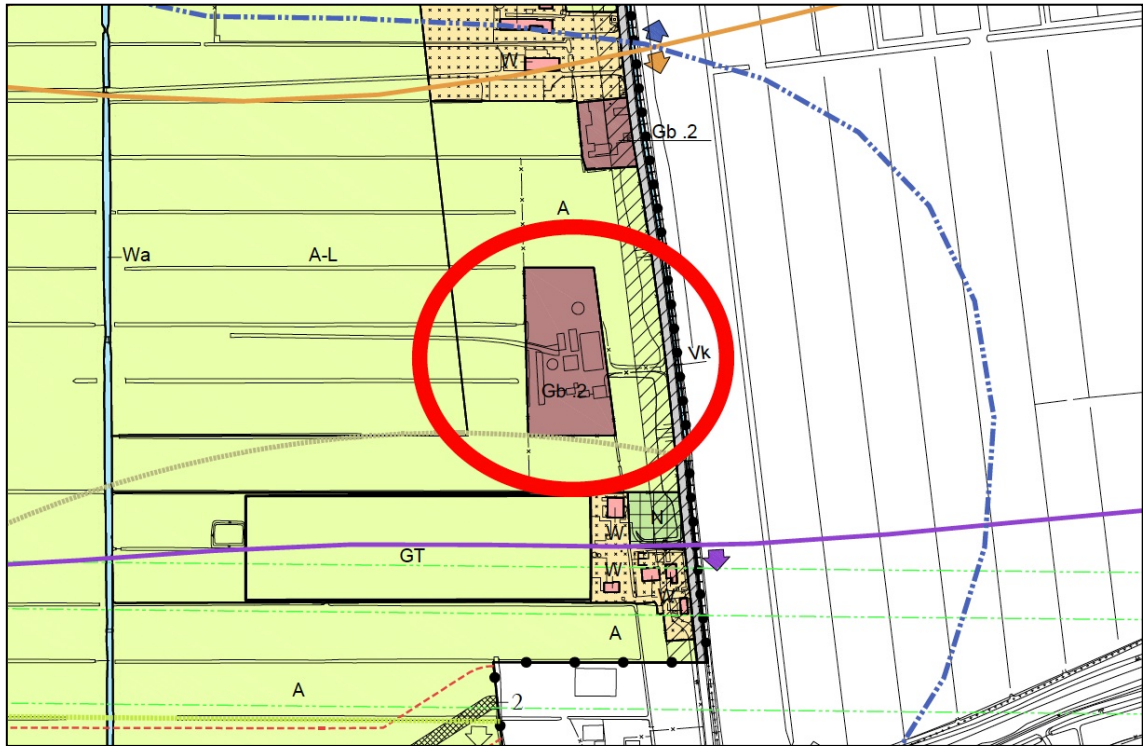
Bijlage 3 Concept BP Polder Schieveen

Bijlage 4: Concept BP Oude Bovendijk

Bijlage 5: Voorgenomen locatie multifunctioneel gebouw

Bijlage 6 Soortenlijst Polder Schieveen

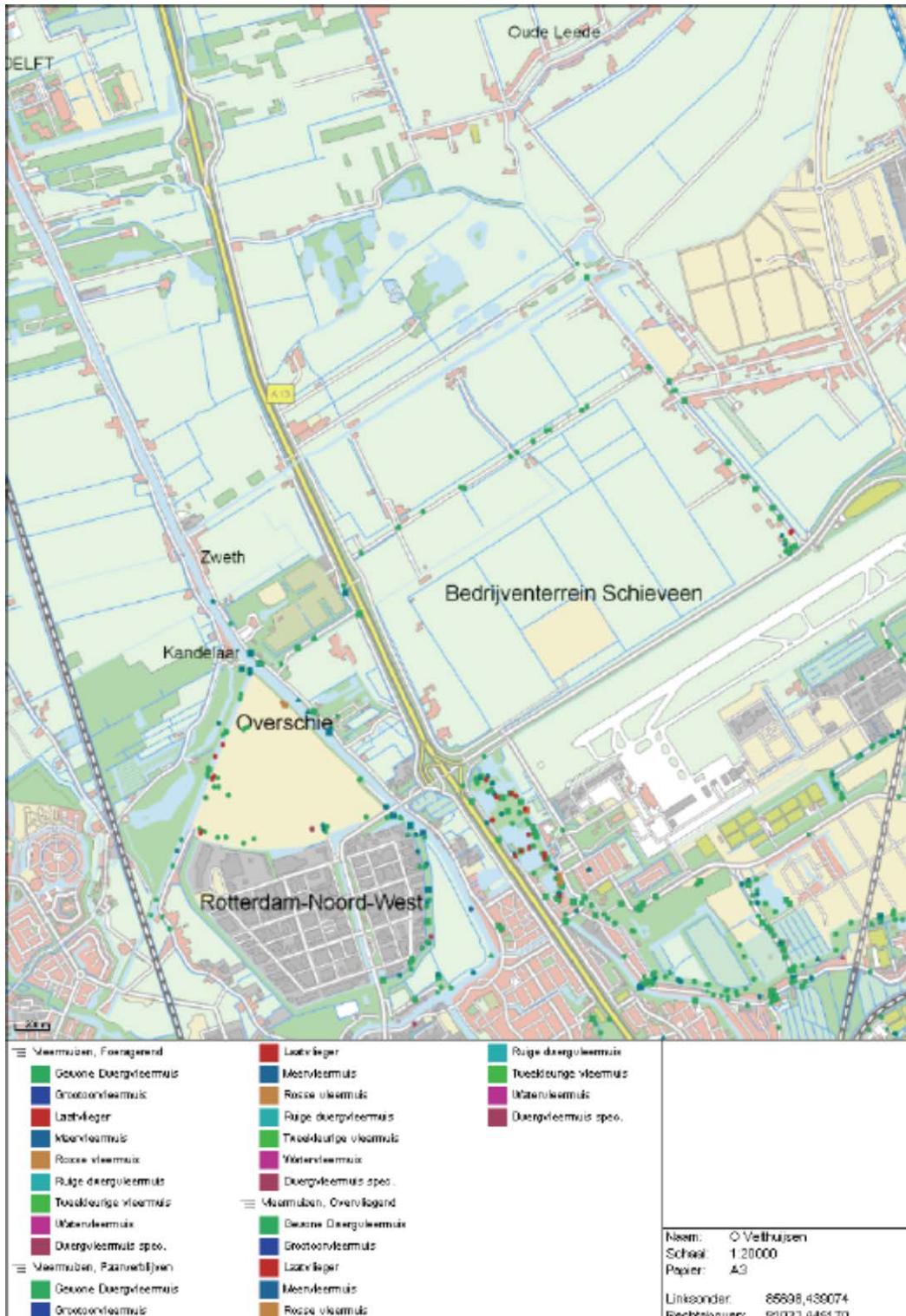
Soorten waargenomen	Soort waarneming	Juridisch kader	Ontheffingsplicht?	Bron
<i>Flora</i>				bureau stadsnatuur, veldbezoek
Zwanebloem	Groeiplaats	tabel 1 Ff-wet	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Glanshaver	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Gestreepte witbol	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Grote vossenstaart	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Raaigras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Rietzwenkgras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Timoteegras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Fioringras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Veldbeemgras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Zachte dravik	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Scherpe boterbloem	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Behaarde boterbloem	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Paardenbloem	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Ridderzuring	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Akkerdistel	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Vogelmuur	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Herderstasje	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Paarse dovenetel	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Straatgras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Fluitenkruid	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Grote brandnetel	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Gewone berenklauw	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Liesgras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Rietgras	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Watermunt	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Moeraswalstro	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Moeras vergeet-mij-nietje	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Pijlkruid	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Kikkerbeet	Groeiplaats	n.v.t.	Nee	bureau stadsnatuur, veldbezoek

<u>Landgebonden dieren</u>				
Egel	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Mol	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Vos	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Bunzing	Foeragerend	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Wezel	Foeragerend	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Hermelijn	Foeragerend	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Konijn	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Haas	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Veldmuis	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
Bosmuis	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 1 Ff-wet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, veldbezoek
<u>Vleermuizen</u>				
Gewone dwergvleermuis	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 3 / HR IV	Ja, met een reden van groot openbaar belang	bureau stadsnatuur
Ruige dwerfvleermuis	Foeragerend, verblijfplaatsen	tabel 3 / HR IV	Ja, met een reden van groot openbaar belang	bureau stadsnatuur
Laatvlieger	Foeragerend	tabel 3 / HR IV	Ja, met een reden van groot openbaar belang	bureau stadsnatuur
<u>Vogels met vaste nesten</u>				
Steenuil	Foeragerend, verblijfplaatsen	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Ransuil	Foeragerend, verblijfplaatsen	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kerkuil	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Buizerd	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Sperwer	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Torenvalk	Foeragerend, verblijfplaatsen	vogel cat 5	nee, tenzij gehele leefgebied verdwijnt	bureau stadsnatuur, van der Helm
Boomvalk	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Slechtvalk	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Huisbus	Foeragerend, verblijfplaatsen	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Boerenzwaluw	Foeragerend, verblijfplaatsen	vogel cat 5	nee, tenzij gehele leefgebied verdwijnt	bureau stadsnatuur, van der Helm
Huiszwaluw	Foeragerend, verblijfplaatsen	vogel cat 5	nee, tenzij gehele leefgebied verdwijnt	bureau stadsnatuur, van der Helm
Gierzwaluw	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
Grote bonte specht	Foeragerend, verblijfplaatsen	vogel cat 5	nee, tenzij gehele leefgebied verdwijnt	bureau stadsnatuur, van der Helm
Zwarte kraai	Foeragerend, verblijfplaatsen	vogel cat 5	nee, tenzij gehele leefgebied verdwijnt	bureau stadsnatuur, van der Helm
Roek	Foeragerend	Vogel cat 1 t/m 4	Ja, maar alleen bij zwaarwegende belangen	bureau stadsnatuur, van der Helm
<u>Weidevogels</u>				
Grutto	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kievit	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Tureluur	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm

Scholekster	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kleine Plevier	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kluut	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Krakeend	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Slobeend	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kuifeend	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Bergeend	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
graspieper	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Gele kwikstaart	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Veldleeuwerik	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
<u>Overige (broed)vogels</u>				
Koolmees	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Ekster	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Pimpelmees	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Roodborst	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Merel	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Fazant	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Witte kwikstaart	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Spreeuw	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kauw	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Houtduif	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Holenduif	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Tukse tortel	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Zanglijster	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Vlaamse gaai	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Tijftjaf	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
fitis	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Vink	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Heggemus	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Winterkoning	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Boomkruiper	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Ringmus	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Rietzanger	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Rietgors	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Bosrietzanger	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van

Kleine Karekiet	Foeragerend, verblijfplaatsen	broedvogel Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	der Helm bureau stadsnatuur, van der Helm
Grasmus	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Staartmees	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Spotvogel	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Kneu	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Grauwe vliegenvanger	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Groenling	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Putter	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Fuut	Foeragerend	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Canadese gans	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Nijlgans	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Grauwe gans	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Knobbelzwaan	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Wilde Eend	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Meerkoet	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Waterhoen	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
Patrijs	Foeragerend, verblijfplaatsen	Algemene broedvogel	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur, van der Helm
<u>Vissen</u> Kleine modderkruiper	Leefgebied	Tabel 2 Ff-wet	nee, bij werken conform een gedragscode	bureau stadsnatuur
Bittervoorn	Leefgebied	Tabel 3 Ff-wet	nee, bij werken conform een gedragscode	bureau stadsnatuur
Karper	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Riviergrondel	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Kroeskarper	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Giebel	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Kolblei	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Brasem	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Driedoornig stekelbaarsje	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Tiendornig stekelbaarsje	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Zeelt	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur
Blankvoorn	Leefgebied	Visserijwet	nee, alleen zorgplicht	bureau stadsnatuur

Bijlage 7 Waarnemingen vleermuizen (bSR)

Bijlage 8a Waarnemingen vogels FF-wet (bSR)

Bijlage 8b: Roofvogels (van der Helm)

Verblijfplaatsen roofvogels & uilen 2012.

- Broedplaats ransuil
- Winterroestplaats ransuil
- Broedplaats steenuil
- Broedplaats torenvalk

Bijlage 8c: Zwaluwen (Van der Helm)

Verblijfplaatsen zwaluwen & huismussen 2012

- Broedplaatsen boerenzwaluw
- Broedplaatsen huismus
- Broedplaats huiszwaluw

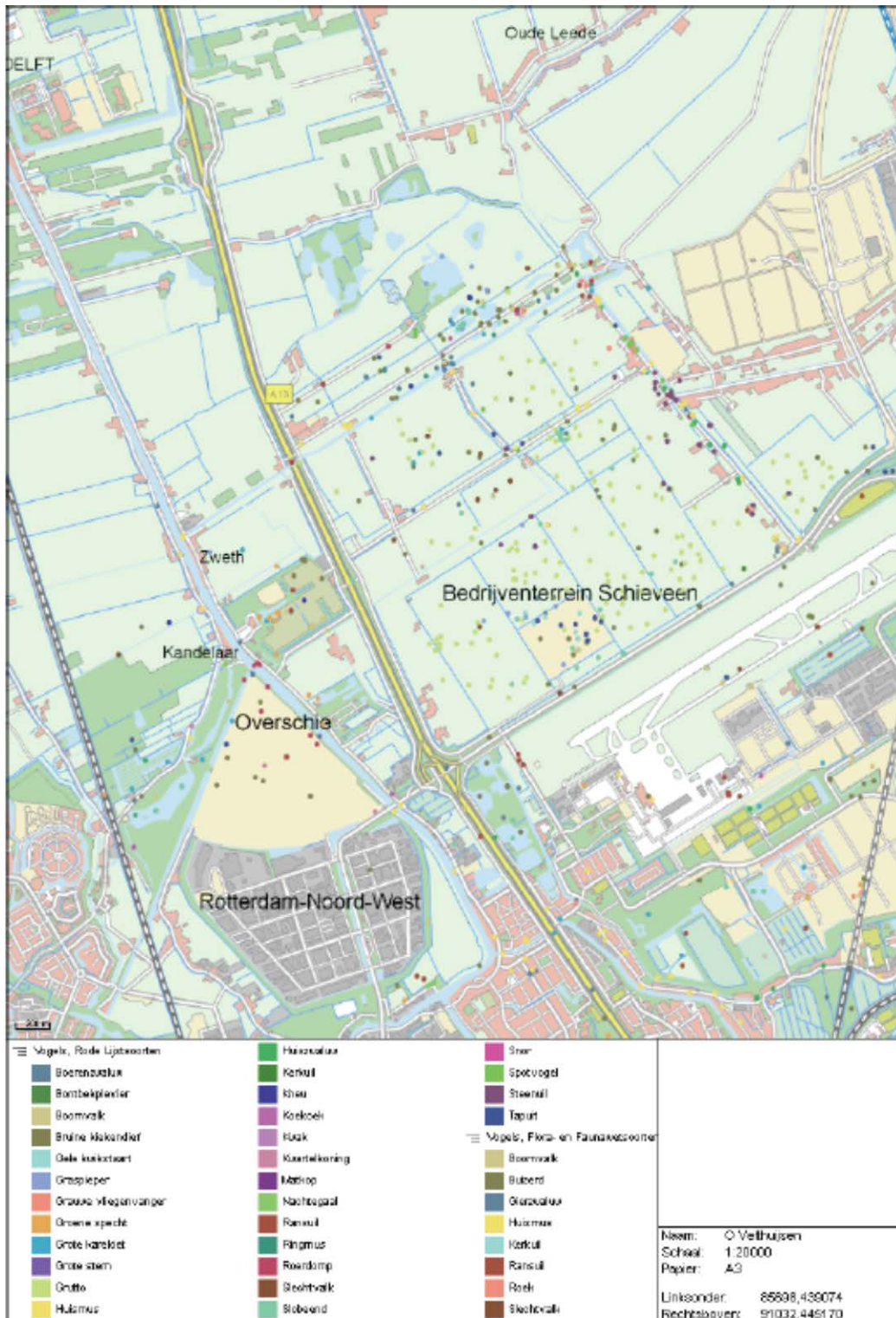
Bijlage 8d: Categorie vijf vogels (Van der Helm)

Verblijfplaatsen ekster, zwarte kraai, grote bonte specht en boomkruiper 2012.

- ekster
- zwarte kraai
- grote bonte specht
- boomkruiper

Bijlage 8e Waarnemingen rode lijst vogels (bSR)

Bijlage 9 Beschermde vissen (bSR)

Meer, Flora- en Faunawebsoorten

- Bittervoorn
- Grote modderkruiper
- Kleine modderkruiper
- Kruiskarper

Naam: ○ Velthuisen
 Schaal: 1:20000
 Papier: A3

Linksnoer: 85698,439074
 Rechtsboven: 91032,446170

Bijlage 10 Voortoets Lepelaar

Gemeente Rotterdam

Gemeentewerken

Ingenieursbureau

BP Polder Schieveen

Voortoets Natuurbeschermingswet

Projectcode

Datum

05-10-2012

Versie

0.2

Status

Definitief

Opdrachtgever

H, de Jong (PMB)

Paraaf Opdrachtgever:

Projectleider

ir. L.J. Goudswaard (I-bureau)

Paraaf Projectleider:

Opsteller

drs. O. van Velthuisen (I-bureau)

Paraaf Opsteller:

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Juridisch kader Natuurbeschermingswet 1998	4
1.3	Methodiek	5
1.4	Leeswijzer	5
2.	Natura 2000 gebied Voornes Duin	6
2.1	Algemene beschrijving	6
2.2	Instandhoudingsdoelen Voornes Duin	6
2.2.1	Beschrijving doelen	6
2.2.2	Jurisprudentie	7
2.3	Instandhouding Lepelaar	8
2.3.1	Algemene biotoopeisen	8
2.3.2	Huidig voorkomen binnen Nederland	9
2.3.3	Instandhoudingsdoel Lepelaar in Voornes Duin (Lepelaarskolonie Quakjewater)	9
3.	Toetsing aan de Natuurbeschermingswet	12
3.1	Huidige situatie Polder Schieveen	12
3.1.1	Gebiedsbeschrijving	12
3.1.2	Beschrijving voorgenomen ontwikkelingen bestemmingsplan	13
3.2	Gebruik van de polder Schieveen door de Lepelaar	14
3.2.1	Huidig voorkomen in polder Schieveen	14
3.2.2	Belang van de polder Schieveen voor de Lepelaar	15
3.2.3	Mogelijke effecten van de herinrichting van de polder Schieveen op de Lepelaar	16
3.3	Cumulatie met andere geschikte gebieden	17
3.3.1	Vlinderstrik	17
3.3.2	Oranjebuitenpolder	17
3.4	Conclusie	17
	Bijlage 1 Literatuurlijst	19
	Bijlage 2 Kaart N2000 gebied Voornes Duin	20

Bijlage 3 Schema beoordelingstraject Natura 2000	21
Bijlage 4 Inventarisatie bureau stadsnatuur	22

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Rotterdam en de Vereniging Natuurmonumenten hebben de gezamenlijke ambitie om een natuur- en recreatiegebied te ontwikkelen in de polder Schieveen.

In de huidige situatie is sprake van een agrarisch gebied, met vooral weidegrond. Bebouwing is vooral aanwezig langs de Bovendijk en verder verspreid over het noordwesten van het gebied (ontsloten vanaf de Hofweg). Verder bevinden zich binnen de polder nog een aantal boerderijen en niet bedrijfsgebonden woningen. De ontwikkeling van bovengenoemd plan leidt tot effecten op aanwezige natuurwaarden. Deze effecten zijn eerder al beschreven in de Deelstudie Natuur, behorend bij de Milieueffectrapportage Polder Schieveen (*Vertegaal, 2008, MER Polder Schieveen, deelstudie Natuur*). In de deelstudie zijn relevante wet- en regelgevingkaders m.b.t. natuur beoordeeld. Dit zijn achtereenvolgens de Natuurbeschermingswet, Flora- en faunawet en Ecologische Hoofdstructuur. Voorliggende voortoets richt zich specifiek op de effectanalyse in het kader van de Natuurbeschermingswet.

De Polder Schieveen maakt geen onderdeel uit van een Natura 2000 gebied, noch bevinden zich in de directe omgeving Natura2000-gebieden. De voorgenomen herinrichting van de polder heeft dan ook geen directe effecten op een Natura 2000 gebied. Wel zou de herinrichting van Polder Schieveen van invloed kunnen zijn op de functie als foerageergebied voor Lepelaars uit het Natura 2000-gebied 'Voornes Duin'. Voor de Lepelaar geldt een instandhoudingsdoel vanuit het aanwijzingsbesluit Natura 2000. Als een mogelijk negatief effect op instandhoudingsdoelen niet valt uit te sluiten, moet nader onderzoek ("passende beoordeling") worden uitgevoerd de omvang van dat effect. Om een beeld te krijgen of er al dan niet sprake is van een mogelijk negatief effect wordt als eerste stap de voorliggende voortoets uitgevoerd.

1.2 Juridisch kader Natuurbeschermingswet 1998

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora- en fauna kunnen op basis van Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van Natura 2000. De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober van kracht is geworden. Hierin zijn ook de reeds bestaand staatsnatuurmonumenten opgenomen. Van initiatieven in de omgeving van deze gebieden dient te worden vastgesteld in hoeverre er externe werking kan optreden met mogelijk significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelen. Het betreft hier de kwaliteit van de natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten. Hieronder vallen ook activiteiten die een verstoring effecten kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Als er een kans is op een significant negatief effect dient ook een passende beoordeling te worden opgesteld. Aangezien een passende beoordeling een flinke verdiepingsslag inhoudt (met kwantitatieve berekeningen) moet zo vroeg mogelijk aangetoond worden dat er geen sprake is van significante effecten. De noodzaak tot een passende beoordeling vervalt dan. In bijlage 3 is een stroomschema opgenomen.

Conform het voorzorgsbeginsel verleent het bevoegd gezag in beginsel alleen een vergunning als het uit de passende beoordeling de zekerheid verkregen heeft dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Deze zekerheid bestaat wanneer er wetenschappelijk gezien redelijkerwijs geen twijfel is over de afwezigheid van schadelijke gevolgen. Als significante effecten niet kunnen worden uitgesloten, kan de vergunning toch worden verleend aan de hand van de ADC-criteria:

- (A) bij ontbreken van alternatieve oplossingen voor het project of andere handeling,
- (D) om dwingende redenen van groot openbaar belang en
- (C) met het voorschrift verbonden aan de vergunning dat de initiatiefnemer compenserende maatregelen vooraf en tijdig treft.

Een passende beoordeling is niet vereist voor een activiteit die een herhaling of voortzetting is van een activiteit waarvan reeds een passende beoordeling werd gemaakt, voorzover de passende beoordeling redelijkerwijs geen nieuwe gegevens en inzichten kan opleveren omtrent de significante gevolgen van die activiteit. Het verbod behoudens vergunning geldt alleen voor aangewezen gebieden. Momenteel zijn alleen de Vogelrichtlijngebieden door het Ministerie van LNV aangewezen. Met de aanwijzing van de Habitatrichtlijngebieden wordt in de loop van 2006 begonnen. Zolang LNV nog geen Habitatrichtlijngebieden heeft aangewezen moet rekening worden gehouden met het door artikel 6 van de Habitatrichtlijn voorgeschreven beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden.

1.3 Methodiek

De werkzaamheden zijn gericht op het in beeld brengen van de effecten van de voorgenomen ontwikkeling van Polder Schieveen op de instandhoudingsdoelstellingen in het Natura 2000-gebied "Voornes Duin" m.b.t. de Lepelaar. De effectbeschrijving vindt plaats aan de hand van een beschrijving van de huidige en toekomstige situatie. Daarbij wordt in de toekomstige situatie uitgegaan van het maximaal gebruik maken van de wijzigingsbevoegdheid in het bestemmingsplan. Vervolgens wordt op basis van beschikbare kennis en inzichten informatie aangedragen over de mogelijke effecten die de activiteiten op de instandhoudingsdoelstellingen van de kwalificerende soorten en habitattypen kunnen hebben. In bijlage 1 zijn de geraadpleegde bronnen opgenomen.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt het toetsings- en beoordelingskader beschreven inzake de Natuurbeschermingswet. Hoofdstuk 3 gaat in op de voorgenomen inrichting van Polder Schieveen. In hoofdstuk 4 wordt de huidige situatie van Schieveen beschreven, evenals het gebruik door de Lepelaars en belang van het gebied voor de soort. Hoofdstuk 5 analyseert en beschrijft de effecten van de voorgenomen inrichting van Polder Schieveen op instandhouding van de Lepelaar. Dit leidt tot een definitieve conclusie. In bijlagen is naast een literatuurlijst ook het onderzoek opgenomen m.b.t. de Lepelaar, uitgevoerd door Bureau Stadsnatuur Rotterdam. Verder is een afschrift van het aanwijzingsbesluit Voornes Duin toegevoegd.

2. Natura 2000 gebied Voornes Duin

2.1 Algemene beschrijving

Het gebied Voornes Duin is aangewezen als speciale beschermingszone onder de Habitatrichtlijn (verder aangeduid als “Habitatrichtlijngebied”). Het gebied is in mei 2003 aangemeld volgens de procedure zoals opgenomen in artikel 4 van deze richtlijn waarna het gebied in december 2004 door de Europese Commissie onder de naam “Voornes Duin” en tevens geplaatst op de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio. Het gebied is aangewezen voor één prioritair habitatype en één prioritaire soort in de zin van artikel 1 van de Habitatrichtlijn. Het gebied is voorts op 24 maart 2000 onder de naam “Voornes Duin” aangewezen als speciale beschermingszone onder de Vogelrichtlijn (verder aangeduid als “Vogelrichtlijngebied”). Het Natura 2000-gebied Voornes Duin omvat het Vogelrichtlijngebied Voornes Duin en het Habitatrichtlijngebied Voornes Duin. Natura 2000 is het samenhangende Europees ecologisch netwerk bestaande uit de gebieden aangewezen onder de Habitatrichtlijn. Dit netwerk moet de betrokken natuurlijke habitatypes en habitats van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Natura 2000 bestrijkt ook de onder Vogelrichtlijn aangewezen gebieden. Het Natura 2000-gebied Voornes Duin ligt in de provincie Zuid Holland en behoort tot het grondgebied van de gemeenten Hellevoetsluis, Rotterdam en Westvoorne. De begrenzing van het Natura 2000-gebied ‘Voornes Duin’ is weergegeven in bijlage 2.

2.2 Instandhoudingsdoelen Voornes Duin

2.2.1 Beschrijving doelen

Het ecologisch netwerk Natura 2000 moet de betrokken natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding behouden of in voorkomend geval herstellen. Onder het begrip “instandhouding” wordt een geheel van maatregelen verstaan die nodig zijn voor het behoud of herstel van natuurlijke habitats en populaties van wilde dier- en plantensoorten in een gunstige staat van instandhouding. Ingevolge artikel 4, vierde lid, Habitatrichtlijn worden bij aanwijzing als Habitatrichtlijngebied “tevens de prioriteiten vast[gesteld] gelet op het belang van de gebieden voor het in een gunstige staat van instandhouding behouden of herstellen van een type natuurlijke habitat [...] of van een soort [...] alsmede voor de coherentie van Natura 2000 en gelet op de voor dat gebied bestaande dreiging van achteruitgang en vernietiging”.

Voor het Natura 2000-gebied ‘Voornes Duin’ gelden instandhoudingsdoelen voor onderstaande habitatypes:

- **H2130A** Grijze duinen (*kalkrijk*)
- **H2130C** Grijze duinen (*heischraal*)
- **H2160** Duinen met *Hippophaë rhamnoides*
- **H2170** Duinen met *Salix repens* spp. *argentea* (*Salicion arenariae*)
- **H2180** Beboste duinen van het Atlantische, continentale en boreale kustgebied

- **H2190** Vochtige duinvalleien

Het gebied is verder aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van de Habitatrictlijn, waarvoor het gebied een wezenlijke functie in de levenscyclus vervult:

- **H1014** Nauwe korfslak
- **H1340** *Noordse woelmuis
- **H1903** Groenknolorchis

Tot slot is het gebied aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn:

- **A034** Lepelaar
- **A026** Kleine zilverreiger
- **A008** Geoorde fuut
- **A017** Aalscholver

2.2.2 Jurisprudentie

Bij een herinrichting van de polder Schieveen zijn, gezien de afstand (+meer dan 25 kilometer), geen effecten te verwachten op instandhoudingsdoelen die gelden voor de bovenvermelde habitattypen en de bovenvermelde soorten die zijn opgenomen in de Habitatrictlijn. Van de bovenvermelde soorten die zijn opgenomen in de Vogelrichtlijn, zijn bij een herinrichting van de polder Schieveen, gezien de afstand (meer dan 25 kilometer), alleen effecten mogelijk als sprake is van een wijziging van de functie als foerageergebied. Aangezien de lepelaar foerageert in Polder Schieveen kan dat voor deze soort gelden. In de Natuurbeschermingswet (Nb-wet art 19d, lid 1) wordt echter aangegeven dat bescherming gericht is op instandhouding van kwaliteit en habitats BINNEN de begrenzing van een aangewezen gebied. Dit blijkt ook uit een uitleg van afdeling BRS:

Uitleg Afdeling BRS, in zaak over voorbelasting bedrijventerrein, 2 december 2007

'De Afdeling stelt vast dat artikel 19d van de Nbw 1998 zowel tot bescherming van de kwaliteit van de aangewezen zone strekt als verstoringen van de soorten waarvoor het gebied is aangewezen, zoveel mogelijk wil voorkomen. Dit betekent dat het gebied zijn functie van broed- en rustplaats voor de lepelaars ongestoord moet kunnen blijven vervullen. Deze bescherming houdt, anders dan appellanten veronderstellen, geen bescherming in van de betrokken vogelsoorten, in dit geval de lepelaar, als zodanig. Het is de kolonie van lepelaars die aan de Nbw 1998 bescherming ontleent via de aanwijzing van Voornes Duin als SBZ en het voor die zone geldende rechtsregime.'

Voor de Lepelaar betreft het in deze de instandhouding van de kwaliteit van het Quakjeswater als broedgebied voor Lepelaar. De ontwikkelingen in Polder Schieveen hebben geen invloed op de kwaliteit van het Quakjeswater, daar de afstand tussen beide gebieden > 25 kilometer bedraagt. Op basis van deze teksten geniet de Lepelaar dan ook geen speciale bescherming buiten het Voornes Duin. Dit blijkt ook uit het aanwijzingsbesluit:

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/documenten/gebieden/100/Besluit%20Voornes%20Duin.pdf>

Bron: aanwijzingsbesluit Voornes Duin, ministerie van landbouw, natuurbeheer en voedselkwaliteit

Stelling: de Zuidpolder en de Schieveense polder in Delfland dienen een juridische bescherming te moeten krijgen, omdat die polders van belang zijn als voedselgebied voor de Lepelaars in het Vogelrichtlijngebied Voornes Duin.

Antwoord Ministerie: dit voorstel is niet overgenomen omdat uitbreiding van het Vogelrichtlijngebied Voornes Duin in deze procedure alleen aan de orde is, als de genoemde polders tevens Habitatrichtlijngebied zouden zijn, en de voorgestelde uitbreiding onderdeel zou zijn van het Habitatrichtlijngebied Voornes Duin (zie paragraaf 2.2.5. van de Nota van Antwoord). En dat is voor de genoemde polders niet het geval. Bovendien vormen deze polders geen landschappelijke eenheid met Voornes Duin (zie het Natura 2000 doelendocument (2006), bijlage 9.1.1.c.).

Echter wordt in zienswijze geopperd dat verlies van foerageergebied buiten het Voornes Duin indirect toch invloed kan hebben op de populatie Lepelaars in Quakjeswater. Er is daarom besloten om alsnog de mogelijke effecten van de herinrichting op de Lepelaarkolonie in Voornes duin in beeld te brengen. In voorliggende voortoets worden de effecten verder uitgewerkt.

2.3 Instandhouding Lepelaar

2.3.1 Algemene biotoop-eisen

De lepelaar heeft als broedvogel een voorkeur voor dynamische milieus op de overgang tussen zoet en zout en broedt daar op eilanden, in duinvalleien en kwelders. In het binnenland nestelt de lepelaar ook in uitgestrekte moerassen met veel waterriet en een wisselend waterpeil. Ook maken lepelaars nesten in wilgen- of andere struiken (wilg) gemaakt, incidenteel in moerasbos tussen blauwe reigers. Het verdwijnen van periodiek overstroomde laagten en rietzomen vergroot de toegankelijkheid van broedterreinen voor grondpredatoren zoals de vos. Van invloed op de keuze van de broedlocatie zijn voorts bijv. de al dan niet mogelijke intrek van vissen en verstoring, vooral in vestigingsperiode. De soort blijkt zowel in broed- als trek- en overwinteringsgebieden sterk afhankelijk van soort- en habitatbescherming, wat hem kwetsbaar maakt. Voor niet-broedvogels betreft het vooral eisen aan voedselbiotoop. Dit bestaat uit zoete en zoute waterpartijen met veel ondiep (10-30 m), helder en visrijk water, bij voorkeur in moerasgebieden of in geulen en plassen op droogvallende platen in intergetijdengebied. De lepelaars zoeken hun voedsel echter ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland. In de nazomer concentreren de lepelaars zich in gebieden met een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen zoals in de grotere 'wetlands', Lauwersmeer, Friese IJsselmeerkust, Oostvaardersplassen en Deltagebied. Ook concentreren ze zich in grote ondiepe plassen en merengebieden, vooral van de natuurterreinen.

Het voedsel van de lepelaar is zeer gevarieerd. Het hoofdvoedsel bestaat overwegend uit driedoornige- en tiendoornige stekelbaarzen. In zoute wateren jagen de lepelaars vooral op garnalen en steurgarnalen. Als aanvulling worden ook andere prooien gegeten: aquatische insecten en hun larven, zoals watertorren, libellen, kokerjuffers, sprinkhanen, krekels, vliegen,

muggen en wantsen. Ook vlokreeften, zoetwatermosseltjes, mollusken, wormen, bloedzuigers, amfibieën en hun larven, alsook plantaardig materiaal maken onderdeel uit van het dieet. De lepelaar heeft als kolonievogel een grote verstoringsgevoeligheid, rust is een absolute voorwaarde voor broedende vogels. Omdat de broedkolonies hoofdzakelijk in afgesloten reservaten liggen, zo ook Voornes Duin, zijn de effecten van verstoring op de populatie waarschijnlijk beperkt. Ook buiten de broedtijd zijn lepelaars schuw, ze kiezen bij voorkeur veilige, rustige plekken uit met weinig storende factoren. Dat geldt zowel voor het voedselgebied als de gemeenschappelijke rustplaatsen. (Water)recreatie in kan het foerageren en rusten van lepelaars nadelig beïnvloeden, omdat de soort bij benadering snel opvliegt (vanaf een afstand van gemiddeld meer dan 100 m).

2.3.2 Huidig voorkomen binnen Nederland

Lepelaars komen in Nederland van oudsher voor. Al van 580 v. Chr. zijn vondsten bekend uit de omgeving van Alkmaar. Na 1900 kwam het aantal broedparen lange tijd niet boven de 500 paar, met een dieptepunt van 150 paar in 1969. Dit was te wijten aan diverse oorzaken. Storende factoren zijn voor de lepelaar onder meer het ongeschikt worden van voedselbiotopen, beperking van het voedselaanbod, vergiftiging en sterfte door aanvliegen van obstakels. Voedselbiotopen zijn ongeschikt geworden door te hoog opzetten van het waterpeil, door ontwatering van polders, door dichtslibben van poldersloten en door kaal houden steile slootoevers. Het voedselaanbod is achteruit gegaan door voor vissen niet te passeren waterkeringen en door afname van de visstand ten gevolge van algenbloei / exoten. Lepelaars hebben in het verleden te lijden gehad onder directe vergiftiging of vergiftiging via het voedsel, door waterverontreiniging of door uitspoeling van bestrijdingsmiddelen of andere toxische stoffen. Soms sneuvelen de vogels omdat ze tegen hoogspanningsleidingen vliegen en langs de oever opgestelde van windturbines langs de oever.

Sindsdien 1970 heeft de lepelaar zich voorzichtig hersteld met een voorlopige top van 1270 paar in 1998. In 2001 waren er ca. 1100 broedparen. Onder invloed van de vos heeft de soort zich steeds meer verplaatst vanuit binnenlandse broedgebieden naar de Waddeneilanden en grotere plassen. Het huidige zwaartepunt van de broedverspreiding van de lepelaar ligt op de Waddeneilanden, gevolgd door het Zwanenwater, het IJsselmeergebied (vooral Oostvaardersplassen en Lepelaarplassen) en het Deltagebied (vooral Quakjeswater in Voornes Duin). De lepelaar heeft gezien een stijgende trend zowel voor broedvogels als niet-broedvogels (www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/.../profielen/.../profiel_vogel_A034.pdf). Voor deze voortoets is het broedgebied Quakjeswater relevant, onderdeel uitmakend van het Natura 2000 gebied 'Voornes Duin'.

2.3.3 Instandhoudingsdoel Lepelaar in Voornes Duin (Lepelaarskolonie Quakjewater)

Het gebied is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage I van de Vogelrichtlijn: Lepelaar (A034). Wijzigingen ten opzichte van de aanwijzing als Vogelrichtlijngebied (2000) zijn verklaard in bijlage B, paragraaf 2, van deze Nota van toelichting.

In het aanwijzingsbesluit van Voornes Duin staat het instandhoudingsdoel als volgt omschreven:

A034 Lepelaar

Doel Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een

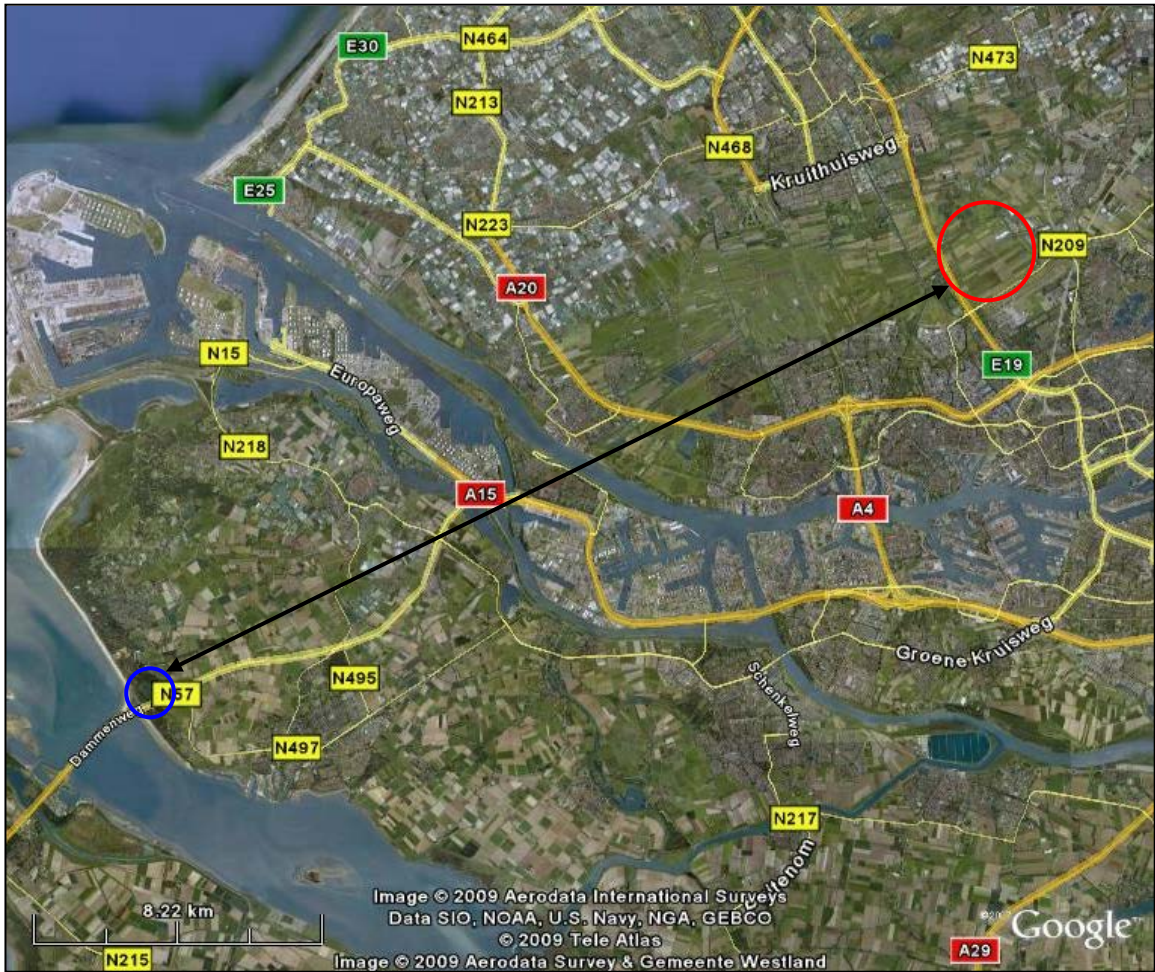
populatie van tenminste 110 paren.

Toelichting De kolonie Lepelaars in het Quackjeswater vestigde zich in het rietmoeras in 1989. De aantallen namen snel toe tot een maximum van 230 paren in 1998. In recente jaren bedraagt het aantal circa 100; gemiddeld over de jaren 1999-2003 110 paren (minimaal 82 paren in 2001 en maximaal 137 paren in 2002). Gezien de landelijk gunstige staat van instandhouding is behoud voldoende. Het gebied heeft voldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie.

Landelijk Voornes Duin 9,9 % van de totaalpopulatie broedende Lepelaars (1116 paar)

Bron: aanwijzingsbesluit Voornes Duin en profielendocument Lepelaar A034

Figuur 1 toont een kaart met de ligging van Quakjeswater t.o.v. Polder Schieveen. De afstand van de broedkolonie in Quakjeswater tot Polder Schieveen bedraagt hemelsbreed meer dan 25 kilometer. Lepelaars kunnen echter tot aan 40 kilometer buiten de broedkolonie naar voedsel zoeken.

Figuur 1: Polder Schieveen (rood) t.o.v. 'Quakjeswater' (blauw) in Natura 2000 gebied 'Voornes duin'.

3. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet

3.1 Huidige situatie Polder Schieveen

3.1.1 Gebiedsbeschrijving

De polder Schieveen heeft een oppervlakte van ruim 400 hectare. Het wordt aan de westkant begrensd door rijksweg A13, aan de zuidkant door de N209 (Doenkade) en Rotterdam Airport, aan de oostzijde door de Oude Bovendijk en aan de noordzijde door de Zwethkade en aangrenzende Ackerdijkse Plassen. Polder Schieveen wordt vrijwel geheel beslagen door intensief beheerde graslanden en bijbehorende agrarische bedrijven. Een klein gedeelte bestaat uit glastuinbouw. De randzones worden in beslag genomen door boomgaarden, tuinen en andere kleinschalige landschapselementen. Onderstaande figuur toont de Polder Schieveen.

Figuur 2: luchtfoto Polder Schieveen

3.1.2 Beschrijving voorgenomen ontwikkelingen bestemmingsplan

Natuur- en recreatieplan

Polder Schieveen is de laatste oorspronkelijke polder die nog resteert in de gemeente Rotterdam. De cultuurhistorische waarde is daarmee van groot belang. Daarbij is de stedelijke druk en het ruimtegebruik in de polder Schieveen nog weinig intensief. Het nieuwe Natuur- en Recreatieplan heeft als recreatieve kernpunten het beter toegankelijk maken van het gebied voor recreanten. Tevens moet het gebied aansluiten op de recreatieve verbindingen als fiets- en wandelpaden. Op gebied van ecologie wordt gestreefd naar functioneren van het gebied als ecologische verbinding en versterken van geschiktheid als weidevogelgebied (figuur 2). Bij al deze ontwikkelingen is respect en behoud van de huidige structuur van de polder steeds maatgevend. Op meerdere plaatsen op de gemeentegronden worden geschikte ecotypen t.b.v. doelsoorten in de vorm van lijnvormige natuurvriendelijke oevers ontwikkeld die bepalend zijn voor de inrichting en vormgeving van het watersysteem, maar waarbij ook rekening wordt gehouden met de verschillende randvoorwaarden vanuit onder andere de Fauna Effect Rapportage (FER) in verbande met de nabij gelegen luchthaven. Door maaien en afvoeren wordt gestreefd naar (enige) verlaging van N en P waarden in het watersysteem.

Voor overige delen, in beheer en eigendom bij agrariërs, wordt waar mogelijk samengewerkt om ook hier tot een verbetering van ecologische kwaliteit te komen. Onder andere door weidevogelvriendelijk beheer door het vernatten van percelen in het broedseizoen.

Figuur 3: bestemmingsplan Polder Schieveen

Realisatie woningen Oude Bovendijk

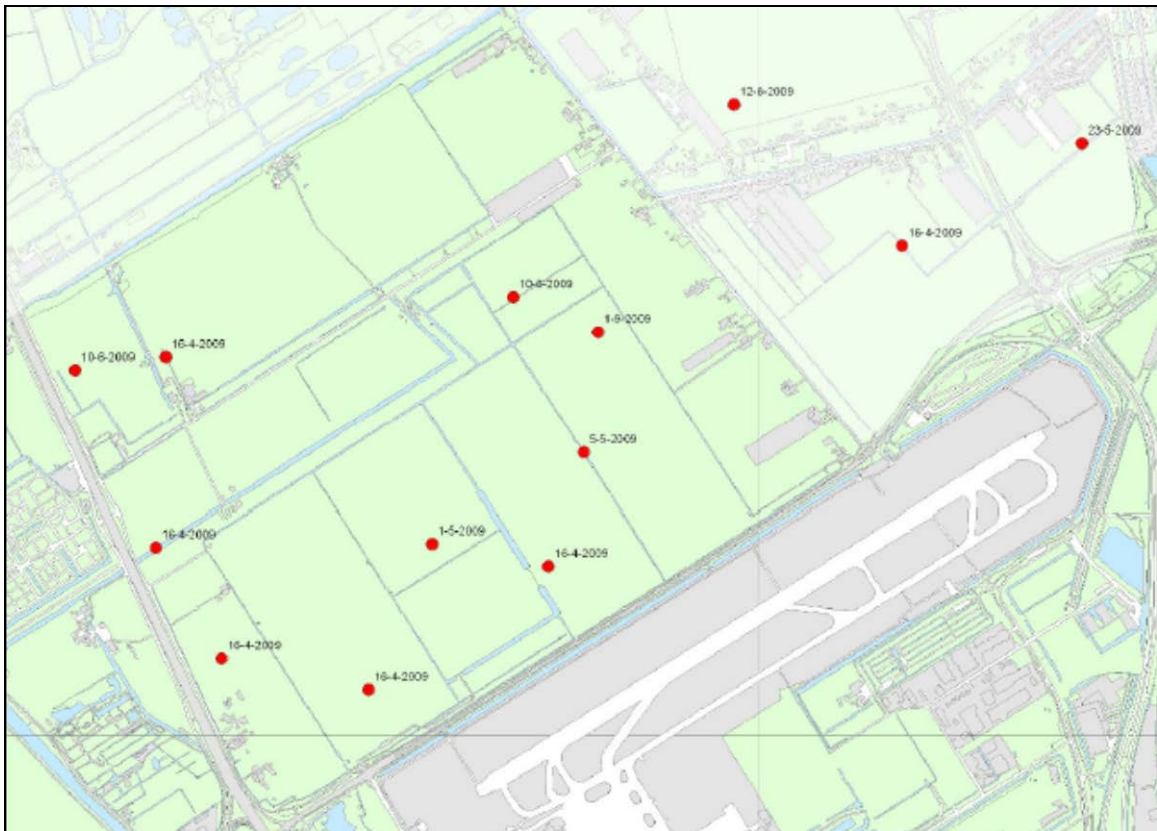
Naast het Natuur en Recreatieplan is ter hoogte van de Oude Bovendijk woningbouw beoogd. Voor deze ontwikkeling wordt een apart bestemmingsplan opgesteld. Het plangebied waarin nieuwe woningen mogelijk worden gemaakt is het deel van de Oude Bovendijk gelegen tussen de N209 en de Zwethkade. In het meest zuidelijke deel vindt geen verdichting van woningen plaats. Aan de westzijde wordt het plangebied begrensd door het Natuur- en Recreatieplan Schieveen en is wisselend van breedte. De woningbouwkavels bevinden zich langs het noordelijke deel van de Oude Bovendijk. De nieuwe bebouwing aan de Oude Bovendijk is vanuit het hele gebied zichtbaar. Het huidige karakter van het gebied blijft behouden, inclusief de erfbeplanting en de bestaande slotenstructuur. De bestaande relatie tussen polder en dijk, met het kenmerkende 'opendicht' wordt gerespecteerd. De kavels zijn ruim opgezet, zodat er gegarandeerd zicht en uitzicht is. In totaal gaat het om 28 kavels. Deze kavels zijn onderverdeeld in 7 particuliere kavels en 21 kavels van de gemeente Rotterdam. Het natuur- en recreatiegebied en de strook met woningen langs de Oude Bovendijk wordt fysiek gescheiden met een poldersloot.

Voor de Lepelaar zijn vooral veranderingen in het slotensysteem van invloed op de geschiktheid van Polder Schieveen als foerageergebied. Het is onwaarschijnlijk dat de realisatie van woningen leidt tot effecten op Lepelaar, zeker aangezien er geen sloten verdwijnen (er wordt er juist een aangelegd als scheiding tussen natuur/recreatiegebied en woningen). Deze ontwikkeling wordt daarom in voorliggende voortoets buiten beschouwing gelaten.

3.2 Gebruik van de polder Schieveen door de Lepelaar

3.2.1 Huidig voorkomen in polder Schieveen

In 2009 heeft bureau Stadsnatuur een inventarisatie uitgevoerd van onder meer de Lepelaar (*bron: bureau Stadsnatuur, 2009*). Om de aanwezigheid van de Lepelaar in Polder Schieveen te onderzoeken is een aantal malen verspreid over de periode april – september (de tijd dat de meeste exemplaren van deze soort in Nederland zijn) gericht gezocht naar de soort. Daarbij zijn telkens zo goed mogelijk bepaalde watergangen bekeken die geschikt leken als foerageergebied. Daarnaast zijn ook overvliegende exemplaren genoteerd. Bij het zoeken naar lepelaars werd meestal gebruik gemaakt van een verrekijker. Voor zover de waarnemingsomstandigheden dat toelieten is ook gelet op de leeftijd van waargenomen vogels en eventuele ringen met informatie over de herkomst. De Lepelaar komt regelmatig voor in Polder Schieveen, maar in kleine aantallen. Tijdens de helft van de bezoeken is de soort in het gebied waargenomen (figuur 4); daarbij opgemerkt dat tijdens twee bezoeken waarin de soort niet in Schieveen zat er wel exemplaren in aangrenzende polders zijn gezien. Het maximum aantal exemplaren dat in het gebied werd gezien was zes, op 16 april 2009. In de meeste gevallen betrof het foeragerende vogels die werden gezien in bredere sloten in het gebied. Een overzicht van de waarnemingslocaties is weergegeven in figuur 5 (volgende bladzijde). Daarnaast is de soort in 2009 met enige regelmaat door andere waarnemers uit Polder Schieveen en het aangrenzende Ackedijk gemeld.

Figuur 4: waarnemingen Lepelaar Polder Schieveen (Bureau stadsnatuur, 2009)

datum	aantal	stadium	plaats	localitytype	X	Y	gedrag	details	waarnemer
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	88636	441159	pleisterend	mogelijk zelfde exemplaar als dat eerder invallend werd gezien	G. Bakker
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	88122	44127	onbekend	onbekend	G. Bakker
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	87891	441656	pleisterend	foeragerend in sloot	G. Bakker
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	87926	44232	pleisterend en opvliegend	gezien vanaf Zwerlkade, later gebied uitvliegend	G. Bakker
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	89266	441590	invallend	landend in sloot	G. Bakker
16-4-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	90504	44271	overvliegend en invallend	gebied invliegend vanaf Zuidpolder	G. Bakker
1-5-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	88859	441668	opvliegend	gebied uitvliegend richting Midden-Delfland	G. Bakker
5-5-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	89389	441984	overvliegend	NB andere waarnemer zag deze dag 5 Lepelaars in Schieveen	G. Bakker
23-5-2009	1	adult	Lansingerland, Schiebroekse Polder	punt	92226	443211	pleisterend	onbekend	G. Bakker
23-5-2009	2	adult	Lansingerland, Zuidpolder	punt	91133	443069	opvliegend	opvliegend richting Schieveen	G. Bakker
10-6-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	87609	442274	onbekend	onbekend	M.A.J. Grutters
10-6-2009	1	adult	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	89142	442530	onbekend	onbekend	M.A.J. Grutters
26-6-2009	0	nvt	Rotterdam, Polder Schieveen	nvt	nvt	nvt	nvt	avondbezoek, zowel vroeg als laat (schemer), geen waarnemingen	G. Bakker
5-8-2009	0	nvt	Rotterdam, Polder Schieveen	nvt	nvt	nvt	nvt	geen waarnemingen	G. Bakker
12-8-2009	2	onbekend	Lansingerland, Polder Oudeland	punt	89915	443204	overvliegend	vliegend richting zuidoost, van vanaf (Zwerlkade) gezien.	M.A.J. Grutters
1-9-2009	2	juveniel	Rotterdam, Polder Schieveen	punt	89439	442407	opvliegend	1 juveniel, stadium van ander dier niet bekend. Vlogen weg richting noord.	M.A.J. Grutters
22-9-2009	0	nvt	Rotterdam, Polder Schieveen	nvt	nvt	nvt	nvt	geen waarnemingen	G. Bakker

figuur 5: onderzoeksresultaten Lepelaar Polder Schieveen (bureau stadsnatuur, 2009)

3.2.2 Belang van de polder Schieveen voor de Lepelaar

Het voedselbiotoop van de Lepelaar bestaat normaliter uit zoete en zoute waterpartijen met veel ondiep (10-30 cm), helder en visrijk water, bij voorkeur in moerasgebieden of in geulen en plassen op droogvallende platen in intergetijdengebied. De lepelaars zoeken hun voedsel echter ook veel op natte graslanden en in sloten in het boerenland. Laatstgenoemd biotoop is o.a. te vinden in Polder Schieveen, maar ook andere nabijgelegen gebieden zoals Delfland, Oranjevlietpolder en Vlinderstrik.

In de nazomer concentreren de lepelaars zich overwegend in gebieden met een gunstig voedselaanbod en veilige rustplaatsen zoals in de grotere 'wetlands', Lauwersmeer, Friese IJsselmeerkust, Oostvaardersplassen en Deltagebied. Ook concentreren ze zich in grote ondiepe plassen en merengebieden, vooral van de natuurterreinen. Op deze pleisterplaatsen brengen Lepelaars een deel van de rui door en bouwen ze reserves op voor de trek naar de Afrikaanse winterkwartieren. Polder Schieveen is m.b.t. bovengenoemde geen optimaal gebied om als rustplaats te benutten, aangezien er geen grotere plassen aanwezig zijn. Broedgevallen van Lepelaars zijn in Polder Schieveen (maar ook omringende gebieden) niet waargenomen en ook onwaarschijnlijk gezien dat het hier een agrarisch beheerd gebied betreft met beperkte dekking voor nesten. Op basis van het onderzoek van bureau Stadsnatuur kan dan ook geconcludeerd worden dat Polder Schieveen door enkele Lepelaars vooral als foerageergebied wordt gebruikt. Dit houdt vrijwel zeker verband met het voorkomen van grote aantallen Tiendoornige- en Driedoornige stekelbaars in het watersysteem. Het gebied maakt getuige overige waarnemingen (zie onder meer de actuele waarnemingen op waarneming.nl) deel uit van een netwerk van foerageergebieden, waartoe ook grote delen van Midden Delfland en de aangrenzende polders rond Lansingerland en Pijnacker behoren. Ook bij Oranjebuitenpolder wordt de Lepelaar zo nu en dan waargenomen en zeer zelden in Vlinderstrik. Zoals in Bijlsma *et al.* (2001) al wordt beschreven is er een duidelijk verband te leggen tussen de hoge slootdichtheid en het voorkomen van lepelaars in en rond Polder Schieveen.

3.2.3 **Mogelijke effecten van de herinrichting van de polder Schieveen op de Lepelaar**

Het oorspronkelijke Natuur- en Recreatieplan voor Polder Schieveen behelsde de omzetting van weiland naar meer moeras en open water. Inmiddels is in de meest recente situatie het voornemen om vooral het cultuurhistorische karakter van het gebied zoveel mogelijk te behouden en in te zitten op Polder Schieveen als Ecologische verbinding tussen Ackedijkse plassen en Vlinderstik. Verder wordt expliciet aandacht gegeven aan de functie van de polder voor weidevogels, deze wordt waar mogelijk verder verbeterd. Er is daarmee geen sprake meer van omzetten van grote delen weiland naar moeras en open water. Wel worden natuurvriendelijke oevers ontwikkeld (lijnvormig). Er vindt daarmee nog steeds een (geringe) aanpassing plaats aan het watersysteem. Toch is niet de verwachting dat de ontwikkelingen effect hebben op de gunstige staat van instandhouding van de broedpopulatie de Lepelaar in zuidwest-Nederland. In vergelijking met het Quakjeswater, wat ook daadwerkelijk als broedgebied fungeert, lijkt het belang van Polder Schieveen voor de soort beperkt en uitsluitend dienst te doen als foerageergebied voor enkele exemplaren. Op voorhand wordt het Quakjeswater niet beïnvloed door ontwikkelingen in Polder Schieveen gezien de grote afstand die hier tussen ligt. Van eventuele effecten op broedsucces in Quakjeswater is dan ook geen sprake, zeker aangezien er in de omgeving van zowel Quakjeswater zelf als Polder Schieveen nog voldoende andere foerageermogelijkheden aanwezig zijn (vlinderstrik, ackedijkse plassen, overschiese plassen, etc.).

Er vindt geen omzetting meer plaats naar moeras. Echter blijft voldoende ruimte aanwezig voor water, dit zal door aanleg natuurvriendelijke oevers waarschijnlijk ook toenemen. Ondiepe sloten en watergangen komen ook in de nieuwe situatie nog steeds voor, waarbij rietkragen voor dekking kunnen zorgen. Het bij uitstek favoriete voedsel voor lepelaar, nl. stekelbaars, kan zich hier handhaven. Natuurvriendelijke oevers kunnen hier zelfs verder aan bijdragen doordat ook

hier ondiepere zones ontstaan, waar vissen als stekelbaars kunnen leven. Van een (sterke) afname van geschikt voedselaanbod, en daarmee foerageergebied, is dus ook geen sprake. Wel zal het gebied meer ontsloten worden voor recreatie, waardoor plaatselijk meer verstoring kan optreden. Er blijven echter voldoende plekken aanwezig binnen de polder waar geen recreanten komen. Aangezien Lepelaars tot 40 kilometer buiten de broedkolonie voedsel kunnen zoeken is het gebied wat wordt bestreken zeer groot en kan reiken tot aan Leiden, het zuiden van Zeeland en Dordrecht. Hierbinnen zijn tientallen geschikte foerageergebieden aanwezig waaronder veel agrarisch beheerde weilanden met een vergelijkbaar biotoop als Polder Schieveen.

3.3 Cumulatie met andere geschikte gebieden

3.3.1 Vlinderstrik

Aan de oostzijde van Polder Schieveen is de 'vlinderstrik' gelegen. Ook in dit gebied is natuurinrichting voorgenomen, deels gericht op de ontwikkeling van de provinciale ecologische hoofdstructuur (PEHS). Naast natuur wordt ook een recreatieve zone aangelegd. Bij de natuurinrichting is specifiek gekregen naar eisen die doelsoorten van de PEHS stellen. Dit zijn o.a. watervleermuis, waterspitsmuis, diverse vlinders en vissen. Gestreefd wordt naar een overgang van struweel, grasveld naar moeraszone. In de huidige situatie bestaat het gebied voor uit weiland, vergelijkbaar met Polder Schieveen. Lepelaars zijn hier zelden waargenomen. Het gebied zal daarmee slechts een zeer marginale rol spelen als foerageergebied voor de lepelaar t.o.v. van andere gebieden in de omgeving. Inrichting van het gebied met moeras, wateroppervlak en een recreatieve zone zal naar verwachting geen invloed hebben op het gebruik door lepelaars.

3.3.2 Oranjevuitenpolder

Ook bij oranjevuitenpolder ligt de nadruk op ontwikkeling van het gebied als onderdeel van de Provinciale ecologische Hoofdstructuur met het oog op doelsoorten. Sporadisch worden hier lepelaars gezien, en dan overwegend in de oranjeplassen. Bij de inrichting van oranjevuitenpolder blijven de oranjeplassen echter in de huidige staat gehandhaafd. Voor de weilanden aansluitend op de oranjeplassen werd een soortgelijke inrichting nagestreefd als Polder Schieveen. Inmiddels is dit voornemen teruggebracht tot een maatregelen aan watergangen, zoals ontwikkeling natuurvriendelijke oevers. Het agrarisch gebied blijft grotendeels behouden. Een visonderzoek in oranjevuitenpolder heeft aangetoond dat in het watersysteem overwegend een exoot voorkomt, nl. de blauwband. Deze is zowel qua verspreiding als in aantallen dominant aanwezig en concurreert andere vissoorten zoals stekelbaarsje weg. Bij de herinrichting van het gebied dient te gestuurd worden op het terugdringen van de blauwband, waardoor meer kansen ontstaat voor andere vissoorten. Hiermee kunnen ook foeragemogelijkheden voor lepelaars toenemen.

3.4 Conclusie

De Lepelaar kan op basis van de resultaten worden beschouwd als een regelmatige gast in Polder Schieveen. Gedurende het onderzoek door bureau Stadsnatuur werd de soort tijdens meer dan helft van de bezoeken waargenomen, met maximaal zes exemplaren verspreid over het gebied. Het viswerk in de polder bevestigt de overvloedige aanwezigheid van stekelbaarsjes in de meeste watergangen, wat de belangrijkste verklaring vormt voor het regelmatige voorkomen van lepelaars in het gebied. Gezien de functionaliteit van Polder Schieveen als foerageergebied

en de voortschrijdende verschraling van het aanbod aan foerageergebieden in de omgeving, is het van belang dat bij ruimtelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk rekening met de soort wordt gehouden. Gezien de grote afstand tussen het Quakjeswater en het geringe aantal exemplaren wat foerageert in Polder Schieveen is een negatieve invloed op broedsucces in Quakjeswater niet te verwachten. In de directe omgeving, maar ook verder daarbuiten, zijn voldoende alternatieve foerageermogelijkheden aanwezig, in de vorm van agrarisch weiland en moeras zoals Delfland en Oranjevuitenpolder. De lepelaar zoekt tot 40 kilometer buiten de kolonie naar voedsel. Daarbij is de verwachting dat het aandeel voedselaanbod niet afneemt n.a.v. de voorgenomen inrichting uit het Natuur en Recreatieplan Polder Schieveen. Mogelijk is er zelfs eerder sprake van een toename van geschikt foerageergebied, door aanleg van natuurvriendelijke oevers waarbij ook ondiepe zones ontstaan. De gunstige staat van instandhouding van de Zuid-Hollandse populatie is niet in het geding.

De eindconclusie luidt op basis van de rapportage:

- **De herinrichting van de polder Schieveen heeft geen (significant) negatief effect op de instandhouding van de Lepelaarskolonie Quackjeswater**

Aangezien op basis van de voorliggende voortoets geen (significante) negatieve effecten op instandhouding van de lepelaar worden verwacht, vervalt de noodzaak tot een passende beoordeling, danwel vergunningsaanvraag.

Bijlage 1 Literatuurlijst

Rapporten, verspreidingsatlassen en inventarisaties

- Bakker, Moerland en Grutters, 2009, *Fauna inventarisaties Polder Schieveen*, rapport nr. 137, bureau Stadsnatuur, Rotterdam
- Bakker en Brekelmans, 2006, *notitie beschermde soorten Oude Bovendijk*, Bureau Stadsnatuur, Rotterdam
- Bal e.a., 2001, *Handboek natuurdoeltypen*, Expertisecentrum LNV, Wageningen.
- Brekelmans, 2004, *inventarisatie flora en fauna Polder Schieveen*, Rapportage Bureau Stadsnatuur, Rotterdam.
- Dalen, 2007, *Resultaten telling vogels in de vogeltelpost op 6-10-2007 in polder Schieveen*, Gemeentewerken Rotterdam
- Molenaar e.a., 2005, *Mogelijke effecten van verlichting van Rustenburg op kwalificerende en andere vogelsoorten in de BovenstePolder onder Wageningen*, Alterra rapport 1237, Wageningen
- Mostert, 2000, *Weidevogelinventarisatie Polder Schieveen in 2000*, Landschapsbeheer Zuid-Holland, Den Haag.
- SOVON vogelonderzoek, 2002, *Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000*, uitgeverij KNNV., Leiden
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, aanwijzingsbesluit Voornes Duin.

Websites

www.lnv.nl

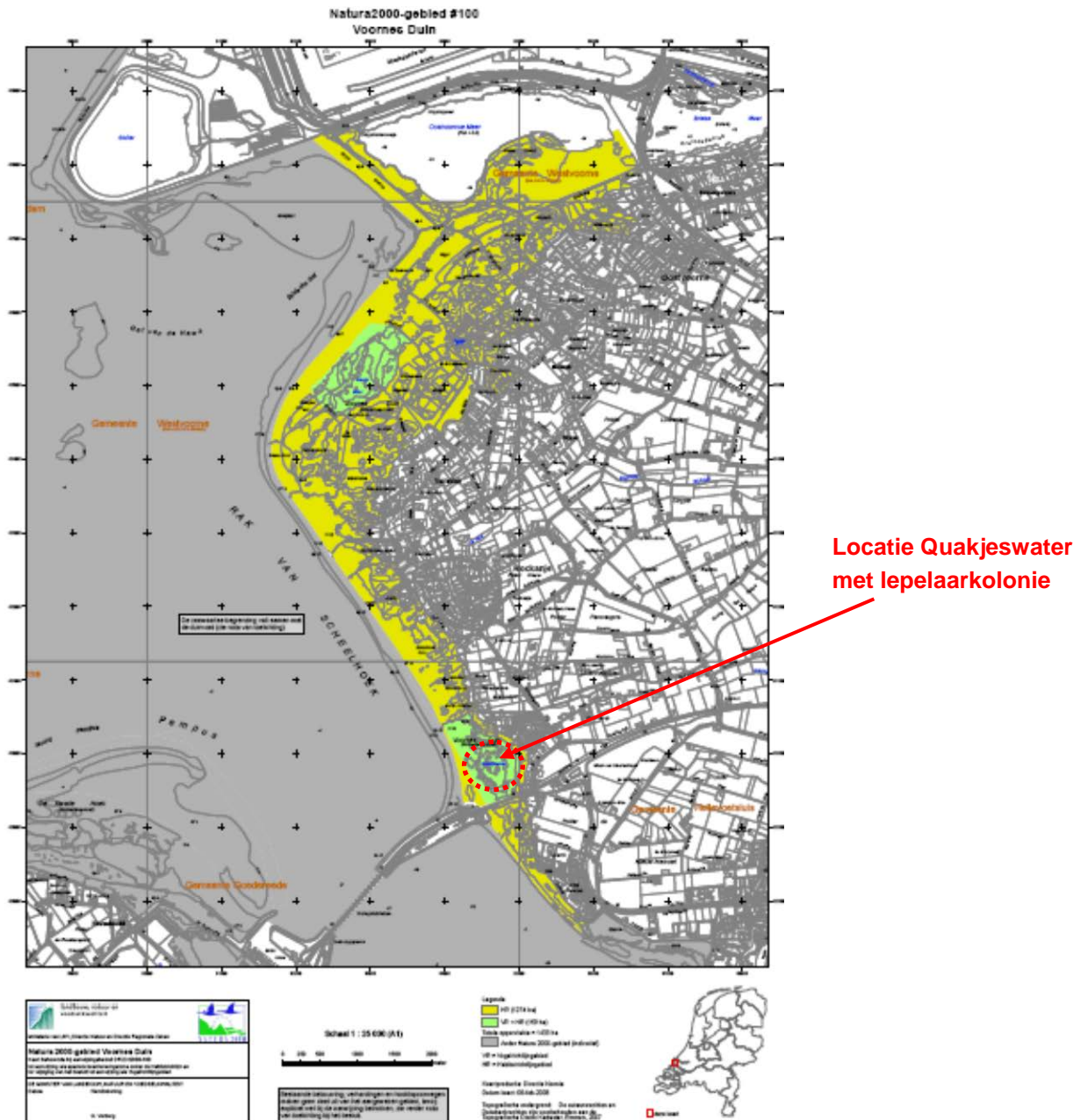
www.sovon.nl

www.pzh.nl

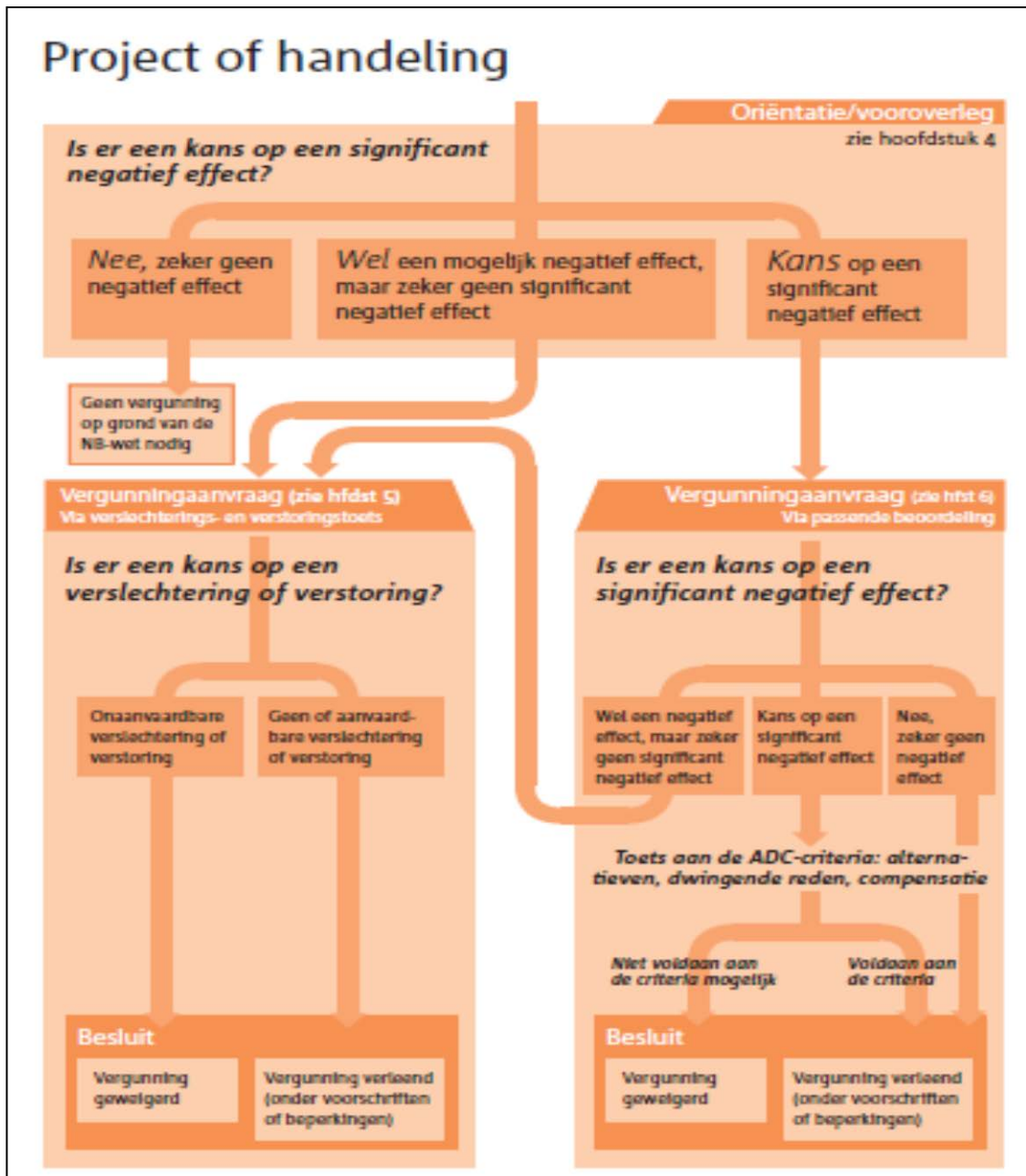
www.vogelbescherming.nl

www.natuurmonumenten.nl

Bijlage 2 Kaart N2000 gebied Voornes Duin

Bijlage 3 Schema beoordelingstraject Natura 2000

Bijlage 4 Inventarisatie bureau stadsnatuur

Fauna-inventarisaties

Polder Schieveen

2009

- Vissen
- Platte schijfhoren
- Rugstreeppad
- Lepelaar

bSR
ecologisch advies

G. Bakker, W. Moerland
& M.A.J. Grutters
bSR-rapport 137

in opdracht van Ingenieursbureau
Gemeentewerken Rotterdam

1 INLEIDING

1.1 Doel en achtergrond van het onderzoek

In opdracht van het Ingenieursbureau Gemeentewerken Rotterdam is door bSR een faunaonderzoek uitgevoerd in Polder Schieveen, Rotterdam. Het onderzoek is uitgevoerd in het kader van de vigerende natuurwetgeving en heeft als doel het voorkomen en de verspreiding van een aantal strikt beschermde soorten in Polder Schieveen nader te onderzoeken.

Dit onderzoek heeft zich zodoende beperkt tot een aantal specifieke soorten of soortgroepen waarmee bij ruimtelijke ontwikkeling (de voorgenomen activiteit in het gebied) rekening gehouden dient te worden. Benadrukt dient daarom te worden dat dit onderzoek geen volledig beeld geeft van de fauna van het onderzochte gebied, maar slechts een aanvulling vormt op al bestaande studies en rapportages en eventueel nog uit te voeren onderzoek. Zo handelt voorliggend rapport bijvoorbeeld *niet* over de weidevogelpopulatie van Polder Schieveen.

In het kader van deze studie is het voorkomen van enkele vissen, specifiek de Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) en Bittervoorn (*Rhodeus amarus*) onderzocht, voorts de Rugstreeppad (*Bufo calamita*) en de Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*). Daarnaast is de aanwezigheid van de Lepelaar (*Platalea leucorodia*) in het gebied nader bekeken.

1.2 Wetgeving

1.2.1 Vissen

De Kleine modderkruiper is opgenomen in tabel 2 van de Flora- en faunawet. Als iemand activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als bestendig beheer en onderhoud of bestendig gebruik of ruimtelijke ontwikkelingen, geldt een vrijstelling voor de verbodsbepalingen artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet, mits activiteiten worden uitgevoerd op basis van een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Indien men niet werkt volgens een goedgekeurde gedragscode, dient men te beschikken over een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet wanneer een activiteit tot gevolg heeft dat exemplaren en/of leefgebied van deze soort worden aangetast.

De Giebel is een exoot welke niet is vermeld in tabel 2 van de Flora- en faunawet maar deze heeft niettemin dezelfde beschermingsstatus gekregen. Zie hiervoor ook:
http://www.minlnv.nederlandsesoorten.nl/get?site=lnv.db&view=lnv.db&page_alias=soort&sid=1668&version=legislation

De Bittervoorn is opgenomen in tabel 3 van de Flora- en faunawet. Wanneer men activiteiten onderneemt die zijn te kwalificeren als ruimtelijke ontwikkeling, geldt voor soorten in tabel 3 geen vrijstelling, ook niet op basis van een gedragscode. Voor aantasting van exemplaren en/of leefgebied van deze soort is een ontheffing nodig ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Voor deze en andere streng beschermde soorten geldt een instandhoudingsplicht, hetgeen inhoudt dat een ontheffing pas wordt verstrekt indien de gunstige staat van instandhouding van de populatie in het gebied kan worden gegarandeerd. Daartoe dient men mitigerende maatregelen voor te stellen waarmee de schade als gevolg van werkzaamheden wordt beperkt. Bovendien moet men

compenserende maatregelen in de planning opnemen als blijkt dat er geen alternatieve maatregelen kunnen worden genomen om de soort te behouden.

1.2.2 Platte schijfhoren

De Platte schijfhoren is geplaatst in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Nederland moet voor soorten en hun voortplantings- of rustplaatsen van bijlage IV, waarvoor ons land tot het natuurlijke verspreidingsgebied behoort, beschermingsmaatregelen nemen. Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt eenzelfde streng beschermingsregime als voor de soorten geplaatst in tabel 3 van de Flora- en faunawet. Dit betekent dat er een instandhoudingsplicht geldt.

Per 26 augustus 2009 worden (als gevolg van een gerechtelijke uitspraak) voor de meeste praktijksituaties echter geen ontheffingen meer verstrekt voor soorten van Habitatrichtlijn Bijlage IV. Wel wordt het behalen van de instandhoudingsdoelstellingen nog altijd getoetst, waarbij voorgestelde mitigerende maatregelen worden goedgekeurd middels een zogenaamde positieve afwijzing.

1.2.3 Rugstreppad

Ook de Rugstreppad is geplaatst in bijlage IV van de Habitatrichtlijn. Voor deze soort gelden dezelfde strenge beschermingseisen en richtlijnen als voor de Platte schijfhoren (zie boven).

1.2.4 Lepelaar

De Lepelaar is geen broedvogel in Polder Schieveen maar gebruikt het gebied als foerageer- en rustgebied. De vogels zijn in de meeste gevallen vrijwel zeker afkomstig uit de kolonie van het Quackjeswater op Voorne, een Vogelrichtlijngebied op hemelsbreed slechts 27 kilometer van Polder Schieveen. Doel was om het regelmatige gebiedsgebruik door de Lepelaar te bevestigen, hiertoe is gedurende de periode april-september bij wijze van steekproef tien maal gekeken of en in welke aantallen de soort in het gebied kon worden aangetroffen.

3 METHODIEK

3.1 Faunainventarisaties

3.1.1 Vissen

Het viswerk in Polder Schieveen was gericht op het vaststellen van de beschermde soorten die in deze regio te verwachten zijn: Kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), Bittervoorn (*Rhodeus amarus*) en Giebel (*Carassius auratus gibelio*). Dit zijn kleine vissoorten van relatief ondiepe wateren zoals poldersloten. De beste manier om deze soorten vast te stellen is door middel van een groot schepnet dat met de hand over de bodem wordt getrokken. De gebruikte netten voor dit onderzoek zijn professionele RAVON-netten met fijne mazen en een lange steel. Een breed scala aan watergangen en oeverdelen is op deze manier bemonsterd, van kleinere greppels tussen percelen tot bredere perceelsloten.

Naast de genoemde soorten is tevens gelet op de Rivierdonderpad (*Cottus perifretum*) en de Grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*), hoewel deze soorten op grond van informatie in de waarnemingsdatabase Ecolog van bSR niet waarschijnlijk werden geacht in het gebied voor te komen.

3.1.2 Platte schijfhoren *Anisus vorticulus*

Om de Platte schijfhoren vast te stellen is eveneens gebruik gemaakt van de eerder genoemde RAVON-netten. Uit watergangen verspreid over de polder zijn op verschillende (willekeurig gekozen) plaatsen drijvende waterplanten en kroos geschept, dat vervolgens op de oever werd doorzocht op waterslakken van het genus *Anisus*. Er zijn twee sterk op elkaar lijkende soorten binnen dit genus die bovendien in dezelfde milieus verwacht kunnen worden: de Draaikolkschijfhoren (*Anisus vortex*) en de Platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*). Zodra een gevangen exemplaar kenmerken vertoonde die ook passen op laatstgenoemde soort, werd deze verzameld in een plastic potje en meegenomen ter nadere determinatie. Voor de determinatie van het verzamelde materiaal is onder meer gebruik gemaakt van Gittenberger *et al.* (1998) en Geene (1989).

3.1.3 Rugstreppad *Bufo calamita*

Om vast te stellen of de Rugstreppad in het onderzoeksgebied voorkomt is in voor de soort geschikte gebiedsdelen gezocht naar larven en jonge dieren en is op een zomervond met optimale weersomstandigheden voor deze soort geluisterd naar kooractiviteit (kwakende dieren).

3.1.4 Lepelaar *Platalea leucorodia*

Om de aanwezigheid van de Lepelaar in Polder Schieveen te onderzoeken is een aantal malen verspreid over de periode april – september (de tijd dat de meeste exemplaren van deze soort in Nederland zijn) gericht gezocht naar de soort. Daarbij zijn telkens zo goed mogelijk bepaalde watergangen bekeken die geschikt leken als foerageergebied. Daarnaast zijn ook overvliegende exemplaren genoteerd. Bij het zoeken naar lepelaars werd meestal gebruik gemaakt van een verrekijker. Voor zover de waarnemingsomstandigheden dat toelieten is ook gelet op de leeftijd van waargenomen vogels en eventuele ringen met informatie over de herkomst.

3.1.5 Overige fauna

Op 1 september 2009 is langs de Oude Bovendijk met behulp van een batdetector (merk Pettersson, type D240x) geluisterd en gekeken naar de aanwezigheid van vleermuizen. Voorts is gedurende de overige bezoeken gelet op het voorkomen van enkele gebouwbroedende vogels binnen de grenzen van het onderzoeksgebied. Daarbij is een kolonie van de Huiszwaluw nauwkeurig geteld. Van de overige soorten is alleen het voorkomen gedocumenteerd, zonder dat intensief de aantallen broedvogels zijn geteld, dit viel buiten de scope van dit onderzoek.

3.2 Bezoekdata

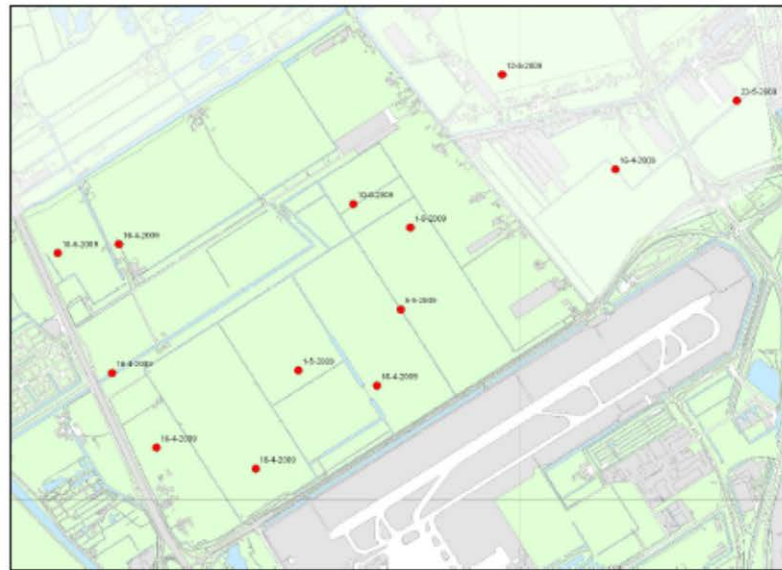
In onderstaande tabel zijn alle bezoekdatums, betreffende dagdelen, onderzochte soortgroepen of soort(en) en de namen van de inventariseerders in 2009 vermeld.

Tabel 1. Bezoekdata, dagdelen, onderzochte soort(groep) en waarnemer(s).

datum	dagdeel	soort(groep)	inventariseerder
16-04-2009	ochtend/middag	Lepelaar	G. Bakker (bSR)
01-05-2009	ochtend/middag	Lepelaar	G. Bakker (bSR)
05-05-2009	middag	Lepelaar	G. Bakker, W. Moortand (bSR)
05-05-2009	middag	Platte schijfhoron	G. Bakker, W. Moortand (bSR)
23-05-2009	middag	Lepelaar	G. Bakker (bSR)
10-06-2009	ochtend	Lepelaar	M.A. J. Gnutters (bSR)
26-06-2009	avond	Lepelaar	G. Bakker (bSR)
26-06-2009	avond	Rugstrooppad	G. Bakker (bSR)
05-08-2009	ochtend/middag	Lepelaar	G. Bakker (bSR)
12-08-2009	ochtend	Lepelaar	M.A. J. Gnutters (bSR)
01-09-2009	ochtend	Lepelaar	M.A. J. Gnutters (bSR)
01-09-2009	avond	vloemuizen	M.A. J. Gnutters (bSR)
09-09-2009	ochtend/middag	vissen	J. Mulder (EAM)
22-09-2009	ochtend/middag	Lepelaar	G. Bakker, W. Moortand (bSR)
22-09-2009	ochtend/middag	Platte schijfhoron	G. Bakker, W. Moortand (bSR)
22-09-2009	ochtend/middag	vissen	G. Bakker, W. Moortand (bSR)
09-10-2009	ochtend	vissen	G. Bakker (bSR)

4.4 Lepelaar

De Lepelaar komt regelmatig voor in Polder Schieveen. Tijdens de helft van de bezoeken is de soort in het gebied waargenomen; daarbij opgemerkt dat tijdens twee bezoeken waarin de soort niet in Schieveen zat er wel exemplaren in aangrenzende polders zijn gezien. Het maximum aantal exemplaren dat in het gebied werd gezien was zes, op 16 april 2009. In de meeste gevallen betrof het foeragerende vogels die werden gezien in bredere sloten in het gebied. Een overzicht van de waarnemingslocaties is weergegeven in Figuur 3. Daarnaast is de soort in 2009 met enige regelmaat door andere waarnemers uit Polder Schieveen en het aangrenzende Ackerdijk gemeld (zie waarneming.nl). Details rond de in het kader van dit onderzoek verrichte waarnemingen zijn te vinden in Bijlage 2.

Figuur 3. Waarnemingslocaties Lepelaar en datums in Polder Schieveen en aangrenzende polders na 10 bezoeken.

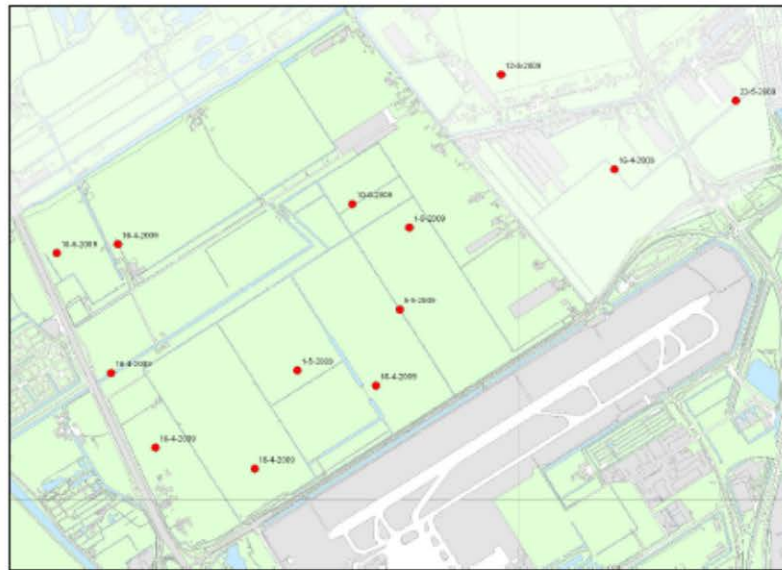
4.5 Overige resultaten

4.5.1 Vleermuizen

Op 1 september 2009 werd door een medewerker van bSR een balstroepend mannetje van de Gewone dwergvleermuis opgemerkt nabij de bebouwing op de Hoek van de Doenkade (N209) en de Oude Bovendijk. Op grond van deze waarneming lijkt het waarschijnlijk dat dit dier zijn verblijfplaats ergens in de bebouwing op deze locatie had. Hoewel er geen gebiedsbreed onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen in de lintbebouwing rond Polder Schieveen

4.4 Lepelaar

De Lepelaar komt regelmatig voor in Polder Schieveen. Tijdens de helft van de bezoeken is de soort in het gebied waargenomen; daarbij opgemerkt dat tijdens twee bezoeken waarin de soort niet in Schieveen zat er wel exemplaren in aangrenzende polders zijn gezien. Het maximum aantal exemplaren dat in het gebied werd gezien was zes, op 16 april 2009. In de meeste gevallen betrof het foeragerende vogels die werden gezien in bredere sloten in het gebied. Een overzicht van de waarnemingslocaties is weergegeven in Figuur 3. Daarnaast is de soort in 2009 met enige regelmaat door andere waarnemers uit Polder Schieveen en het aangrenzende Ackerdijk gemeld (zie *waarneming.nl*). Details rond de in het kader van dit onderzoek verrichte waarnemingen zijn te vinden in Bijlage 2.

Figuur 3. Waarnemingslocaties Lepelaar en datums in Polder Schieveen en aangrenzende polders na 10 bezoeken.

4.5 Overige resultaten

4.5.1 Vleermuizen

Op 1 september 2009 werd door een medewerker van bSR een balstroepend mannetje van de Gewone dwergvleermuis opgemerkt nabij de bebouwing op de Hoek van de Doenkade (N209) en de Oude Bovendijk. Op grond van deze waarneming lijkt het waarschijnlijk dat dit dier zijn verblijfplaats ergens in de bebouwing op deze locatie had. Hoewel er geen gebiedsbreed onderzoek naar de aanwezigheid van vleermuizen in de lintbebouwing rond Polder Schieveen

5 CONCLUSIES

5.1 Vissen

Polder Schieveen is relatief arm aan vissoorten, met name enkele doorgaans algemene witvissoorten zijn opvallend afwezig in het watergangenstelsel van het gebied. Daar staat tegenover dat het talrijke voorkomen van met name Tiendoornige stekelbaars opvallend is. Inzake de beschermde soorten dient rekening gehouden te worden met de Kleine modderkruiper. Overige strikt beschermde vissoorten zijn niet aangetroffen. Vanwege een discrepantie in de wet is men ook voor de exoot Giebel echter ontheffingsplichtig wanneer men niet werkt volgens een goedgekeurde gedragscode (zie paragraaf 1.2).

5.2 Platte schijfhoren

De Platte schijfhoren is tijdens het onderzoek niet aangetroffen. De kans dat de soort voorkomt wordt klein geacht. Een te hoge voedselrijkdom van het water is vermoedelijk de voornaamste factor die hieraan debet is. Voor wat betreft de onderwatervegetatie zijn bepaalde watergangen in Polder Schieveen potentieel geschikt voor deze soort, hoewel de soort er niet kon worden vastgesteld. Omdat de Platte schijfhoren niet is aangetroffen hoeven geen specifieke mitigerende maatregelen te worden uitgevoerd wanneer men werkzaamheden aan watergangen uitvoert in het gebied.

5.3 Rugstreppad

De Rugstreppad is tijdens het onderzoek niet aangetroffen. Bij werkzaamheden in Polder Schieveen hoeft men vooralsnog geen rekening te houden met deze soort.

5.4 Lepelaar

Polder Schieveen wordt regelmatig door Lepelaars gebruikt als foerageergebied. Dit houdt vrijwel zeker verband met het voorkomen van grote aantallen Tiendoornige- en Driedoornige stekelbaars in het watersysteem. Het gebied maakt getuige overige waarnemingen (zie onder meer de actuele waarnemingen op waarneming.nl) deel uit van een netwerk van foerageergebieden, waartoe ook grote delen van Midden Delfland en de aangrenzende polders rond Lansingerland en Pijnacker behoren.

Zoals in Bijlsma *et al.* (2001) is te zien is er een duidelijk verband tussen de hoge slootdichtheid en het voorkomen van lepelaars in de omgeving van Polder Schieveen. Het toont duidelijk aan hoe belangrijk de omgeving is voor de soort.

Aantasting van het watersysteem in Polder Schieveen zal in eerste instantie vrijwel geen effect hebben op de gunstige staat van instandhouding van de broedpopulatie van 200-300 paar Lepelaar in zuidwest-Nederland. Dit aangezien er slechts een gering aantal exemplaren foerageert in het gebied en er in de omgeving in ruime mate foerageergebied aanwezig is. Dit laat echter niet onverlet dat er in de toekomst ook andere foerageergebieden in de omgeving dreigen te verdwijnen als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen. Hierdoor zal het netto aanbod

aan geschikt leefgebied op den duur verschromen. Het is daarom van belang er alles aan te doen om Polder Schieveen ook in de toekomst geschikt te houden voor lepelaars.

5.5 Overige fauna

Voor de Gewone dwergvleermuis en Huismus geldt een instandhoudingsverplichting voor de locaties waar vaste rust- en verblijfplaatsen worden aangetast. Hiertoe dienen mitigerende maatregelen te worden getroffen bij de sloop van bebouwing en het kappen van bomen en dient in het ergste geval gecompenseerd te worden door middel van het aanbieden van vervangende verblijfplaatsen. Hoe mitigerende maatregelen en compenserende maatregelen worden uitgevoerd en deze succesvol kunnen zijn is maatwerk dat per situatie telkens opnieuw dient te worden beoordeeld.

Voor zowel Gewone dwergvleermuis als Huismus wordt als gevolg van een wijziging in de beoordeelprocedure per 26 augustus 2009 meestal geen ontheffing ex artikel 75 meer verstrekt bij dreigende overtreding van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Per geval beoordeelt LNV nu de voorgestelde mitigerende en/of compenserende maatregelen waarbij deze worden goedgekeurd middels een positieve afwijzing.

Bijlage 11 Aanvraag tijdelijke natuur

Dienst Regelingen
Ministerie van Economische Zaken,
Landbouw en Innovatie

> Retouradres Postbus 19530 2500 CM Den Haag

Gemeente Rotterdam, PMB
M. de la Vieter
Postbus 6575
3002 AN ROTTERDAM

Dienst Regelingen

Postbus 19530
2500 CM Den Haag
www.drloket.nl

T 0800 - 22 333 22
F 070 - 378 61 39
ffwet@minlnv.nl

Onze referentie

Aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259.toek.jdj

Bijlagen

1

Datum 19 februari 2013
Betreft Toekenning ontheffing
Ruimtelijke ingrepen

Geachte heer De la Vieter,

Naar aanleiding van uw verzoek van 6 september 2012, geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2012/0259, om een ontheffing als bedoeld in artikel 75 van de Flora- en faunawet te krijgen, deel ik u het volgende mee.

Hierbij ontvangt u de ontheffing die u heeft aangevraagd, van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de wilde marjolein, alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van waterspitsmuis, boomvalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer, steenuil, rugstreppad, bittervoorn, giebel, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en de platte schijfhoren.

De aanvraag

De aanvraag heeft betrekking op de realisatie van het project "Ontheffing Tijdelijke Natuur Polder Schieveen" gelegen in de gemeente Rotterdam. Er wordt ontheffing aangevraagd voor het creëren en over een aantal jaren weer verwijderen van tijdelijke natuur. Op termijn is het de bedoeling dat er zich op het terrein bedrijven gaan vestigen.

Ontheffing wordt gevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 8 en 13, lid 1 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de wilde marjolein (*Origanum vulgare*), alsmede van de artikelen 9, 11 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*), gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*), watervleermuis (*Myotis daubentonii*), waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), bittervoorn (*Rhodeus amarus*), giebel (*Carassius gibelio*), grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*), kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*), vetje (*Leucaspisus delineatus*) en de platte schijfhoorn (*Anisus vorticulus*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11, 12 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van de boomvalk (*Falco subbuteo*), buizerd (*Buteo buteo*), ekster (*Pica pica*), grauwe vliegenvanger (*Muscicapa striata*), grote bonte specht (*Dendrocopos major*), kerkuil (*Tyto alba*), ransuil (*Asio otus*), sperwer (*Accipiter nisus*), steenuil (*Athene noctua*), tapuit (*Oenanthe oenanthe*), torenvalk (*Falco tinnunculus*), zwarte kraai (*Corvus corone*) en de rugstreeppad (*Bufo calamita*).

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Afwijzing vetje

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9, 11 en 13 van de Flora- en faunawet voor wat betreft exemplaren van het vetje. Het vetje is echter niet beschermd onder de Flora- en faunawet, maar is opgenomen onder de Visserijwet. Ontheffing is dan ook niet aan de orde.

Beleidslijn Tijdelijke Natuur

In de praktijk blijkt dat grondeigenaren, bouwers en projectontwikkelaars het niet aandurven om tijdelijke natuurontwikkeling op hun terreinen toe te staan. Ondanks dat de meeste soorten die van tijdelijke natuur profiteren niet beschermd zijn, proberen grondeigenaren en projectontwikkelaars tot op heden dergelijke natuur toch buiten de deur te houden vanwege het risico dat zich ook beschermde soorten vestigen. Voor het verwijderen van beschermde soorten is ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet vereist. Beschermde soorten kunnen (indien hier geen rekening mee is gehouden) daarom bouwplannen tenminste ophouden, hetgeen extra kosten met zich mee brengt. Vaak zouden in dat geval de bouwplannen moeten worden gewijzigd en worden compenserende maatregelen voorgeschreven. In een enkel geval kan een project zelfs geen doorgang vinden. Daarom wordt gepoogd om dergelijke natuur weg te houden. Het ontstaan van nieuwe natuur wordt zodoende tegen gegaan, wat niet de bedoeling is geweest van de wetgever (ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie). Het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie heeft daarom het concept beleidslijn Tijdelijke Natuur opgesteld. In deze concept beleidslijn worden de mogelijkheden verkend om binnen de bestaande wettelijke kaders tijdelijke natuur een kans te geven zich te ontwikkelen en de mogelijkheid te bieden dergelijke natuur ook weer te ruimen, wanneer het betreffende terrein zijn uiteindelijke definitieve bestemming krijgt.

Wat wordt onder tijdelijke natuur verstaan: natuur op terreinen die een andere bestemming hebben dan natuur.

Deze bestemming ligt vast, maar is nog niet gerealiseerd en er vindt tussen het vaststellen van de bestemming en de daadwerkelijke realisatie van de bestemming spontane of geleidelijke natuurontwikkeling plaats.

Tijdelijke natuur is met name van belang voor pionierssoorten en vroege soorten, die afhankelijk zijn van dynamiek in het landschap en die in een volgend stadium van natuurlijke successie vanzelf verdwijnen. Tijdelijke natuur kan permanente winst zijn. Soorten kunnen zich in het tijdelijke gebied versterken en van daar uit nieuwe terreinen bezetten.

Overwegingen

Wettelijk kader

Beschermde soorten

De wilde marjolein is een beschermde inheemse plantensoort als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de Flora- en faunawet. De gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis en de waterspitsmuis zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder a, van de Flora- en faunawet. De boomvalk, buizerd, ekster, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, kerkuil, ransuil, sperwer, steenuil, tapuit, torenvalk en de zwarte kraai zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder b, van de Flora- en faunawet. Voor vogels is alleen ontheffing nodig indien het nest valt onder de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet. Hieronder zal dit nader worden toegelicht. De rugstreepad is een beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder c, van de Flora- en faunawet. De bittervoorn, giebel, grote modderkruiper, kleine modderkruiper zijn beschermde inheemse diersoorten als bedoeld in artikel 4, lid 1, onder d, van de Flora- en faunawet. De platte schijfhoren is een beschermde inheemse diersoort als bedoeld in artikel 4, lid 2, van de Flora- en faunawet. De gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, rugstreepad en de platte schijfhoren zijn tevens opgenomen in bijlage IV van de EU-Habitatrichtlijn, diersoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd. De waterspitsmuis, bittervoorn en de grote modderkruiper zijn tevens opgenomen in bijlage 1, behorende bij het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten en plantensoorten¹.

Verbodsbepalingen

Op grond van de artikelen 8 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse plantensoorten te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen; te vervoeren en onder zich te hebben.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

¹ Besluit vrijstelling beschermde diersoorten (Stb. 2000, 525), laatstelijk gewijzigd bij Stb.2011, 147.

Op grond van de artikelen 9, 11, 12 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde inheemse diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen; nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren; eieren van beschermde inheemse diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen; te vervoeren en onder zich te hebben.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen

Tot voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen als bedoeld in artikel 11 van de Flora- en faunawet worden locaties gerekend waarin zich kraamkolonies, paarverblijven, overwinteringsplaatsen en verblijven van groepen mannetjes bevinden, afhankelijk van de soort. Essentiële migratie- en vliegroutes en foerageergebieden die van belang zijn voor de instandhouding van een voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaats van de soort op populatieniveau, vallen hier ook onder. Daarnaast vallen ook tijdelijke, seizoensgebonden, verblijfplaatsen (bijvoorbeeld nesten, hollen) of standplaatsen die van belang zijn voor de gunstige staat van instandhouding van een soort op populatieniveau of per exemplaar hieronder.

Vogelnest

Het nest van een vogel is de plaats of ruimte die een vogel gebruikt voor het leggen en uitbroeden van de eieren en, voor zover het geen nestvlieders betreft, het grootbrengen van de jongen. In de context van artikel 11 van de Flora- en faunawet moet onder nest ook de inhoud en de functionele omgeving daarvan, voor zover het broedsucces van vogels daarvan afhankelijk is, worden begrepen. Daartoe zijn alle activiteiten begrepen die het broedsucces negatief beïnvloeden of teniet doen. Artikel 11 van de Flora- en faunawet is gedurende het broedseizoen van toepassing op alle in gebruik zijnde nesten van vogels. De meeste vogels maken elk broedseizoen een nieuw nest of zijn in staat een nieuw nest te maken en gebruiken hun nest niet als vaste rust- of verblijfplaats. Dergelijke nesten voor eenmalig gebruik genieten buiten het broedseizoen niet de bescherming van artikel 11 van de Flora- en faunawet.

Afwijzing niet jaarrond beschermde vogelsoorten

Nesten van de ekster, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, tapuit, torenvalk en de zwarte kraai vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van soorten. Derhalve is ontheffing hiervoor niet aan de orde.

Afwijzing artikel 13, lid 1, van de Flora- en faunawet wilde marjolein

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het vervoeren en onder zich hebben van de wilde marjolein betreft. U heeft hiervoor echter geen ontheffing van het betreffende artikel nodig, omdat het vervoeren valt onder artikel 8 van de Flora- en faunawet.

Slechts als soorten niet binnen een redelijke termijn worden teruggeplaatst, heeft u ontheffing nodig van artikel 13, lid 1, van de Flora- en faunawet.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Afwijzing artikelen 9 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in de artikelen 9 en 13, lid 1, van de Flora- en faunawet voor zover dit het vangen en vervoeren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, waterspitsmuis, boomvalk, buizerd, ekster, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, kerkuil, ransuil, sperwer, steenuil, tapuit, torenvalk en de zwarte kraai, rugstreppad, bittervoorn, gibel, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en de platte schijfhoren betreft.

Voor wat betreft exemplaren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, boomvalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer en de steenuil is het echter niet toegestaan exemplaren te vangen en te verplaatsen. Vleermuizen zijn zeer stressgevoelig en kunnen komen te overlijden. Verplaatsen van vogels is niet succesvol, omdat deze vrijwel altijd weer terug zullen vliegen.

Voor wat betreft de waterspitsmuis, rugstreppad, bittervoorn, gibel, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en de platte schijfhoren heeft u hiervoor geen ontheffing nodig, omdat het niet de bedoeling is deze soorten definitief aan de natuur te onttrekken en onder u te houden, maar te verplaatsen binnen hun natuurlijke leefomgeving. Slechts als soorten niet binnen een redelijke termijn worden teruggeplaatst, heeft u ontheffing nodig van artikel 13, lid 1, van de Flora- en faunawet. De zorgplicht uit artikel 2 van de Flora- en faunawet is wel van toepassing. U dient een ecologisch werkprotocol op te stellen met daarin bovengenoemde voorschriften. Alle betrokken partijen, met name ook de uitvoerenden op de bouw- of projectlocatie, dienen van het werkprotocol op de hoogte gesteld te worden.

Uit de aanvraag blijkt dat tevens ontheffing is aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 9 van de Flora- en faunawet, voor wat betreft het doden en/of verwonden van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis, waterspitsmuis, boomvalk, buizerd, ekster, grauwe vliegenvanger, grote bonte specht, kerkuil, ransuil, sperwer, steenuil, tapuit, torenvalk en de zwarte kraai, rugstreppad, bittervoorn, gibel, grote modderkruiper, kleine modderkruiper en de platte schijfhoren. Ontheffing voor het doden en verwonden is in casu niet nodig. Er worden door u voldoende maatregelen genomen om doden en verwonden te voorkomen. Incidentele slachtoffers vallen niet onder de reikwijdte van artikel 9 van de Flora- en faunawet. Bovendien wordt gelet op de zorgplicht, genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet geen ontheffing verleend voor het doden en/of verwonden van bovengenoemde soorten.

Afwijzing artikel 12 van de Flora- en faunawet

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 12 van de Flora- en faunawet voor zover dit het uit het nest nemen, beschadigen en vernielen van eieren van de boomvalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer, steenuil en de rugstreeppad. Echter, u geeft aan de zorgplicht na te leven en dat betekent ook dat u rekening dient te houden met de kwetsbare perioden van de desbetreffende soorten. Ontheffing van artikel 12 van de Flora- en faunawet is dan ook niet aan de orde.

Afwijzing vleermuizen

U heeft ontheffing aangevraagd van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet, voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis, watervleermuis. Er zijn geen verblijfplaatsen, vliegroutes of foerageergebieden van de gewone dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, ruige dwergvleermuis en de watervleermuis in het daadwerkelijke plangebied aangetroffen. De gewone en de ruige dwergvleermuis zijn wel bekend direct aangrenzend aan het plangebied. De watervleermuis en de gewone grootoorvleermuis zijn doelsoorten voor het gebied en worden verwacht in de polder. De Bovendijk fungeert vermoedelijk als vliegroute voor alle soorten. Gezien het volledig open karakter van het gebied en het voorgenomen extensieve beheer met periodiek maaien en begrazen is het niet reëel dat het gebied voor de aangevraagde soorten vleermuizen geschikte structuren ontstaan waar vliegroutes, verblijfplaatsen en foerageergebied kan ontwikkelen. Direct grenzend aan het plangebied zijn wel dergelijke structuren als laanbomen en woningen te vinden. Ontheffing is niet aan de orde.

De mogelijke effecten bij de aanleg van een ontsluitingsweg via de Bovendijk waar eventueel kap van bomen voor plaats zal moeten vinden heeft mogelijk een effect op de reeds aanwezige soorten. Deze kunnen niet onder tijdelijke natuur beoordeeld worden. U dient hiervoor, wanneer deze ingreep wordt uitgevoerd, een aparte ontheffing aan te vragen.

Ontheffing

Op grond van artikel 75, lid 5, van de Flora- en faunawet worden ontheffingen slechts verleend wanneer er geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort. Op grond van artikel 75, lid 6, aanhef en onder c, wordt voor soorten genoemd op bijlage IV van de Habitatrichtlijn, de Vogelrichtlijn en bijlage 1 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten ontheffing slechts verleend wanneer er, naast de voorwaarde dat geen afbreuk wordt gedaan aan een gunstige staat van instandhouding van de soort, geen andere bevredigende oplossing bestaat en met het oog op andere, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, belangen. De belangen waarnaar verwezen wordt, zijn genoemd in artikel 2, lid 3 van het Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Dienst Regelingen

Instandhouding van de soorten

Wilde marjolein

De wilde marjolein is niet aangetroffen in het gebied, de soort komt wel voor in de directe omgeving. Gezien de voorbelasting met zeezand van een gedeelte van het terrein zijn er gunstige voorwaarden voor een geschikte groeiplaats lijken aanwezig in de komende tien jaar, Door de ontwikkeling van tijdelijke natuur in het plangebied is het goed mogelijk dat binnen 10 jaar de wilde marjolein zich kan uitbreiden in het gebied. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren. Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied. Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet. Het uitvoeren van de werkzaamheden in de kwetsbare perioden van de eventueel voorkomende soort dienen te worden vermeden. Daarnaast dienen eventueel aanwezige exemplaren te worden uitgestoken en verplaatst naar (indien mogelijk: nabijgelegen) geschikt habitat. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden of de soort aanwezig is in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de wilde marjolein komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Waterspitsmuis

De waterspitsmuis is een soort die verwacht wordt in de polder Schieveen. De soort is een doelsoort voor het gebied en de omgeving. De kans bestaat, door een netwerk van natte en droge verbindingen, dat de waterspitsmuis zich in het gebied vestigt. Door de ontwikkeling van tijdelijke natuur in het plangebied is het goed mogelijk dat binnen 10 jaar de waterspitsmuis zich kan uitbreiden in het gebied. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren.

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied.

Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet. Het uitvoeren van de werkzaamheden in de kwetsbare perioden van de eventueel voorkomende soort dienen te worden vermeden. Daarnaast dient voorafgaand aan de werkzaamheden het plangebied ongeschikt gemaakt te worden voor de waterspitsmuis, door middel van maaien. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden of de soort aanwezig is in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de waterspitsmuis komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Boomvalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer en de steenuil

Nesten van de boombalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer en de steenuil vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de Flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermd.

De boomvalk, buizerd, sperwer en de steenuil hebben hun foerageergebied in polder Schieveen. De ransuil en de kerkuil worden in de polder verwacht omdat ze in nabijheid voorkomen. De verwachting is dat het plangebied door het verruigde karakter veel prooidieren herbergt en geschikter foerageergebied wordt voor deze soorten. Verwacht wordt dat deze soorten zich niet met een vaste rust en verblijfplaats in het gebied zullen vestigen gezien het boom- en bebouwingsloze karakter. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als de genoemde soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren en zich te vermeerderen, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren. Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soorten waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soorten waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied.

Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Het uitvoeren van werkzaamheden in de kwetsbare perioden van eventueel voorkomende soorten dient te worden vermeden. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden welke soorten aanwezig zijn in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de boombalk, buizerd, kerkuil, ransuil, sperwer en de steenuil komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Opmerking

Indien de reeds bestaande nesten, of essentieel foerageergebied van beschermde vogelsoorten worden verstoord of vernietigd door de werkzaamheden zijn aanvullende mitigerende maatregelen nodig en is een reguliere ontheffing van de Flora- en faunawet nodig.

Rugstreepad

De rugstreepad is niet aangetroffen in het plangebied. De soort duikt echter geregeld op bij braakliggende terreinen en zanddepots. De kans van vestiging wordt niet heel groot geacht, maar wel reëel indien groene verbindingen aan de noordrand van het plangebied zijn gerealiseerd, waardoor migratie eenvoudiger mogelijk is. Door de ontwikkeling van tijdelijke natuur in het plangebied is het goed mogelijk dat binnen 10 jaar de rugstreepad zich kan uitbreiden in het gebied. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren. Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied. Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet. Het uitvoeren van de werkzaamheden in de kwetsbare perioden van de eventueel voorkomende soort dienen te worden vermeden. Daarnaast dienen eventueel aanwezige exemplaren te worden weggevangen en uitgezet in (indien mogelijk: nabijgelegen) geschikte habitat. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden of de soort aanwezig is in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de rugstreepad komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Bittervoorn, giebel, grote modderkruiper en de kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper is aangetroffen in het plangebied. Het plangebied omvat volledig habitat voor de soort. De bittervoorn is eenmaal aangetroffen in het plangebied, echter vermoedelijk alleen als doortrekkend exemplaar gezien de afwezigheid van zoetwatermosselen welke essentieel voor de voortplanting van de soort zijn. De giebel en de grote modderkruiper worden in het plangebied verwacht, omdat door het extensieve beheer en de aanleg van natuurvriendelijke oevers een verbetering in de waterkwaliteit te verwachten is waardoor deze soorten het plangebied kunnen koloniseren. Door de ontwikkeling van tijdelijke natuur in het plangebied is het goed mogelijk dat binnen 10 jaar de bittervoorn, giebel, grote modderkruiper en de kleine modderkruiper zich kunnen uitbreiden in het gebied. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren. Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied. Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet. Het uitvoeren van de werkzaamheden in de kwetsbare perioden van de eventueel voorkomende soorten dienen te worden vermeden. Daarnaast dienen eventueel aanwezige exemplaren te worden weggevangen en uitgezet in (indien mogelijk: nabijgelegen) geschikte habitat. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden of de soort aanwezig is in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de bittervoorn, giebel, grote modderkruiper en de kleine modderkruiper komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Platte schijfhoren

De platte schijfhoorn is in het plangebied niet aangetroffen, waarschijnlijk door de slechte waterkwaliteit. De soort wordt in het plangebied verwacht, omdat door het extensieve beheer en de aanleg van natuurvriendelijke oevers een verbetering in de waterkwaliteit te verwachten is waardoor de soort het plangebied kan koloniseren. De kans op verschijnen in de komende 10 jaar wordt dan ook reëel geacht. Het concept 'tijdelijke natuur' zal succesvol zijn als soorten daadwerkelijk de kans krijgen om zowel het gebied te koloniseren, als vanuit het gebied nieuwe gebieden te koloniseren.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie
aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Daarom is het van belang dat maatregelen die ertoe leiden dat:

- de kans op kolonisatie van het gebied, door de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;
- de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soort waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind;

zoveel mogelijk achterwege worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het gebied.

Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het terrein dienen een aantal mitigerende maatregelen te worden genomen, die alle voortvloeien uit de zorgplicht, zoals genoemd in artikel 2 van de Flora- en faunawet. Het uitvoeren van de werkzaamheden in de kwetsbare perioden van de eventueel voorkomende soort dient te worden vermeden. Daarnaast dienen eventueel aanwezige exemplaren te worden weggevangen en uitgezet in (indien mogelijk: nabijgelegen) geschikte habitat. Om deze maatregelen te kunnen uitvoeren dient vóóraf geïnventariseerd te worden of de soort aanwezig is in het plangebied. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd. De gunstige staat van instandhouding van de platte schijfhoren komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

Belang van de ingreep

U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belang: "De bescherming van flora en fauna".

Tijdelijke natuur draagt bij aan de duurzame instandhouding van de inheemse flora en fauna, het biedt mogelijkheden om de verspreiding van soorten te bevorderen. Met name pionierssoorten en vroege soorten die afhankelijk zijn van dynamiek in het landschap, zullen profiteren. In een volgend stadium van natuurlijke successie zullen deze soorten vanzelf verdwijnen. Tijdelijke natuur kan daarom een permanente winst zijn. Soorten kunnen zich in het tijdelijke gebied versterken en van daaruit nieuwe terreinen bezetten. Het belang waarop ontheffing wordt verleend is de bescherming van de flora en fauna. Gelet op het voorgaande en door het treffen van de in de ontheffing genoemde maatregelen ben ik van oordeel dat het verbeteren van de situatie voor de eerdergenoemde soorten van een zodanig belang is dat de negatieve effecten op beschermde dieren en plantensoorten die als gevolg van de opruiming van de Tijdelijke natuur van het project zullen optreden rechtvaardigen.

Andere bevredigende oplossing

Een alternatievenafweging is niet aan de orde. De terreinen waar nu natuur wordt geweerd kunnen de kans krijgen geschikt te worden voor pionierssoorten. De alternatievenafweging ziet dan meer op de te treffen maatregelen in het kader van de zorgplicht. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Overige soorten

De ontheffing geldt voor de soorten die hierboven zijn genoemd. Het is echter mogelijk dat zich in de toekomst soorten gaan vestigen die niet in deze ontheffing zijn genoemd of die hierboven zijn afgewezen. Als soorten worden aangetroffen op welke deze ontheffing geen betrekking heeft moet u deze melden bij Dienst Regelingen. De ontheffing zal dan worden aangepast.

Dienst Regelingen

Datum

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

Zorgplicht

Voor de soorten waarvoor ik u ontheffing verleen, bent u gehouden aan de in de ontheffing opgenomen voorschriften. Voor alle soorten echter, geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient u zoveel als redelijkerwijs mogelijk is schade aan deze soorten te voorkomen.

Vogels

U dient gedurende de werkzaamheden rekening te houden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan dit plaatsvinden door werkzaamheden buiten de broedperiode van aanwezige soorten uit te voeren. Tevens kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om te voorkomen dat vogels tot broeden kunnen komen binnen het plangebied. Ik wijs u erop dat voor het broedseizoen geen standaardperiode wordt gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode. Voorts wijs ik u erop dat verblijfplaatsen van vogels die hun verblijfplaats het hele jaar gebruiken jaarrond zijn beschermd. Voor het verwijderen van dergelijke verblijfplaatsen is te allen tijde een ontheffing vereist.

Conclusie

Gelet op het voorgaande verleen ik u ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Aan deze ontheffing zijn voorschriften verbonden.

De ontheffing en de voorschriften treft u hierbij aan.

Bezwaar

Als u het niet eens bent met deze beslissing, kunt u binnen zes weken na verzending van deze brief een bezwaarschrift indienen. Stuur het ondertekende bezwaarschrift naar Dienst Regelingen, afdeling Recht en Rechtsbescherming, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

Vermeld in uw bezwaarschrift in ieder geval het aanvraagnummer FF/75C/2012/0259 en de datum van de beslissing.

Op onze internetsite www.drloket.nl/bezwaar vindt u meer belangrijke informatie over het indienen van een bezwaarschrift.

Meer informatie

Heeft u vragen, kijk dan op de website: www.drloket.nl. Of bel met het DR-Loket: 0800 - 22 333 22 (op werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur).

Met vriendelijke groet,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Rick van Donkelaar
Teammanager Subsidies Dienst Regelingen

Dienst Regelingen**Datum**

19 februari 2013

Onze referentie

aanvraagnummer
FF/75C/2012/0259

DE STAATSSECRETARIS¹ VAN ECONOMISCHE ZAKEN

Naar aanleiding van het verzoek van de heer M. de la Vieter
namens de gemeente Rotterdam, PMB, op 6 september 2012

gelet op artikel 75, lid 3, van de Flora- en faunawet

Verleent hierbij aan:	Gemeente Rotterdam, PMB
Adres:	Galvanistraat 15
Postcode en woonplaats:	3029 AD ROTTERDAM
Voor het tijdvak van:	19 februari 2013 tot en met 18 februari 2023

ONTHEFFING

FF/75C/2012/0259

Van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 8 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van de groeiplaats verwijderen van de wilde marjolein (*Origanum vulgare*), alsmede van de verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet voor zover dit betreft het beschadigen, vernielen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), boomvalk (*Falco subbuteo*), buizerd (*Buteo buteo*), kerkuil (*Tyto alba*), ransuil (*Asio otus*), sperwer (*Accipiter nisus*), steenuil (*Athene noctua*), rugstreeppad (*Bufo calamita*), bittervoorn (*Rhodeus amarus*), giebel (*Carassius gibelio*), grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*), kleine modderkruiper (*Cibitis taenia*) en de platte schijfhoren (*Anisus vorticulus*).

Het gebied waarvoor de ontheffing geldt, betreft het plangebied voor de realisatie van het project "Ontheffing Tijdelijke Natuur Polder Schieveen", grenzend aan de Doenkade N209. Ten zuiden hiervan is Rotterdam-The Hague Airport gelegen, met de coördinaten 89034;441468, één en ander zoals is weergegeven op de bijlagen 1 en 2 van het bij de aanvraag gevoegde rapport "Ontheffing 'tijdelijke natuur' Polder Schieveen" van 17 augustus 2012.

Aan deze ontheffing zijn de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing wordt slechts voor de hierboven genoemde soorten en beschreven verboden handelingen verleend.
2. Deze ontheffing geldt alleen voor de werkzaamheden die conform de aanvraag worden uitgevoerd, voor zover in deze ontheffing zelf niet anders is aangegeven.
3. De gemeente Rotterdam, PMB (hierna te noemen: de ontheffinghouder) dient onverwijld contact op te nemen met Dienst Regelingen indien bij het uitvoeren van de werkzaamheden van het project andere beschermde soorten dan de genoemde worden aangetroffen of andere handelingen als bedoeld in voorschrift 1 noodzakelijk zijn.

¹ Krachtens de wettekst is de Minister bevoegd tot het afgeven van een ontheffing ex artikel 75 van de Flora- en faunawet. Op basis van de portefeuillevverdeling tussen de Minister van EZ en de Staatssecretaris van EZ is deze bevoegdheid belegd bij de Staatssecretaris.

4. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft daarbij verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.
5. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een afschrift van deze ontheffing en de bijbehorende brief op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders of opsporingsambtenaren.

Specifieke voorschriften

6. Maatregelen die ertoe leiden dat de kans op kolonisatie door de soorten waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind dienen zoveel mogelijk achterwege te worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het plangebied.
7. Maatregelen die ertoe leiden dat de kans op verspreiding vanuit het plangebied naar de omgeving, van de soorten waarvoor ontheffing wordt verleend, wordt verkleind dienen zoveel mogelijk achterwege te worden gelaten vanaf het begin van de ontheffingsperiode tot het moment van ingebruikname van het plangebied.
8. Vóórafgaand aan het in gebruik nemen van het plangebied dient een inventarisatie te worden uitgevoerd van de eventueel in het gebied voorkomende soorten waarvoor ontheffing is verleend. De methodologie van deze inventarisatie dient afgestemd te zijn op de soorten die redelijkerwijs kunnen worden verwacht in het gebied, gebaseerd op de bij de aanvraag gevoegde biotoopanalyse.
9. Bij de planning van de werkzaamheden dient rekening gehouden te worden met de seizoensactiviteiten van de soorten die in het gebied verwacht worden of aangetroffen zijn, om verstoring in de meest kwetsbare perioden (voortplanting, winterrust) te voorkomen. De geschiktheid van de periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden dient te worden bepaald door een deskundige² op het gebied van de betreffende soorten.
10. Alle mitigerende maatregelen dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige op het gebied van de soorten waarvoor ontheffing wordt verleend.
11. Bovenstaande mitigerende maatregelen dienen in een ecologisch werkprotocol te worden opgenomen. Dit ecologisch werkprotocol dient op de locatie aanwezig te zijn en onder betrokken werknemers bekend te zijn. Werkzaamheden dienen conform dit protocol te worden uitgevoerd.
12. Er dient te worden gemonitord welke soorten (wettelijk beschermd én niet wettelijk beschermd) op welke wijze gebruik maken van het terrein. Een tussenrapportage over deze monitoring dient 5 jaar na dato te worden overgelegd en een eindrapport onmiddellijk na het aflopen van de geldigheidstermijn van deze ontheffing.

Overige voorschriften

13. Deze ontheffing kan worden ingetrokken, indien blijkt dat de ontheffinghouder zich niet houdt aan de voorschriften.
14. Indien blijkt dat de in de ontheffing gestelde termijn niet voldoende is om de werkzaamheden waarop de ontheffing betrekking heeft uit te voeren, dient u, zeker vier maanden voor het verstrijken van deze termijn een nieuwe aanvraag indienen. Dit voorkomt onnodige vertraging van het project.

² Het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:

- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- op MBO niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Flora- en faunawet, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

15. Aanspreekpunt in het kader van deze ontheffing en de daaruit voortvloeiende voorschriften is Dienst Regelingen, Postbus 19530, 2500 CM Den Haag.

Den Haag, 19 februari 2013

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

Rick van Donkeren
Teammanager Subsidies Dienst Regelingen

Bijlage 12 Aanvullende toets ontwikkelingen Polder Schieveen

- Oude Bovendijk 217
- Oude Bovendijk 220
- Hofweg 93

BP Polder Schieveen

Flora- en faunatoets t.b.v. het Bestemmingsplan

Aanvullingen:

- **Oude Bovendijk 217**
- **Oude Bovendijk 220**
- **Hofweg 93**

Projectcode

100008460

Datum

01-08-2015

Versie

V. 2.0

Opdrachtgever

drs. E. Koning

SO PM&E

Opsteller

drs. O. van Velthuisen

SO PM&E

Collegiale toets

drs. M. Meijer

SO PM&E

Samenvatting

Voor het gebied Polder Schieveen wordt een bestemmingsplan opgesteld. In een eerder stadium heeft reeds een toets in het kader van natuurwetgeving plaatsgevonden waarbij een aantal ontwikkelingen zijn onderzocht. (2013 BP Polder Schieveen FF). Enkele locaties waar ook ontwikkelingen plaats gaan vinden waren hierin nog niet meegenomen. Deze worden in voorliggende rapportage apart onderzocht als aanvulling op het bestemmingsplan. Het betreft de locaties: Oude Bovendijk 217 en 220, alsmede Hofweg 93.

Voor dit bestemmingsplangebied is alleen de flora- en faunawet relevant. Binnen het bestemmingsplan Polder Schieveen zijn al diverse onderzoeken uitgevoerd, vooral naar broedvogels. Daarnaast wordt geput uit de natuurdatabase van Gemeente Rotterdam en zijn de locaties bezocht middels een veldbezoek om een indruk te krijgen van de huidige situatie. Uit al deze gegevens blijkt dat Polder Schieveen rijk is aan diverse jaarrond beschermde vogelsoorten (huismus, maar ook diverse roofvogels), alsmede vleermuizen. Op de locaties zelf is geen uitgebreid gericht onderzoek uitgevoerd. Wel zijn er gegevens over jaarrond beschermde vogelsoorten verzameld door Van Der Helm Advies. Deze zijn echter al wel enigszins gedateerd, maar kunnen desniettemin als indicatie dienen.

In Polder Schieveen zijn enkele ecologische verbindingen aanwezig die benoemt zijn op de Rotterdamse Natuurkaart (vastgesteld door college van B & W per 18 maart 2014). Het betreft vooral een groen/blauw lint langs de Hofweg en Oude Bovendijk. Grotere kerngebied zijn net buiten de Polder gelegen. De ontwikkelingen die zijn onderzocht in deze bestemmingsplantoets zijn van een lokaal karakter en vinden overwegend plaats op al reeds bebouwd gebied. Ze hebben dan ook geen invloed op de ecologische verbindingen, opgenomen in de Natuurkaart.

Op locaties 217/220 is het voornemen deze te ontwikkelen tot educatieve schapenboerderij met schapenstal, groentekas/tuin, boomgaard en een speeltuin, mobiel stadsherdersmuseum en educatief centrum. De enige plek hier waar strikt beschermde soorten worden verwacht zijn het gebouw aan de Oude Bovendijk 217 (gebouw 'de zwaluw') alsmede de woning aan Oude Bovendijk 220. Beide zijn geschikt voor vleermuizen. Oude Bovendijk 220 is ook geschikt voor de jaarrond beschermde huismus. Indien er aanpassingen plaatsvinden aan deze gebouwen en deze zijn ingrijpend (muren/daken) dan zijn effecten niet op voorhand uit te sluiten. Nader onderzoek is in dit geval nodig. Dit is echter pas aan de orde als meer concreet bekend is in hoeverre er aanpassingen plaats gaan vinden. Van de stallen en schuren (feitelijk alleen op locatie Oude Bovendijk 220) is het niet aannemelijk dat deze gebruikt worden door strikt beschermde soorten zoals vleermuizen, de bouw maakt ze ongeschikt. Resp. zijn op locatie 217 en 220 wel huiszwaluw en boerenzwaluw aanwezig. Dit zijn echter geen jaarrond beschermde vogelsoorten. Bij eventuele aanpassing van stallen/schuren wordt wel aanbevolen deze geschikt te houden voor boerenzwaluw. Daarnaast wordt aanbevolen het gebouw op locatie 217 geschikt te houden als nestplaats voor huiszwaluw, aangezien dit de enige plek is in Polder Schieveen waar deze soort in grote aantallen voorkomt.

Van Hofweg 93 is het voornemen deze te ontwikkelen tot een rundveehouderij en loonwerkbedrijf met multifunctionele ruimte waar groepen ontvangen kunnen worden. Ook het aanbieden van overnachtingsmogelijkheden wordt overwogen. In de huidige situatie is het al in gebruik als rundveehouderij. De bestemmingen van de gebouwen zullen volgens eigenaar niet wijzigen. Eventuele nieuwbouw is gepland

op nu nog onbebouwd terrein (opslagterrein) . Er zijn dan ook geen effecten te verwachten. Verder geldt hier ook dat de locatie nu gebruikt wordt door boerenwaluw. Indien alsnog aanpassing van stallen/schuren aan de orde is wordt aanbevolen deze geschikt te houden voor boerenwaluw. De stallen/schuren zijn niet geschikt voor strikt beschermde soorten als vleermuizen en huismus.

Naast de ontwikkelingen die nu specifiek onderzocht zijn is het altijd mogelijk dat in een bestemmingsplan ook sprake is van 'conserverende' bestemmingen. In dit geval wijzigt de bestemming niet. Dit hoeft echter niet te betekenen dat er in een aantal gevallen alsnog mogelijk sloop of renovatie plaats zal vinden (het gebruik blijft dan alleen hetzelfde). In dit geval is altijd een onderzoek noodzakelijk. Mogelijk volgt daaruit nader onderzoek aan de orde is en dat er mogelijk een ontheffing moet worden aangevraagd.

Voor nieuwe ontwikkelingen, zoals nieuwbouw, is het advies deze geschikt te maken voor medebewoning door vleermuizen en huismus door toepassen van open stootvoegen, (inbouw)nestkasten/stenen of nestdakpannen. Verder wordt aanbevolen indien dit nog niet het geval is om bijvoorbeeld nestkasten voor roofvogels op te hangen (steenuil, torenvalk).

De nieuw mogelijk gemaakte ontwikkelingen leveren naar verwachting geen conflicten op met de flora- en faunawet. Met inbegrip van bovenstaande is de conclusie dat de ontwikkelingen 'aanvaardbaar' zijn vanuit het oogpunt van de Flora- en Faunawet en andere kaders m.b.t. natuur.

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	6
2.	Planbeschrijving	7
2.1	Plangebied	7
2.2	Huidig functioneren van het plangebied	8
2.3	Ontwikkellocaties	8
3.	Wetgeving en beleid	9
3.1	Het bestemmingsplan en natuurwetgeving	9
3.1.1	Relevantie voor dit bestemmingsplan	10
3.1.2	Aanbevelingen vanuit wetgevend kader	10
3.2	Ecologische Hoofdstructuur (EHS)	11
3.3	De Rotterdamse Natuurkaart	12
3.4	Rotterdams duurzaamheidsbeleid en ecologie	12
4.	Beschrijving natuurwaarden per projectlocatie	13
4.1	Algemeen	13
4.2	Eerder onderzoek en natuurdatabase Rotterdam	14
4.3	Locatie Oude Bovendijk 217	15
4.3.1	Kleine Grondgebonden Zoogdieren	16
4.3.2	Vleermuizen	16
4.3.3	Vogels	17
4.3.4	Overige soortgroepen	18
4.4	Oude Bovendijk 220	19
4.4.1	Kleine Grondgebonden Zoogdieren	19
4.4.2	Vleermuizen	19
4.4.3	Vogels	20
4.4.4	Overige soortgroepen	20
4.5	Locatie Hofweg 93	21
4.5.1	Kleine Grondgebonden Zoogdieren	21
4.5.2	Vleermuizen	22
4.5.3	Vogels	22
4.5.4	Overige soortgroepen	22

5.	Gevolgen voor flora- en fauna	23
5.1.1	Oude Bovendijk 217	23
5.1.2	Oude Bovendijk 220	23
5.1.3	Hofweg 93	24
5.1.4	Overige ontwikkelingen	25
6.	Kansen door de ontwikkelingen	26
7.	Conclusies en aanbevelingen	27
	Literatuurlijst	28

1. Inleiding

Tussen Rotterdam Airport en de Akerdijkse Plassen ligt de polder Schieveen (figuur 1). Enkele jaren geleden was het voornemen van Burgemeester en Wethouders van de Gemeente Rotterdam om in de Polder Schieveen, het deel ten oosten van de Rijksweg A13, een combinatie van natuur/recreatiegebied en bedrijventerrein te realiseren. Door diverse (economische) ontwikkelingen zijn er echter fundamentele aanpassingen nodig gebleken. De ontwikkeling van het bedrijventerrein gaat de eerste decennia niet door en maakt in die hoedanigheid geen onderdeel meer uit van de plannen. Ook zijn er aanpassingen gedaan betreffende de geplande nieuwbouwwoningen. De plannen zijn bijgesteld en verwoord in een nieuw Natuur- en Recreatieplan. Dit Natuur- en Recreatieplan dient als basis voor het opstellen van een bestemmingsplan voor de polder Schieveen. Voor dit bestemmingsplan is eerder al een toets uitgevoerd t.a.v. vigerende natuurwet- en regelgeving (*2013 BP PolderSchieveen FF*). Echter zijn er in de tussentijd een aantal ontwikkelingen bijgekomen, deze worden in voorliggende rapportage getoetst.

Een bestemmingsplan opstellen, een wijziging of een actualisatie moet altijd getoetst worden aan vigerende natuurwet- en regelgeving en mag hier geen conflicten mee opleveren. De voorliggende rapportage heeft tot doel in beeld te brengen welke natuurwaarden in de huidige situatie aanwezig zijn en de effecten die de voorgenomen ontwikkelingen hierop hebben.

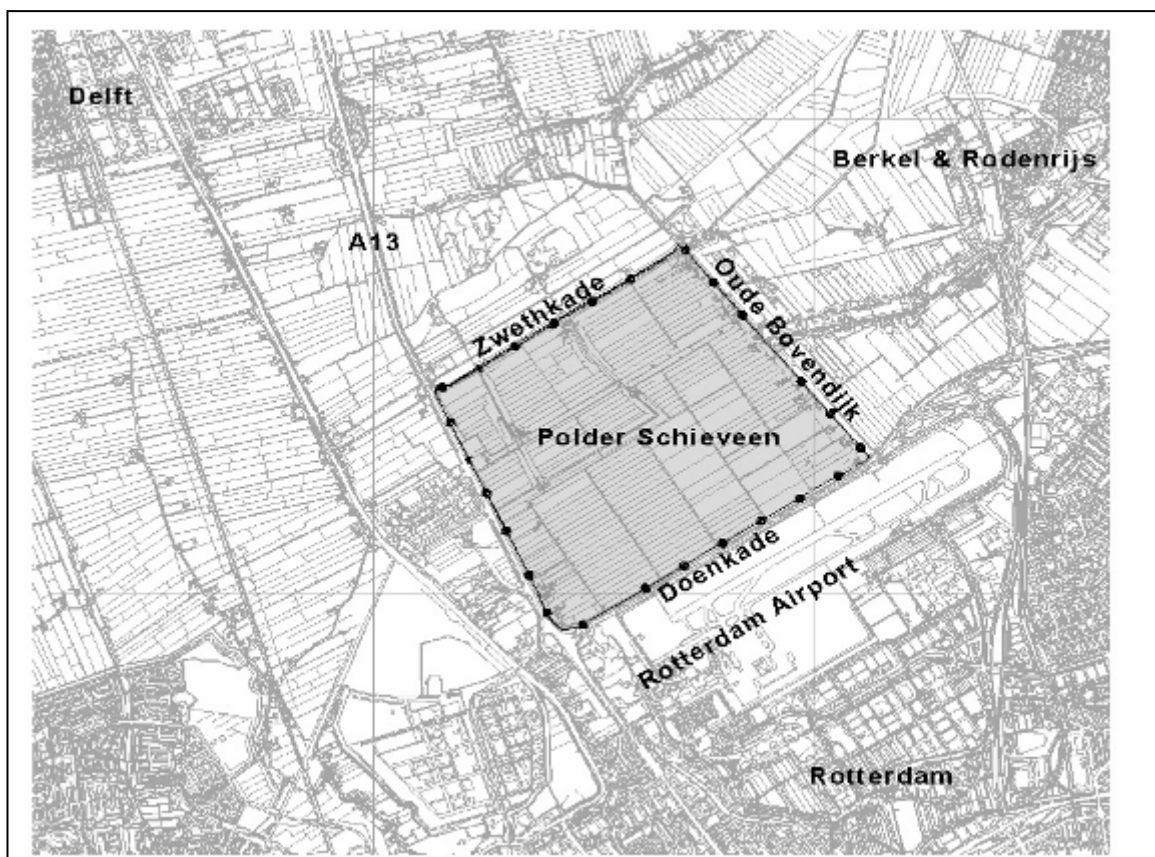

Figuur 1: polder Schieveen

2. Planbeschrijving

2.1 Plangebied

Polder Schieveen is gelegen in het open gebied tussen de verstedelijkte gebieden van Rotterdam, Berkel en Rodenrijs/Lansingerland en Delft. Het bestemmingsplan gaat uit van heel Polder Schieveen, zoals weergegeven in figuur 2. De gemeente is voornemens polder Schieveen ten oosten van de A13 in te ontwikkelen als natuur- en recreatiegebied. Hiervoor wordt een bestemmingsplan opgesteld. Aan dit bestemmingsplan ligt het 'Natuur- en Recreatieplan' ten grondslag. Daarnaast wordt middels het bestemmingsplan langs de Oude Bovendijk de realisatie van een aantal nieuwe woningen (vrije kavels) mogelijk gemaakt. Hiervoor wordt te zijner tijd een apart projectbestemmingsplan opgesteld. Verder is op een perceel langs de Oude Bovendijk de realisatie van een kerk voorgenomen, ook hiervoor wordt een apart projectbestemmingsplan gemaakt. Beide ontwikkelingen worden echter, tezamen met het Natuur- en Recreatieplan, getoetst in deze rapportage. Aan dit bestemmingsplan ligt een 'Stedenbouwkundig plan: Woningen Oude Bovendijk' ten grondslag. In dit rapport ligt de focus echter op de ontwikkelingen die nog niet eerder onderzocht zijn, deze worden in paragraaf 2.3. beschreven.

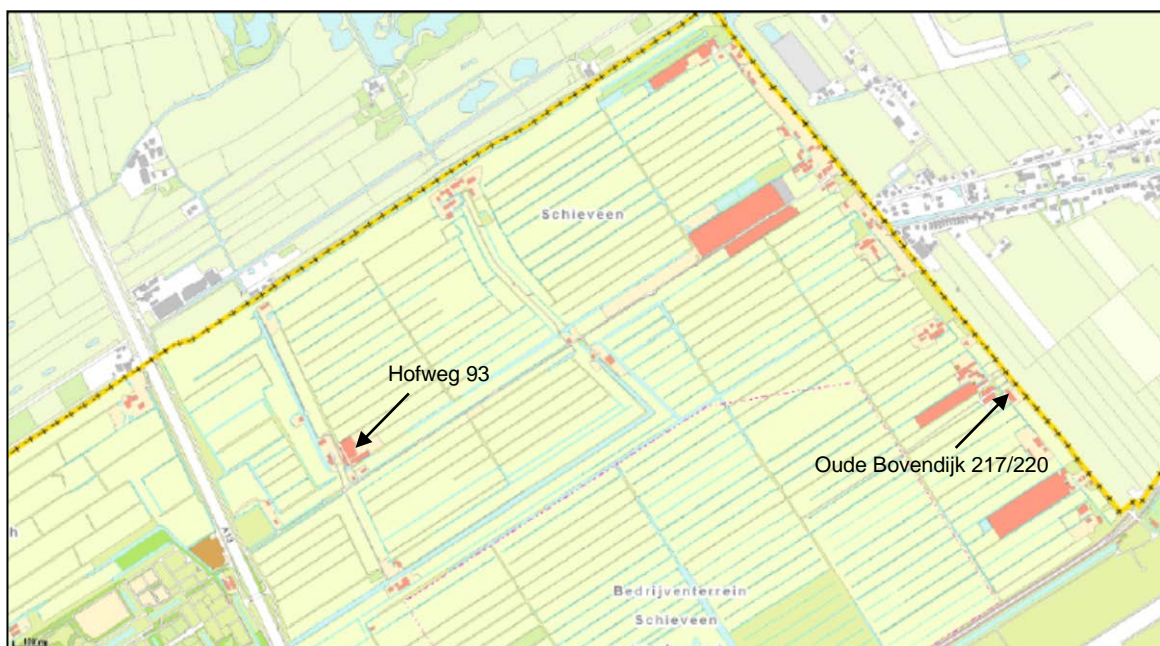
Figuur 2: Bestemmingsplangebied Polder Schieveen

2.2 Huidig functioneren van het plangebied

In de huidige situatie functioneert het plangebied vrijwel geheel als agrarisch gebied (weiland en boerderijen) en wordt als zodanig beheerd, met overwegend veehouderij (koeien, schapen, paarden). Daarnaast vormt het gebied een belangrijk weidevogelgebied.

2.3 Ontwikkellocaties

Zoals aangegeven is reeds eerder een bestemmingsplantoets uitgevoerd. Hierbij is het Natuur- en Recreatieplan getoetst, alsmede een aantal concrete ontwikkelingen (voornamelijk woningbouw en functieveranderingen). In de tussengelegen periode zijn er echter nog een aantal ontwikkelingen bijgekomen. Deze worden hieronder toegelicht.

Figuur 3: onderzochte locaties binnen Polder Schieveen

Bij onderstaande locaties dient het bestemmingsplan ontwikkelingen mogelijk te maken:

1. Oude Bovendijk 217/220

Een educatieve schapenboerderij met schapenstal, groentekas/tuin, boomgaard en een speeltuin, mobiel stadsherdersmuseum en educatief centrum.

2. Hofweg 93

Een rundveehouderij en loonwerkbedrijf met multifunctionele ruimte waar groepen ontvangen kunnen worden. Ook het aanbieden van overnachtingsmogelijkheden wordt overwogen.

3. Wetgeving en beleid

Voordat een bestemmingsplan kan worden vastgesteld of daarin een wijzigingsbevoegdheid kan worden opgenomen is het van belang om vast te stellen of het plan of wijzigingsbevoegdheid niet in strijd is met relevante wet- en regelgeving. Daartoe dient onder andere een onderzoek in het kader van de natuurwetgeving plaats te vinden.

In Bijlage 1 wordt het voor ecologie, flora en fauna relevante wettelijke kader geschetst. De eerste stap bestaat meestal uit het uitvoeren van een verkennend onderzoek (VO). In dit VO wordt het effect van de werkzaamheden die voortvloeien uit het plan of de wijziging beoordeeld op (mogelijk) aanwezige beschermde soorten (Flora- en faunawet) en beschermde gebieden (Natuurbeschermingswet en/of EHS) binnen de invloedssfeer van het plangebied. Wanneer geen effecten worden verwacht kan het bestemmingsplan worden vastgesteld of gewijzigd.

3.1 Het bestemmingsplan en natuurwetgeving

De flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet (bijlage 1) kennen geen procedurele vereisten bij het opstellen van ruimtelijke plannen. In de toelichting van het bestemmingsplan dient te worden gemotiveerd dat het plan aanvaardbaar is vanuit het oogpunt van de flora- en faunawet en Natuurbeschermingswet. Het begrip 'aanvaardbaar' betekent dat bij de uitvoering van het plan een vrijstelling geldt of een ontheffing mogelijk is. Bij vaststelling van het (ontwerp-) bestemmingsplan dient de aanvaardbaarheidstoets aan de Flora- en Faunawet en Natuurbeschermingswet dus uitgevoerd te zijn.

Wanneer geen effecten worden verwacht kan het bestemmingsplan worden vastgesteld of gewijzigd. Wanneer wel effecten kunnen worden verwacht wordt doorgaans aan de hand van kennis over de mogelijkheden tot het verkrijgen van een ontheffing ingeschat of de Flora- en faunawet wel of geen belemmering is voor het vaststellen of wijzigen van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan wordt dan dus op basis van 1) de ecologische quickscan en 2) de verwachting dat een ontheffing wel mogelijk is vastgesteld.

Uit recente jurisprudentie¹ volgt echter dat de mogelijkheid tot het verkrijgen van een ontheffing feitelijk pas duidelijk wordt in een ontheffingsprocedure. Bij het vaststellen van een bestemmingsplan of het opnemen of doorvoeren van een wijzigingsbevoegdheid dient dus in principe altijd een nader onderzoek plaats te vinden. Een ecologische quickscan is alleen afdoende wanneer daaruit blijkt dat in het plangebied geen beschermde soorten voorkomen of dat deze beschermde soorten geen enkele hinder ondervinden van de activiteiten die voortvloeien uit de voorgenomen wijzigingen.

De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) van het Ministerie van Economische zaken adviseert daarom de volgende werkwijze:

- laat, wanneer beschermde soorten niet op voorhand kunnen worden uitgesloten, altijd een nader onderzoek uitvoeren;

¹ Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State in uitspraken van; 29 december 2010, 27 april 2011 en 27 maart 2013.

- zijn beschermde soorten aanwezig en zijn er plannen om op de korte termijn activiteiten te ontplooiën, vraag dan een ontheffing aan, en stel het bestemmingsplan vast na het afgeven van de ontheffing;
- zijn beschermde soorten aanwezig en zijn de plannen nog niet concreet (bijvoorbeeld bij het opnemen van een wijzigingsbevoegdheid) beargumenteer in het bestemmingsplan dan goed dat het verkrijgen van een ontheffing in de lijn der verwachting ligt. Dit kan door het opnemen van mitigerende maatregelen in het bestemmingsplan en het verwijzen naar afgegeven ontheffingen in vergelijkbare situaties.

Bij ruimtelijke activiteiten die binnen een bestaande bestemming vallen (bijvoorbeeld sloop en nieuwbouw van woningen) hoeft in het kader van het bestemmingsplan geen flora en faunaonderzoek uitgevoerd te worden. Wel dient voorafgaand aan de uitvoering van deze plannen nog een flora- en faunaonderzoek te worden uitgevoerd. Bij nieuwe ontwikkelingen die worden opgenomen in het bestemmingsplan waarbij mogelijk beschermde soorten worden verwacht waarop een negatief effect kan optreden kan nader onderzoek noodzakelijk zijn. Het bestemmingsplan dient namelijk aan te tonen dat er geen negatieve effecten op beschermde soorten worden verwacht of, indien dit wel het geval is, dat er redelijkerwijs verwacht kan worden dat een ontheffing van de flora- en faunawet mogelijk is. Pas dan mag het bestemmingsplan worden vastgesteld. Indien er in de toekomst alsnog andere ontwikkelingen gepland worden, waarbij een bestemmingsplanwijziging of projectbestemmingsplan noodzakelijk is, dan dient ook voor deze ontwikkeling opnieuw getoetst te worden aan natuurwetgeving. Mogelijk kan hieruit volgen dat nader onderzoek noodzakelijk is.

3.1.1 Relevantie voor dit bestemmingsplan

Voor de ontwikkelingen die in deze rapportage zijn onderzocht en worden opgenomen in het bestemmingsplan Polder Schieveen is alleen de Flora- en Faunawet relevant. Er liggen geen gebieden in de omgeving die beschermd zijn onder de Natuurbeschermingswet (Natura 2000). Effecten op gebieden beschermd onder de Natuurbeschermingswet zijn dan ook niet aan de orde en worden in deze toets niet verder beschouwd.

3.1.2 Aanbevelingen vanuit wetgevend kader

Het is de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer om na te gaan in hoeverre nader onderzoek en/of een ontheffing in het kader van de flora- en faunawet noodzakelijk is bij nieuwe ontwikkelingen, zoals sloop, nieuwbouw en ingrijpende renovaties, maar ook bij wijzigingen in watergangen/partijen en het rooien van bomen en struiken. Dit dient voorafgaand aan de aanvang van de uitvoering te gebeuren en geldt bij alle ruimtelijke ontwikkelingen, ongeacht of deze binnen het bestemmingsplan opgenomen worden of niet. Mogelijk worden n.a.v. de voorgenomen ontwikkelingen eisen gesteld aan de uitvoering en geldt een compensatieplicht. Het is aan te bevelen hier in een vroeg stadium rekening mee te houden. De doorlooptijd van onderzoek in het kader van de flora- en faunawet kan namelijk in het ongunstigste geval oplopen tot 2 jaar. Daarnaast geldt bij werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling altijd de zorgplicht conform artikel 2 van de Flora- en Faunawet.

Het toets t.a.v. natuurwet- en regelgeving voor bestemmingsplan dient aan te tonen dat natuurwet- en regelgeving vaststelling van het bestemmingsplan niet belemmerd.

3.2 Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De Provincie Zuid-Holland heeft in 1996 tussen de Rottemeren en Akerdijkse Plassen een ecologische verbinding aangewezen in het kader van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS 32). Ten tijden van de ontwikkeling van het Natuur- en recreatieplan was dit het vigerende kader. Met het afsluiten van het bestuursakkoord Natuur tussen de provincies en het Rijk in 2012 heeft het natuurbeleid een andere koers gekregen. Het kabinet heeft daarop een herijking van de EHS aangekondigd en de budgetten voor natuur naar beneden bijgesteld. Met het Lenteakkoord 2012 is het budget voor natuur weer iets opgehoogd. De bezuinigingen zetten druk op de wijze waarop de natuurontwikkeling in Nederland tot nu toe werd aangepakt. De EHS moest compacter, met minder (financiële) middelen en een langere realisatietermijn. Dit heeft geleid tot de herijkte EHS. In Zuid-Holland hebben PS op 11 december 2013 de omvang en de ligging van de herijkte EHS vastgesteld. Figuur 4 toont de situatie zoals nu bekend op basis van gegevens PZH en Esri Arcgis Open Data. De locaties Oude Bovendijk 217/220 is op enige afstand van de EHS gebieden gelegen. De locatie Hofweg 93 grenst aan gebied wat onderdeel uitmaakt van de EHS (weilanden). De ontwikkelingen zijn echter beperkt tot eigen terrein/erven en vinden niet plaats op weilanden. Effecten op de EHS zijn dan ook niet te verwachten.

figuur 4: Ligging EHS gebieden (groen = bestaande + nieuwe natuur), bron: Arcgis.com, PZH

Naast de EHS heeft de Provincie Zuid Holland ook 'belangrijke weidevogelgebieden aangewezen in Polder Schieveen. Deze zijn gelegen op weilanden verspreid door de Polder. De voorgenomen ontwikkelingen aan de Oude Bovendijk 217/220 en Hofweg 93 vinden plaats op eigen terrein (erf). Er zijn geen ontwikkelingen op weilanden aan de orde, effecten op gebied aangewezen als weidevogelgebied is dan ook niet aan de orde.

3.3 De Rotterdamse Natuurkaart

Op 18 maart 2014 is door B&W de Rotterdamse Natuurkaart vastgesteld. In dit beleidsinstrument zijn de ambities van de gemeente Rotterdam op het gebied van de ecologie en natuur vastgelegd. Ingezet wordt op het verbinden van gebieden waar ecologische kwaliteit aanwezig is. In het kaartgedeelte van de Rotterdamse Natuurkaart is de ecologische structuur van de gemeente Rotterdam op hoofdlijnen weergegeven. De kaart geeft kerngebieden waar hoge ecologische waarden aanwezig zijn of verwacht kunnen worden en de reeds aanwezige verbindingzones tussen deze kerngebieden en de verbindingzones met de EHS. De Rotterdamse Natuurkaart signaleert ook de knelpunten in de ecologische structuur. De Natuurkaart dient bij elke bestemmingsplantoets betrokken te worden. Indiener sprake is van aantasting van gebieden die zijn gekenmerkt als ecologische verbinding of kerngebied dan dient de afweging te worden gemaakt of ontwikkelingen zodanig kunnen worden ingepast dat ze geen effecten veroorzaken.

De Noordrand opgenomen als een belangrijk gebied met natuurwaarden. De voorgenomen ontwikkelingen die in deze bestemmingsplantoets worden onderzocht zijn allemaal van lokaal karakter. Volgens de kaart is Hofweg 93 wel gelegen nabij een gebied aangewezen als EHS. Ontwikkelingen vinden echter uitsluitend plaats binnen erfbegrenzing (niet op/in aangrenzend weiland). Het is daardoor uitgesloten dat er negatieve effecten zijn te verwachten op de EHS en dat huidige kwaliteiten worden aangetast.

3.4 Rotterdams duurzaamheidsbeleid en ecologie

In de Rotterdamse Natuurkaart is geen verbinding gemaakt met het Rotterdams duurzaamheidsbeleid ondanks de bijdrage die de stedelijke ecologie kan geven aan het beperken van een aantal risico's door klimaatverandering.

Het Rotterdams duurzaamheidsbeleid is vastgelegd in het Programma Duurzaam.

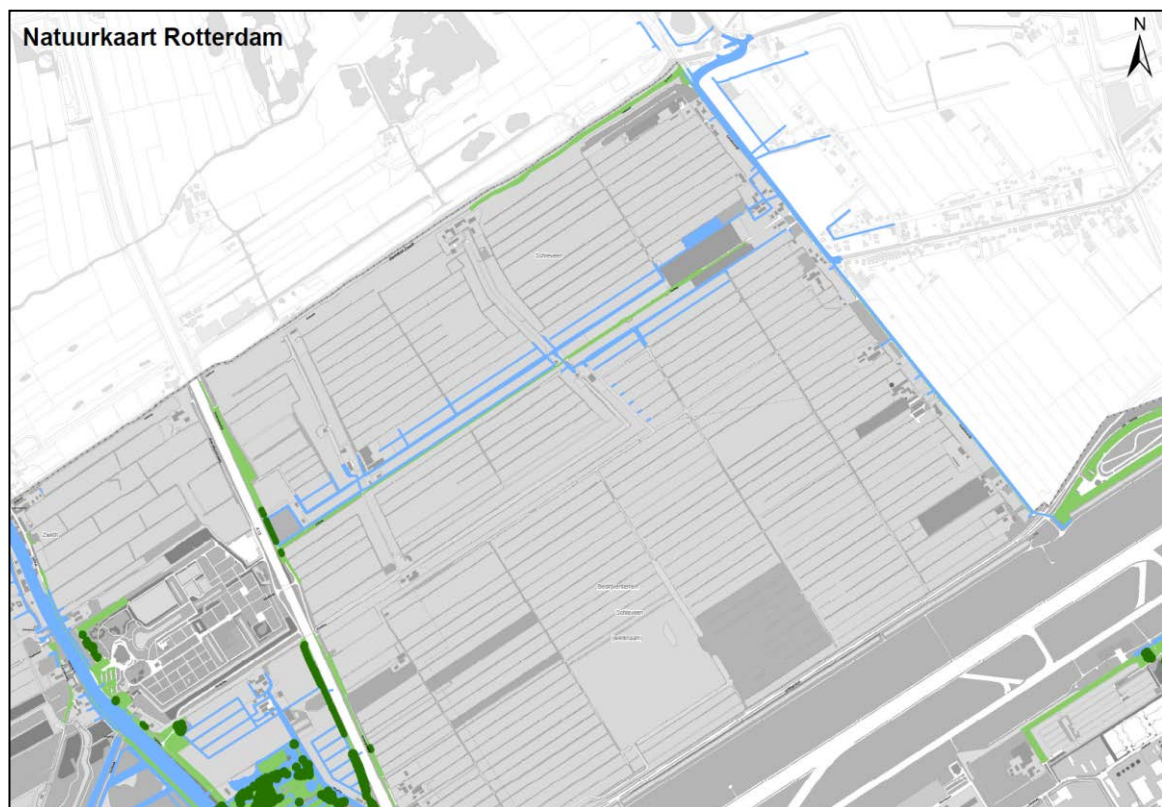
In **Programma Duurzaam** staan de volgende ambities:

- Elke ontwikkeling moet leiden tot een meer gezonde, groene, kindvriendelijk en schone leefomgeving;
- Elke ontwikkeling moet leiden tot waardecreatie en toekomstbestendigheid;
- Elke ontwikkeling moet leiden tot minimaal 50% CO₂-reductie en 100% climateproof in 2025.

4. Beschrijving natuurwaarden per projectlocatie

4.1 Algemeen

Alle locaties zijn gelegen binnen het bestemmingsplangebied "Polder Schieveen". Het betreft een overwegend agrarisch gebied bestaande uit weilanden en (polder)sloten. Bebouwing betreft veelal boerderijen met groenelementen op het erf. Langs een aantal grotere watergangen staan wilgen. In het zuidelijk deel ligt een reserveringsgebied wat mogelijk in de toekomst nog gebruikt zal worden om bedrijventerrein te realiseren. Dit heeft nu de bestemming 'tijdelijke natuur'. Op de Natuurkaart, die per 18-03-2014 bestuurlijk is vastgesteld, zijn ecologische routes en kerngebieden weergegeven. Hierbij is nadrukkelijk gekeken naar verbindingen/kerngebieden waarbij de combinatie bomen en water aanwezig is. In figuur 5 zijn de verbindingen en kerngebieden weergegeven in en rond bestemmingplangebied.

figuur 5: ecologisch potentiële verbindingen zoals vastgelegd in de Rotterdamse Natuurkaart (plangrens bij benadering)

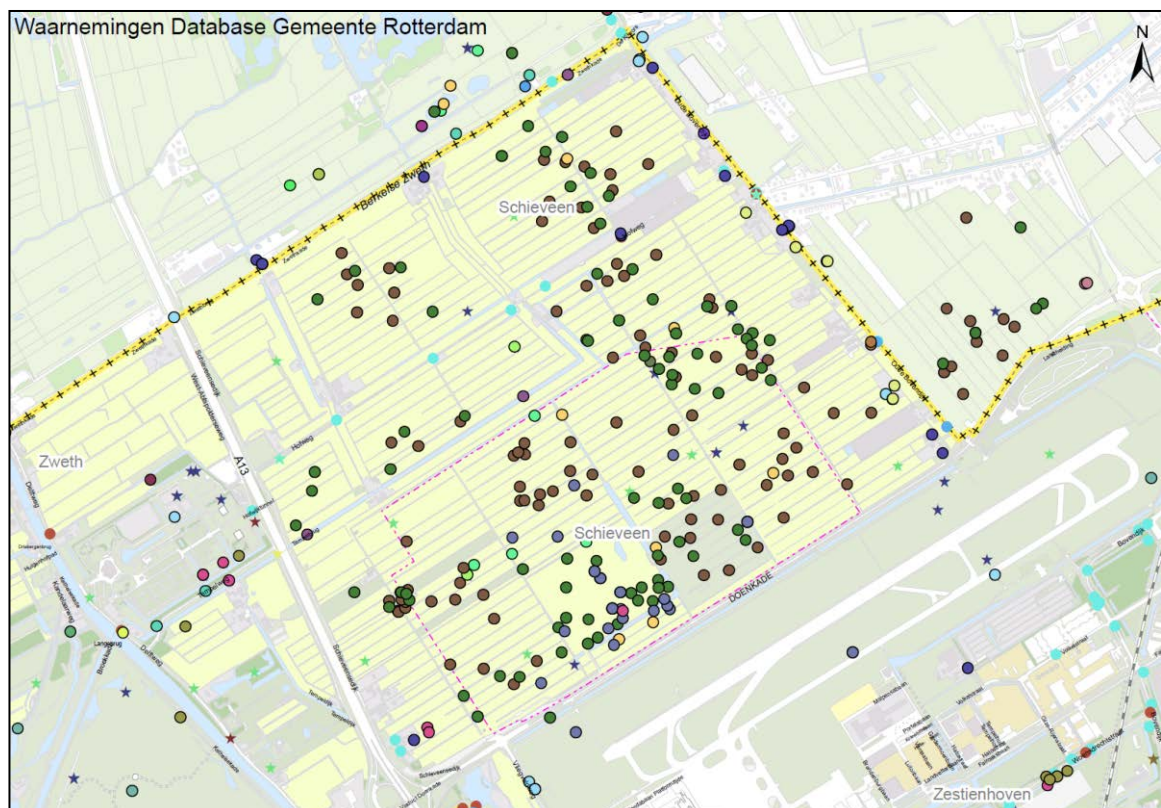
Hieruit is op te maken dat binnen het bestemmingsplan de belangrijke ecologische verbindingen vooral de grotere watergangen en poldersloten betreffen. Deze hebben ook aansluiting op wateren buiten het bestemmingsplangebied. Verder loopt er langs de Hofweg een groen lint wat aansluit op een groene route langs de Schieveense Dijk. De grotere ecologische verbindingen en kerngebieden liggen echter buiten Schieveen, zoals landgoed de Tempel. De ontwikkelingen die in dit verkennend onderzoek worden onderzocht zijn echter van lokaal karakter, ontwikkelingen

vinden overwegend plaats op erf/grond behorend bij de boerderijen/woningen. Effecten op de ecologische verbindingen die door Schieveen lopen als gevolg van deze ontwikkelingen worden dan ook niet verwacht.

4.2 Eerder onderzoek en natuurdatabase Rotterdam

Binnen en direct rond het bestemmingsplangebied zijn in het verleden diverse onderzoek uitgevoerd. Naast onderzoeken die vanuit Gemeente Rotterdam zelf zijn ingezet ook onderzoeken in opdracht van Natuurmonumenten (o.a. broedvogelonderzoek door Van Der Helm), n als toekomstig beheerder van een deel van Polder Schieveen. Resultaten worden in dit verkennend onderzoek gebruikt, voor zover relevant en nog actueel (flora en faunawet geeft aan dat natuurgegevens max. 3 jaar oud mogen zijn).

Voor een verdere indicatie van natuurwaarden is gebruik gemaakt van de Rotterdamse database Natuur update 2014. Hierin zijn alle waarnemingen flora en fauna opgenomen binnen gemeente Rotterdam van de afgelopen jaren (2007-2013). Het ontbreken van waarnemingen kan betekenen dat een soort ter plaatse niet voorkomt maar het kan ook betekenen dat er op die plaats nog geen onderzoek is gedaan. In figuur 6 zijn de, in de database opgenomen, waarnemingen van alle beschermde soorten weergegeven die bekend zijn binnen Polder Schieveen.

Figuur 6: waarnemingen natuurdatabase Gemeente Rotterdam

Wat direct opvalt is dat binnen het bestemmingsplangebied aardig wat waarnemingen gedaan zijn. Echter moet hierbij vermeld worden dat het overgrote deel hiervan vogelwaarnemingen betreft. En hieronder weer veelal weidevogels. Echter zitten er ook waarnemingen van vogels

tussen die jaarrond beschermd zijn (zoals roofvogels). Daarnaast bevat de database diverse waarnemingen van vleermuizen. Waarnemingen van beschermde soorten uit andere soortgroepen zijn niet vanuit de database beschikbaar. Het betreft dan bijvoorbeeld soorten uit de soortgroepen flora en vissen. Dit kan te maken hebben met het feit dat deze waarnemingen verouderd zijn en daardoor vervallen. De database gaat namelijk tot maximaal 5 jaar terug en wordt jaarlijks vernieuwd. Aanwezigheid van o.a. beschermde vissoorten in Polder Schieveen is echter wel bekend. Naast de beschermde soorten bevat de database ook waarnemingen van rode lijst soorten. Het betreft hier dan naast vogels overwegend flora en in beperkte mate vlinders en libellen. De rode lijst heeft echter geen juridische status. Soorten die alleen op de rode lijst staan, maar niet daarnaast ook onder de Flora- en faunawet beschermd worden hoeven dus in principe niet specifiek getoetst te worden t.b.v. het bestemmingsplan. In het verkennend onderzoek worden ze echter wel meegenomen, maar eventuele vervolgacties die hieruit voortvloeien zijn dan meer aanbevelingen. Alleen als soorten (daarnaast) ook onder de Flora- en Faunawet beschermd worden zijn er meer strikte voorwaarden aan verbonden die van invloed kunnen zijn op het bestemmingsplan.

4.3 Locatie Oude Bovendijk 217

De locatie Oude Bovendijk 217 betreft een gemeenschapsgebouw genaamd 'de zwaluw'. Aangrenzend aan het gebouw bevindt zich een ander pand, Oude Bovendijk 216. Hier zijn echter (voor zover bekend) geen ontwikkelingen aan de orde, dus deze woning valt buiten de scope van het onderzoek. Rondom het gebouw Oude Bovendijk 217 is overwegend verharding aanwezig (figuur 7). Aan de voorzijde ook een ruime parkeerplaats. Gedurende het veldbezoek was het niet mogelijk om de achterzijde van de locatie Oude Bovendijk 217 te bekijken, aangezien dit afgesloten was middels een hekwerk. De beoordeling is dus gemaakt aan de hand van wat vanaf de voorzijde zichtbaar was (naast gebruikt luchtfoto's en waarnemingen), de luchtfoto, beschikbare waarnemingen. Op de luchtfoto is te zien dat het terrein aan de achterzijde ook deels verhard. Verder staan hier enkele bomen en grenst het perceel aan een kleine watergang.

figuur 7: luchtfoto Oude Bovendijk 217 (rode stippellijn) en Oude Bovendijk 220 (blauwe stippellijn), bij benadering en exclusief weilanden

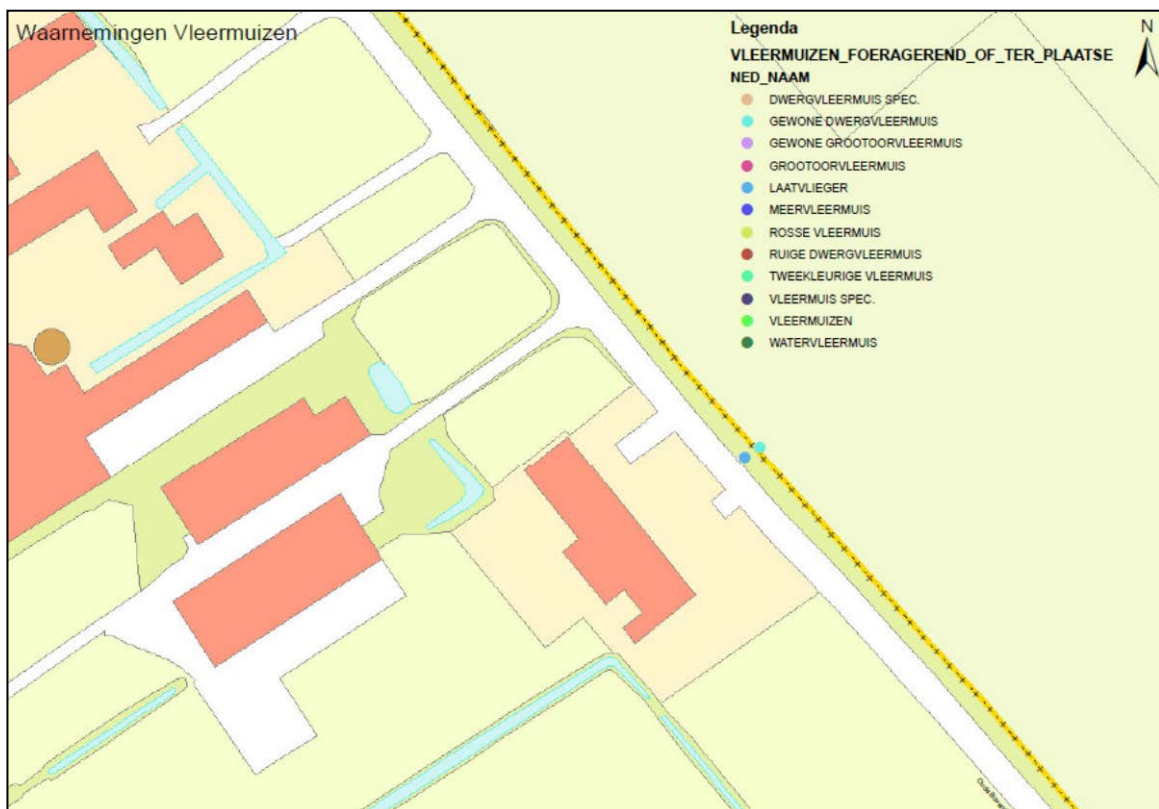
4.3.1 Kleine Grondgebonden Zoogdieren

Meer algemeen beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten zijn zeker te verwachten in een gebied als Polder Schieveen. De combinatie van uitgestrekte weilanden, veehouderijen (o.a. stallen) en boerderijen met veel groen op het erf bieden geschikt leefgebied aan diverse soorten. Het betreft dan soorten als mol, egel, konijn, huisspitsmuis, veldmuis, haas en zelfs vos. Een aantal van deze soorten zal ook op en rond erven van boerderijen voorkomen. Ook bij Oude Bovendijk 217 zijn (een deel van) deze soorten niet uit te sluiten, zeker daar waar wat meer groene elementen zijn rond het gebouw. Al deze hierboven genoemde soorten zijn algemeen beschermd en vallen in tabel 1 van de Flora- en faunwet. Dit houdt in dat er een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel dient altijd de zorgplicht te worden nageleefd.

Strikt beschermde grondgebonden zoogdieren komen slechts sporadisch voor binnen de Gemeente Rotterdam en stellen bovendien strikte eisen aan hun leefomgeving. Voor Polder Schieveen betreft het dan vooral waterspitsmuis. Aanwezigheid is tot op heden echter nooit vastgesteld. In de huidige situatie is het gebied ook niet optimaal geschikt, de waterspitsmuis is kritisch m.b.t. het leefgebied, wat overwegend bestaan uit natte, moerasachtige oeverzones. Op de locatie Oude Bovendijk 217 is deze soort op voorhand uit te sluiten.

4.3.2 Vleermuizen

Zoals in figuur 8 is te zien zijn er slecht twee waarnemingen bekend van vleermuizen nabij de locatie Oude Bovendijk 217. Deze zijn gedaan langs de watergang.

figuur 8: waarnemingen vleermuizen Oude Bovendijk 217 en 220

Het betrof resp. een waarneming van Gewone Dwergvleermuis en Laatzvlieger. Beide soorten zijn uitgesproken gebouwbewoners. Het gebouw aan de Oude Bovendijk 217 is nooit gericht onderzocht. Het biedt echter wel potenties voor vleermuizen, gezien de aanwezigheid van gevelbetimmeringen, her en der losliggende/verschoven dakpannen en scheuren/spleten in de bakstenen muren (figuur 9/10). Aangezien er meer noordelijk aan de Oude Bovendijk wel verblijfplaatsen zijn aangetroffen zijn ook zeker op deze locatie verblijfplaatsen niet op voorhand uit te sluiten. Indien er (externe) veranderingen aan het gebouw worden uitgevoerd kan dit leiden tot negatieve effecten op (verblijfplaatsen van) vleermuizen. De locatie zal als foerageergebied minder geschikt zijn, gezien het grotendeels ontbreken van opgaand groen i.c.m. watergangen, waarbij het groen (bomen) beschutting biedt. De Oude Bovendijk maakt mogelijk deel uit van een vliegroute.

Figuur 9 en 10: resp. de voorzijde van de school en zicht op dak en aangrenzend woonhuis

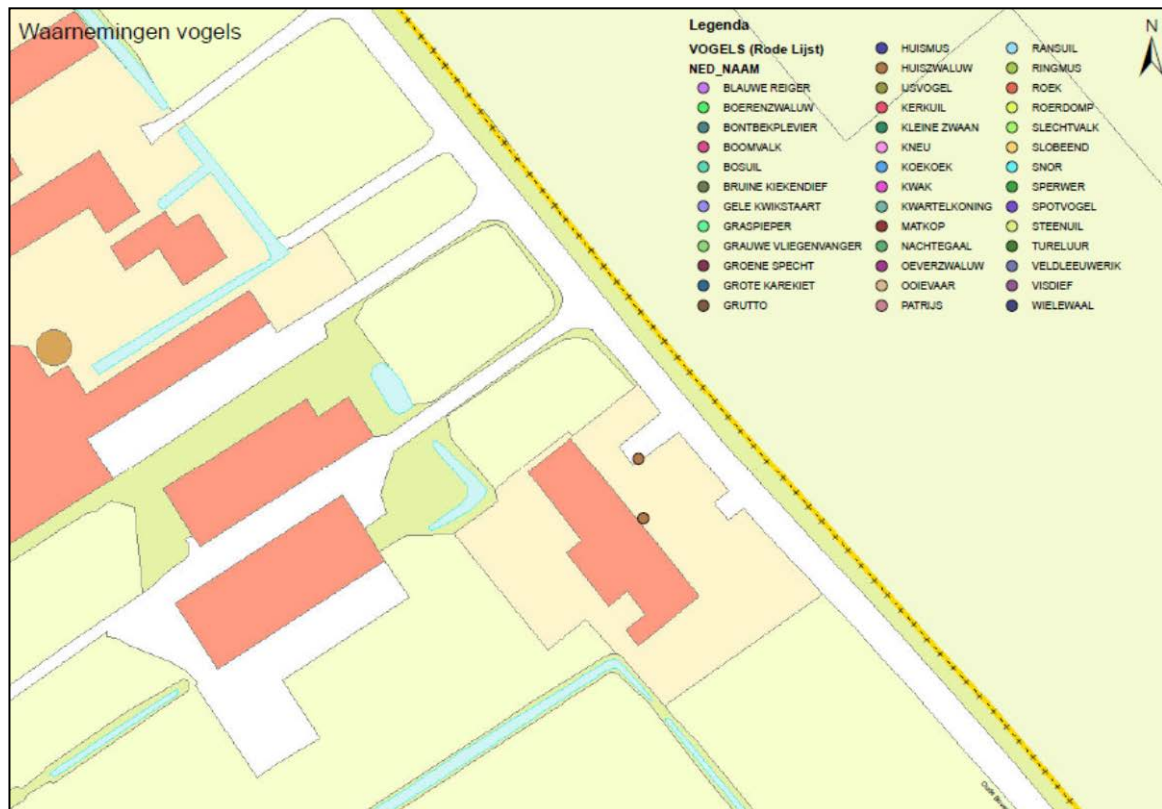
4.3.3 Vogels

Het gebouw "De Zwaluw" aan de Oude Bovendijk 217 is al sinds lange tijd een belangrijke broedplaats voor vele huiszwaluwen en de enige bekende locatie binnen Polder Schieveen. Ook tijdens het veldbezoek werden al diverse huiszwaluwen waargenomen. Dit wordt ook gestimuleerd doordat onder het houtbeschoot bij de dakgoot diverse kunstnesten zijn opgehangen specifiek voor huiszwaluw (overigens ook geschikt voor boerenzwaluw, maar dan hangen ze veelal in stallen). Naast de kunstnesten zijn echter ook vele eigen nesten gebouwd.

Figuur 11 en 12: resp. de diverse zwaluwnesten (ook kunstnesten) en het gebouw van een afstand

De waarnemingen van huiszwaluw komen ook terug in Natuur database van Gemeente Rotterdam. Echter zijn er geen andere waarnemingen bekend van bijvoorbeeld jaarrond beschermd soorten (zoals huismus en gierzwaluw) op deze locatie. Tijdens het veldbezoek zijn hier ook geen huismussen gezien of gehoord.

Figuur 13: waarnemingen rode lijst vogels (van jaarrond vogels zijn hier geen waarnemingen bekend)

Voor roofvogels is deze locatie niet erg geschikt. Het ontbreekt aan voldoende opgaande begroeiing (grote bomen). Nestplaatsen van bijvoorbeeld uilen zijn wel in de omgeving aanwezig maar vaak wordt hiervoor een kast gebruikt. Op de locatie zijn geen nestkasten voor roofvogels aanwezig.

4.3.4 Overige soortgroepen

Uit overige soortgroepen (vissen, flora, amfibieën, reptielen, insecten) worden geen strikt beschermde soorten verwacht op de locatie Oude Bovendijk 217. De locatie is ongeschikt voor strikt beschermde soorten uit deze soortgroepen (overwegend verhard, geen waterelementen). Voor meer algemene amfibieën zoals gewone pad en bruine kikker kan het terrein achter het gebouw nog wel onderdeel zijn van landbiotoop. Beide soorten vallen echter in tabel 1 waarvoor ene vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel is altijd de zorgplicht van toepassing.

4.4 Oude Bovendijk 220

De locatie Oude Bovendijk 220 (figuur 6) kon in het geheel niet in het veld worden onderzocht, aangezien het niet is gelukt om tijdig toestemming te krijgen het terrein te betreden. Prive-terreinen worden nooit zonder voorafgaande toestemming van de eigenaar terrein betreden. Voor de beoordeling van Oude Bovendijk 220 zal dan ook vooral gebruikt worden gemaakt van luchtfoto's en beschikbare waarnemingen. De locatie is ook maar klein en bestaat uit een woning met aangrenzende stal en nog een grote, vrijstaande stal. Middels een watergang en haag is dit perceel afgeschermd van het aangrenzende perceel Oude Bovendijk 220a. Rondom de stallen is overwegend verharding aanwezig. De woning heeft een kleine voortuin. Langs de toegangsweg staan enkele bomen.

4.4.1 Kleine Grondgebonden Zoogdieren

Meer algemeen beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten zijn zeker te verwachten in een gebied als Polder Schieveen. De combinatie van uitgestrekte weilanden, veehouderijen (o.a. stallen) en boerderijen met veel groen op het erf bieden geschikt leefgebied aan diverse soorten. Het betreft dan soorten als mol, egel, konijn, huisspitsmuis, veldmuis, haas en zelfs vos. Een aantal van deze soorten zal ook op en rond erven van boerderijen voorkomen. Ook bij Oude Bovendijk 220 zijn (een deel van) deze soorten niet uit te sluiten, zeker daar waar wat meer groene elementen zijn rond het gebouw. Al deze hierboven genoemde soorten zijn algemeen beschermd en vallen in tabel 1 van de Flora- en faunawet. Dit houdt in dat er een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel dient altijd de zorgplicht te worden nageleefd.

Strikt beschermde grondgebonden zoogdieren komen slechts sporadisch voor binnen de Gemeente Rotterdam en stellen bovendien strikte eisen aan hun leefomgeving. Voor Polder Schieveen betreft het dan vooral waterspitsmuis. Aanwezigheid is tot op heden echter nooit vastgesteld. In de huidige situatie is het gebied ook niet optimaal geschikt, de waterspitsmuis is kritisch m.b.t. het leefgebied, wat overwegend bestaat uit natte, moerasachtige oeverzones. Op de locatie Oude Bovendijk 220 is deze soort op voorhand uit te sluiten.

4.4.2 Vleermuizen

De gebouwen zijn niet van dichtbij bekeken, omdat het niet gelukt was tijdig toestemming te krijgen om het terrein te betreden. Op basis van de luchtfoto's en vanaf het terrein Oude Bovendijk 217 was echter een redelijke inschatting te maken. De locatie bestaat uit een woonhuis met aangebouwde stal (figuur 14). Daarnaast bevindt zich nog een grote vrijstaande stal. Stallen zijn over het algemeen niet geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Dat geldt in ieder geval voor de vrijstaande (schapen)stal bij Oude Bovendijk 220. Deze is opgetrokken uit een bakstenenmuur (geen spouw) en dakbedekking van golfplaten. De woning is wel geschikt als verblijfplaats, maar deze is dan ook voorzien van een spouwmuur, betimmering en een pannendak. De aangrenzende stal daarentegen is vrijwel geheel opgetrokken uit golfplaten. Rondom de woning zijn kleinschalige groenelementen aanwezig. Dit biedt geschikt foerageergebied voor vleermuizen. Gezien dat er langs de Oude Bovendijk diverse verblijfplaatsen zijn aangetroffen en ook foeragerende dieren op erven van boerderijen zal dat ook hier het geval zijn. Een essentieel foerageergebied zal het erf van Oude Bovendijk 220 echter niet zijn, gezien de kleinschaligheid van de groenelementen. Soorten die hier verwacht kunnen

worden zijn vooral meer algemene vleermuissoorten als gewone en ruige dwergvleermuis. Laatvlieger is echter ook op korte afstand van Oude Bovendijk waargenomen (figuur 8).

Figuur 14: boerderij Oude Bovendijk 220

4.4.3 Vogels

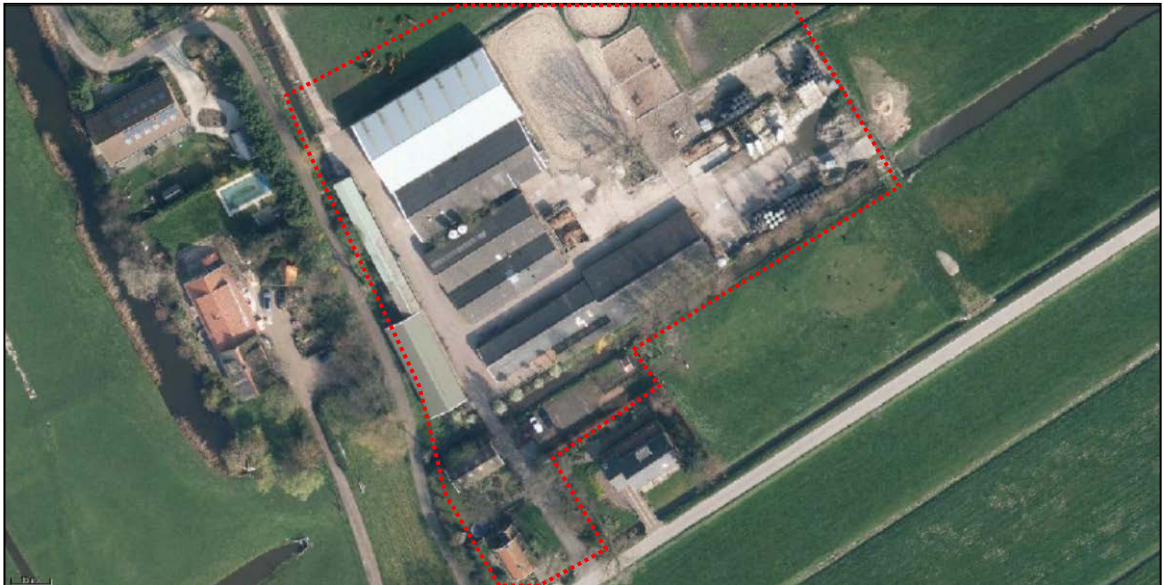
Er zijn in de natuurdatabase geen waarnemingen opgenomen van jaarrond beschermde vogelsoorten op deze locatie. Ook uit broedvogelonderzoek van o.a. Van der Helm zijn geen waarnemingen van jaarrond beschermde soorten hier bekend. Echter, gezien de inrichting van het gebied met kleinschalige groenelementen en een woning met pannendak zijn soorten als huismuis hier zeker niet op voorhand uit te sluiten. Uit het broedvogelonderzoek van Van der Helm komt wel naar voren dat de er boerenzwaluw voorkomt. Dit is niet heel verassend, want in polder Schieveen komt boerenzwaluw vrijwel bij elke veehouderij voor. De stallen zijn uitstekende plekken om in te broeden en te jagen.

4.4.4 Overige soortgroepen

Uit overige soortgroepen (vissen, flora, amfibieën, reptielen, insecten) worden geen strikt beschermde soorten verwacht op de locatie Oude Bovendijk 220. De locatie is ongeschikt voor strikt beschermde soorten uit deze soortgroepen (overwegend verhard). Meer algemene amfibieën zoals gewone pad en bruine kikker zijn wel te verwachten, gezien aanwezigheid van kleine waterelementen nabij de woning. De groenere delen van het erf kunnen ook landbiotoop zijn. Beide soorten vallen echter in tabel 1 waarvoor ene vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel is altijd de zorgplicht van toepassing

4.5 Locatie Hofweg 93

Deze locatie is relatief groot (figuur 15). De woning staat direct langs de Hofweg, maar het grootste deel van het terrein bevindt zich daarachter. Hier staan vooral stallen en schuren. Het grootste deel is verhard. Achter de stallen bevindt zich een opslagterrein. Het meeste groen is echter vooral nabij de Hofweg (rond de woning) aan de linkerkzijde van de langwerpige stal op het noordwestelijke deel van het terrein. Rondom het terrein met stallen en schuren liggen watergangen. De woning wordt gescheiden van het overige gedeelte van het terrein door 1 van deze watergangen (toegang middels ene brug).

Figuur 15: locatie hofweg 93 (begrenzing bij benadering, exclusief weilanden)

4.5.1 Kleine Grondgebonden Zoogdieren

Meer algemeen beschermde, grondgebonden zoogdiersoorten zijn zeker te verwachten in een gebied als Polder Schieveen. De combinatie van uitgestrekte weilanden, veehouderijen (o.a. stallen) en boerderijen met veel groen op het erf bieden geschikt leefgebied aan diverse soorten. Het betreft dan soorten als mol, egel, konijn, huisspitsmuis, veldmuis, haas en zelfs vos. Een aantal van deze soorten zal ook op en rond erven van boerderijen voorkomen. Ook bij Hofweg 93 zijn (een deel van) deze soorten niet uit te sluiten, zeker daar waar wat meer groene elementen zijn rond het gebouw. Al deze hierboven genoemde soorten zijn algemeen beschermd en vallen in tabel 1 van de Flora- en faunwet. Dit houdt in dat er een vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel dient altijd de zorgplicht te worden nageleefd.

Strikt beschermde grondgebonden zoogdieren komen slechts sporadisch voor binnen de Gemeente Rotterdam en stellen bovendien strikte eisen aan hun leefomgeving. Voor Polder Schieveen betreft het dan vooral waterspitsmuis. Aanwezigheid is tot op heden echter nooit vastgesteld. In de huidige situatie is het gebied ook niet optimaal geschikt, de waterspitsmuis is kritisch m.b.t. het leefgebied, wat overwegend bestaan uit natte, moerasachtige oeverzones. Op de locatie Hofweg 93 is deze soort op voorhand uit te sluiten.

4.5.2 Vleermuizen

De ontwikkelingen vinden plaats op het grote terrein wat op korte afstand van de woning is gelegen. De woning zelf (Hofweg 93) grenst direct aan de weg. Het overgrote deel van het terrein achter te woning is verhard en bebouwd met stallen en schuren. Zowel de stallen als de schuren zijn ongeschikt voor vleermuizen. Ze zijn ofwel geheel uit golfplaten opgetrokken, danwel met betonmuren of zelfs bijna geheel van hout. Aanwezigheid van verblijfplaatsen vleermuizen is dan ook uit te sluiten. Een groot deel van het terrein wordt ook gebruikt als opslagplaats. Feitelijk alleen de woning is geschikt als verblijfplaats.

Figuur 16 en 17: terrein van Hofweg 93

4.5.3 Vogels

De situatie is vergelijkbaar met Oude Bovendijk 220. Tijdens het veldbezoek is boerenzwaluw gezien. Uit broedvogelonderzoek van Van Der Helm blijkt ook dat hier broedplaatsen aanwezig zijn. Dit is ook te verwachten, gezien de vele veestallen. In de natuurdatabase zijn geen waarnemingen van Jaarrond beschermde vogels bekend op deze locatie. Er zijn tijdens het veldbezoek ook geen aanwijzingen gevonden dat deze hier zouden zitten (zoals huismus of uilen). In het broedvogelonderzoek van Van der Helm wordt wel melding gemaakt van Ransuil, maar de nestplaats bevindt zich zeer waarschijnlijk op het naastgelegen perceel waar een bosplantsoen aanwezig is met grote bomen.

4.5.4 Overige soortgroepen

Uit overige soortgroepen (vissen, flora, amfibieën, reptielen, insecten) worden geen strikt beschermde soorten verwacht op de locatie Hofweg 93. De locatie is ongeschikt voor strikt beschermde soorten uit deze soortgroepen (overwegend verhard). Meer algemene amfibieën zoals gewone pad en bruine kikker zijn wel te verwachten, gezien aanwezigheid van een watergang die de woning scheidt van het grote terrein met stallen en schuren. De groenere delen van het erf kunnen ook landbiotoop zijn. Beide soorten vallen echter in tabel 1 waarvoor ene vrijstelling geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen. Wel is altijd de zorgplicht van toepassing

5. Gevolgen voor flora- en fauna

5.1.1 Oude Bovendijk 217

In het bestemmingsplan is de volgende bestemming beoogd voor gecombineerd de locatie Oude Bovendijk 217 en 220: "Een educatieve schapenboerderij met schapenstal, groentekas/tuin, boomgaard en een speeltuin, mobiel stadsherdsmuseum en educatief centrum". Aan de Oude Bovendijk 217 staat 1 gebouw nl. 'De zwaluw'. In principe geldt dat wanneer gebruik/bestemming veranderd en dit gepaard gaat met activiteiten als sloop, renovatie en nieuwbouw een negatief effect op strikt beschermde soorten (zoals vleermuizen) niet op voorhand valt uit te sluiten. In beschrijving van flora en fauna in hoofdstuk 4 is aangegeven dat de locatie Oude Bovendijk geschikt is voor vleermuizen. Er zijn echter geen waarnemingen bekend, waaruit blijkt dat dit gebouw inderdaad een verblijfplaats vormt voor vleermuizen. Gezien dat er echter meerdere verblijfplaatsen zijn vastgesteld in andere gebouwen aan de Oude Bovendijk (meer noordelijk) is ook hier aanwezigheid zeer goed mogelijk. Als er n.a.v de voorgenomen ontwikkelingen veranderingen aan de buitenzijde van het gebouw plaatsvinden dan dient voorafgaand aan de daadwerkelijke uitvoering onderzoek naar vleermuizen plaats te vinden. Indien er sprake is van negatieve effecten op vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde soorten dient mogelijk een ontheffing te worden aangevraagd. Hieraan worden mitigerende, en indien nodig, compenserende maatregelen gekoppeld.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde vogelsoorten) worden niet op deze locatie verwacht. Wel is het gebouw een trekpleister voor huiszwaluw. Het betreft feitelijk de enige locatie in Polder Schieveen waar huiszwaluw massaal tot broeden komt. Dit wordt ook gestimuleerd doordat er kunstnesten onder de nokken zijn opgehangen. De huiszwaluw is echter geen soort met een jaarrond beschermde verblijfplaats. In het kader van de Flora- en faunawet dient dan uitsluitend de zorgplicht te worden nageleefd voor deze soort (wat neerkomt op niet verstoren gedurende het broeden). Aangezien het echter de enige bekende locatie is waar huiszwaluw broedt wordt wel sterk aanbevolen om in de nieuwe situatie ook weer mogelijkheden op te nemen voor vestiging van huiszwaluw.

Indien de bebouwing aan de Oude Bovendijk 217 niet wezenlijk veranderd (het wordt in huidige staat gehandhaafd of alleen intern gerenoveerd) zijn er geen effecten te verwachten op strikt beschermde soorten.

5.1.2 Oude Bovendijk 220

Deze locatie wordt gecombineerd met Oude Bovendijk 217. Voor de voorgenomen ontwikkelingen zie 5.1.1. Met het oog op de deze ontwikkelingen zal een deel van de nu aanwezige stallen in de nieuwe situatie voor dezelfde doeleinden worden gebruikt (bijvoorbeeld als schapenstal, wat het nu ook al is). Voor een groot deel geldt voor deze locatie hetzelfde als voor Oude Bovendijk 220. Vooral de woning aan de Oude Bovendijk 220 wordt als potentieel geschikt beschouwd voor diverse strikt beschermde diersoorten zoals vleermuizen en huismus. Mits het woonhuis in de huidige situatie gehandhaafd wordt (of alleen intern gerenoveerd) zijn er geen effecten te verwachten op al dan niet hier aanwezige soorten. Mocht de woning grondig

aangepast worden, waarbij ook werkzaamheden aan de buitenzijde plaatsvinden dan is nader onderzoek wel noodzakelijk.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde vogelsoorten) worden niet op deze locatie verwacht. Wel zijn de stallen in gebruik door vooral boerenzwaluw. Deze soort is niet jaarrond beschermd. Het wordt echter wel aanbevolen om de stal in de nieuwe situatie ook weer geschikt te maken voor bewoning door boerenzwaluw. De komst van een eventuele boomgaard wordt als positief gezien, dit zou mogelijk als foerageergebied voor vleermuizen kunnen gaan dienen.

5.1.3 Hofweg 93

In het bestemmingsplan is de volgende bestemming beoogd voor locatie Hofweg 93: “Een rundveehouderij en loonwerkbedrijf met multifunctionele ruimte waar groepen ontvangen kunnen worden. Ook het aanbieden van overnachtingsmogelijkheden wordt overwogen”. Volgens de eigenaar blijven alle stallen en schuren gehandhaafd in de huidige staat. Mogelijk vind er nieuwbouw plaats, dit zou echter gelokaliseerd worden op het achterterrein wat nu dienst doet als opslag (figuur 18). Strikt beschermde soorten zijn op deze locatie op voorhand uit te sluiten.

figuur 18: locatie bij Hofweg 93 waar mogelijk nieuwbouw beoogd is

Indien uiteindelijk alsnog sprake zou zijn van bijvoorbeeld aanpassingen/sloop/renovatie van stallen en schuren zijn hier eveneens geen effecten te verwachten op strikt beschermde soorten aangezien ze niet geschikt zijn. Alleen boerenzwaluw is op de locatie waargenomen die gebruikt maakt van de grote stallen. Boerenzwaluw is echter geen jaarrond beschermde vogelsoort. Het wordt echter wel aanbevolen om stal, indien aangepast, in de nieuwe situatie ook weer geschikt

te maken voor bewoning door boerenzwaluw. Alleen de woning (93) gelegen aan direct aan de Hofweg is geschikt voor strikt beschermde soorten als vleermuizen, maar ook huismus. Indien aan deze woning aanpassingen worden verricht zoals werkzaamheden aan het dak dan dient voorafgaand een onderzoek te worden uitgevoerd naar eventuele aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen en jaarrond vogels als huismus.

Andere strikt beschermde soorten (waaronder jaarrond beschermde roofvogels) worden niet op deze locatie verwacht.

5.1.4 Overige ontwikkelingen

In een eerder stadium zijn al een aantal andere ontwikkelingen getoetst. Hiervoor wordt verwezen naar de bestemmingsplantoets Polder Schieveen. Naast de (nieuwe) ontwikkelingen die specifiek zijn getoetst, is nooit uit te sluiten dat ook bij 'conserverende' bestemmingen ontwikkelingen plaats vinden. De term 'conserverend' heeft betrekking op de bestemming. In dit geval wijzigt een bestemming en/of gebruik niet (en 'past' het dus binnen de kaders van het bestemmingsplan). Echter kan dit nog steeds betekenen dat er o.a. activiteiten als renovatie plaatsvinden of zelfs sloop (als er daarna weer nieuwbouw komt met dezelfde bestemming, passend binnen de gestelde kaders). Dergelijke situaties kunnen ook leiden tot negatieve effecten op beschermde natuurwaarden. De gevolgen voor de aanwezige flora en fauna van werkzaamheden die binnen bestaande bestemmingen plaats gaan vinden (sloop, renovatie, herinrichting) dienen altijd voorafgaand aan de uitvoering van die werkzaamheden onderzocht te worden. Zodra plannen meer concreet zijn zullen deze getoetst moeten worden aan de Flora- en faunawet.

6. Kansen door de ontwikkelingen

Indien de buitenruimte heringericht wordt dient bij voorkeur gekozen te worden voor een soortenrijke beplanting. Bij nieuwbouw met schuine daken, bijvoorbeeld een pannendak, zijn er mogelijkheden deze geschikt te maken voor o.a. huismus en zelfs vleermuizen.

Sinds de recente aanpassing van het bouwbesluit is het mogelijk hoger gelegen open stootvoegen een breedte te geven van groter dan 1 centimeter (Bouwbesluit 2012 artikel 3.69 lid 2). Bij een breedte tussen anderhalf en 2 centimeter wordt de er achter gelegen spouwruimte geschikt als verblijfplaats voor vleermuizen. Door bij nieuwbouw hoger gelegen ventilatievoegen deze breedte te geven neemt het aantal voor vleermuizen geschikte verblijfplaatsen in het bestemmingsplangebied toe. Geadviseerd wordt deze bredere stootvoegen toe te passen indien er nieuwbouw wordt gerealiseerd met spouwmuren. Anderzijds kan er gekozen worden voor inbouwkasten in muren.

In Polder Schieveen komen veel roofvogels voor waaronder uilen. Daar waar nog geen uilenkasten aanwezig zijn zou gedacht kunnen worden aan het plaatsen van een steenuilenkast en/of kerkuilenkast. Ook een torenvalkkast kan zeker succesvol zijn.

Bij werkzaamheden aan de wateren in het plangebied kan gekozen worden voor het (plaatselijk) toepassen van natuurvriendelijke oevers of onderwater vooroevers. Behalve gunstig voor de waterkwaliteit leveren natuurvriendelijke oevers een positieve bijdrage aan de biologische diversiteit. Indien er nieuw groen wordt aangebracht wordt aangeraden inheemse soorten te gebruiken. Ook de aanplant van hagen kan versterkend werken, vooral voor soorten als huismus.

Vrijwel elke boerderij in Polder Schieveen herbergt in meer of mindere mate boerenwaluwen. Dit is een typische vogelsoort van agrarisch gebied. Aanbevolen wordt waar mogelijk schuren en stallen geschikt te houden of (bij aanpassing/nieuwbouw) te maken voor boerenwaluw. Dit kan door in stallen kunstnesten te plaatsen. Veelal wordt een deel hiervan dan bezet door boerenwaluw en worden soortgenoten gestimuleerd om ook nesten te bouwen. In het bijzonder wordt aanbevolen om het gebouw aan Oude Bovendijk 217 geschikt te houden als verblijfplaats voor de huiswaluw. Het betreft de enige plek in Polder Schieveen waar de soort in groten getale voorkomen en trouw jaarlijks naar terugkeert. Indien er sprake is van aanpassingen aan het gebouw kan in de nieuwe situatie ook hier gewerkt worden met kunstnesten, zoals in de huidige situatie ook het geval is.

7. Conclusies en aanbevelingen

- Het bestemmingsplangebied is reeds eerder in het kader van een aantal andere ontwikkelingen getoetst aan de flora- en faunawet, hierin zijn echter een aantal locaties niet meegenomen;
- In deze toets zijn de locaties Oude Bovendijk 217 en 220, alsmede Hofweg 93 onderzocht;
- Strikt beschermde soorten die zijn waargenomen en/of mogelijk verwacht kunnen worden op de onderzochte locaties binnen bestemmingsplangebied zijn: gewone en ruige dwergvleermuis, laatvlieger en huismus;
- Naast een aantal strikt beschermde soorten zijn ook bij 3 van de 4 locaties boerenzwaluwen aangetroffen. Bij Oude Bovendijk 217 is een huiszwaluwkolonie aanwezig. Beide vogelsoorten zijn niet jaarrond beschermd, maar is wel de zorgplicht van kracht;
- Aangezien er vooral sprake is van ontwikkelingen waarbij het huidige gebruik niet ingrijpend zal veranderen worden in beginne geen effecten op strikt beschermde soorten verwacht;
- **De ontwikkelingen die worden opgenomen in het bestemmingsplan zijn, met inbegrip van bovenstaande, aanvaardbaar vanuit het oogpunt van de Flora- en Faunawet;**
- Ontwikkelingen die binnen bestaande bestemmingen plaats vinden moeten altijd op projectniveau getoetst worden aan de relevante natuurwetgeving;
- In het plangebied liggen volgens de Rotterdamse Natuurkaart een aantal ecologische. De ontwikkelingen hebben daar geen invloed op;
- Geadviseerd wordt bij nieuwbouw deze geschikt te maken voor medebewoning door strikt beschermde soorten als vleermuizen en huismus (te denken valt aan toepassen open stootvoegen, nestkasten, nestdakpannen etc.);
- Aanbevolen wordt stallen en schuren zoveel mogelijk geschikt te houden als nestplaats voor boerenzwaluw en, in bijzonder, het gebouw Oude Bovendijk 217 voor huiszwaluw;
- Geadviseerd wordt bij herinrichting van buitenruimte altijd te werken met inheemse soorten en daarnaast op de erven bloemrijke plekken te creëren, dit ten behoeve van o.a. insecten als vlinders en bijen.

Literatuurlijst

Literatuur:

- Adviescommissie Dierenwelzijn en Stadsnatuur; Advies ecologische routes. Rotterdam, juli 2012;
- Programma Duurzaam 2010-2014, Investeren in Duurzame groei;
- Toelichting Natuurkaart Rotterdam, Vastgesteld in het college van B&W op 18 maart 2014, Stadsontwikkeling en Stadsbeheer, Rotterdam, maart 2014.

Internetsites:

www.minlnv.nl

www.gis.rotterdam.nl/gisweb2

<http://wetten.overheid.nl/>

<http://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/gebiedendatabase.aspx>

Bijlage 1: wetgevende kaders

Natuurbeschermingswet

Natuurgebieden of andere gebieden die belangrijk zijn voor flora- en fauna kunnen op basis van Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn worden aangemerkt als speciale beschermingszones (SBZ's) in het kader van Natura 2000. De verplichtingen uit de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn in Nederland opgenomen in de nieuwe Natuurbeschermingswet 1998 die per 1 oktober van kracht is geworden. Hierin zijn ook de reeds bestaande staatsnatuurmonumenten opgenomen. Van initiatieven in de omgeving van deze gebieden dient te worden vastgesteld in hoeverre er externe werking kan optreden met mogelijk significant negatieve effecten op instandhoudingsdoelen. Het betreft hier de kwaliteit van de natuurlijke habitats en leefgebieden van soorten. Hieronder vallen ook activiteiten die versturende effecten kunnen hebben op soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Een passende beoordeling is verplicht indien er door de ontwikkelingen niet op voorhand kan worden uitgesloten dat er significante effecten kunnen optreden. Aangezien een passende beoordeling een flinke verdiepingslag inhoudt (met kwantitatieve berekeningen) moet zo vroeg mogelijk aangetoond worden dat er geen sprake is van significante effecten. De noodzaak tot een passende beoordeling vervalt dan.

Flora- en Faunawet

De bescherming van dier- en plantensoorten is sinds 1 april 2002 in de Flora- en Faunawet geregeld. Het doel van deze wet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. In Nederland komen ongeveer 35.000 planten- en diersoorten voor. Daarvan zijn er ongeveer 1.300 wettelijk beschermd onder de flora- en faunawet, variërend van zoogdieren, vogels, amfibieën, reptielen en vissen tot flora, insecten en schaaldieren. De flora- en faunawet kent zowel verbodsbepalingen als een zorgplicht. Voor verschillende categorieën soorten en verschillende activiteiten zijn vrijstellingen of ontheffingen van deze verbodsbepalingen mogelijk. De beschermde soorten zijn onderverdeeld in de volgende vier groepen: algemeen (tabel 1), overige (tabel 2), strikt beschermd (tabel 3) en vogels.

1. algemene beschermde soorten: hiervoor geldt ten aanzien van activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en bestendig beheer een vrijstelling mits de gunstige staat van instandhouding niet wordt aangetast;
2. strikt beschermde soorten: voor soorten die minder algemeen zijn geldt een strikter beschermingsregime. Vrijstelling is mogelijk indien op basis van een goed gekeurde gedragscode wordt gewerkt. Ontheffing wordt alleen verleend indien geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige instandhouding van de soort;
3. zeer strikt beschermde soorten: voor zeldzame, (zeer) bedreigde soorten die ook in bijlage IV van de Habitatrichtlijn zijn opgenomen kan geen vrijstelling of ontheffing worden verkregen bij opzettelijke verstering. Voor bestendig beheer en gebruik geldt wel een vrijstelling voor een aantal verbodsbepalingen mits gewerkt wordt volgens een goedgekeurde gedragscode. Dit is uitsluitend van toepassing op soorten die niet vermeld zijn op de habitatrichtlijn. Indien niet volgens een gedragscode kan worden gewerkt en/of er sprake is van soorten van de habitatrichtlijn dient altijd een ontheffing te worden aangevraagd. Een zware toets, waarin nauwkeurig de verwachte effecten en maatregelen worden beschreven is vereist om de ontheffing te verkrijgen. Indien

mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om eventuele negatieve effecten weg te nemen dienen tevens de ADC criteria te worden beargumenteerd (alternatieven, dwingende redenen groot openbaar belang, compensatie om instandhouding de waarborgen);

4. vogels: vogels worden veelal binnen de flora- en faunawet als aparte groep beschouwd. Dit aangezien alle inheemse vogels op het grondgebied van de EU beschermd zijn. In de praktijk betreft het vooral de bescherming van actieve nesten van vogels, die gedurende de broedperiode (globaal van maart t/m juli) niet mogen worden vernield, verstoord of verwijderd. Voor sommige vogelsoorten geldt dat nesten ook buiten het broedseizoen beschermd zijn. Hieronder vallen roofvogels, die jaarrond gebruik maken van hun nesten. Hetzelfde geldt voor nesten van vogels als de gierzwaluw en huismus die elk jaar naar hetzelfde nest terugkeren om te broeden. Overigens zijn niet alle jaarrond beschermde vogels even strikt beschermd. In de gewijzigde lijst (augustus 2009) van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit wordt onderscheid gemaakt in categorie één t/m vijf. De laatste categorie (vijf) is bedoeld voor soorten waarvan de gunstige staat van instandhouding momenteel niet kritisch is, maar die wel aandacht behoeven indien er ontwikkelingen plaatsvinden waarbij grote delen van het leefgebied verdwijnen. Indien bij een ruimtelijke ontwikkeling een jaarrond beschermde vogel in het geding is (bv. een gierzwaluw of sperwer) moet gewerkt worden volgens een goedgekeurde gedragscode. Wanneer dit niet mogelijk is moet een mitigatieplan worden opgesteld en voorgelegd aan het bevoegde Ministerie. Indien mitigerende maatregelen niet voldoende zijn om eventuele negatieve effecten weg te nemen dienen tevens de ADC criteria te worden beargumenteerd (alternatieven, dwingende redenen groot openbaar belang, compensatie om instandhouding de waarborgen).

Zorgplicht

Naast verbodsbepalingen geldt de zorgplicht ten aanzien van alle in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Artikel 2 van de Flora- en Faunawet formuleert de algemene zorgplicht als volgt:

- Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving;
- Deze zorg houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover dat in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken;
- De zorgplicht is altijd, voor iedereen en in alle gevallen van toepassing.